

Översiktsplan för Alingsås kommun

Utställningshandling, 2017-01-23

Innehåll

ALINGSÅS ÖVERSIKTSPLAN	4
INLEDNING.....	4
OM MÅL, VISION OCH STRATEGI	5
VISION 2019	5
KOMMUNALA MÅL.....	5
STRATEGIER.....	6
HÅLLBAR UTVECKLING	14
ALINGSÅS I REGIONEN.....	16
ÖVRIGA KOMMUNALA STYRDOKUMENT	18
OM MARK- OCH VATTENANVÄNDNING	20
BEBYGGELSESTRUKTUR.....	20
<i>Nya bostäder.....</i>	<i>21</i>
<i>Arbetsplatser och service</i>	<i>22</i>
<i>Besöksnäring och landsbygdsutveckling</i>	<i>22</i>
TRAFIKSTRUKTUR	23
<i>Västra Stambanan</i>	<i>23</i>
<i>Väg E20</i>	<i>24</i>
<i>Stråket Borås-Alingsås-Trollhättan</i>	<i>24</i>
<i>Norra och Södra länken.....</i>	<i>24</i>
<i>Gång- och cykeltrafik</i>	<i>25</i>
GRÖN- OCH BLÅSTRUKTUR.....	25
<i>Tätortsnära grönområden</i>	<i>26</i>
<i>Jordbruksmark</i>	<i>27</i>
OM REGLER OCH REKOMMENDATIONER	28
REGLER	28
REKOMMENDATIONER FÖR ANVÄNDNING AV MARK- OCH VATTENOMRÅDEN.....	31
<i>Generella rekommendationer</i>	<i>31</i>
<i>Prövning i områden utanför detaljplan</i>	<i>31</i>
<i>Generella rekommendationer för miljö, hälsa och säkerhet</i>	<i>32</i>
<i>Områdesvisa rekommendationer för mark- och vattenområden</i>	<i>33</i>
OM RIKSINTRESSEN.....	40
RIKSINTRESSEN ENL 3 KAP 6 § MILJÖBALKEN.....	40
<i>Riksintresse för naturvård</i>	<i>40</i>
<i>Riksintresse för friluftsliv</i>	<i>40</i>
<i>Riksintresse för kulturmiljövård.....</i>	<i>41</i>
RIKSINTRESSEN ENL 3 KAP 8 § MILJÖBALKEN.....	41
<i>Riksintresse för kommunikationer.....</i>	<i>41</i>
RIKSINTRESSEN ENL 3 KAP 9 § MILJÖBALKEN.....	42
<i>Riksintresse för totalförsvarets militära del</i>	<i>42</i>
RIKSINTRESSEN ENL 4 KAP 8 § MILJÖBALKEN.....	44
<i>Natura 2000</i>	<i>44</i>
OM MELLANKOMMUNALA FRÅGOR	45
LERUMS KOMMUN	45
ALE KOMMUN.....	46
TROLLHÄTTANS KOMMUN	46
VÄRGÅRDA KOMMUN	46
BOLLEBYGDS KOMMUN.....	46
ESSUNGA KOMMUN	47
OM TILLÄGG OCH FÖRDJUPNINGAR	48
FÖP VÄSTRA BODARNA	48
VINDBRUKSPLAN.....	48
INAKTUELLA FÖRDJUPNINGAR AV ÖVERSIKTSPLANEN	48

FÖP Staden Alingsås.....	48
FÖP Stadskärnan	49
FÖP Ingared-Hemsjö.....	49
FÖP Ödenäs.....	49
FÖP Bjarkeorterna.....	49
OM ALLMÄNNA INTRESSEN.....	50
BOSTÄDER.....	50
NÄRINGS LIV OCH ARBETSMARKNAD	53
SAMHÄLLSSERVICE.....	55
KOMMUNIKATIONER.....	57
Gång- och cykeltrafik.....	58
Kollektivtrafik och järnväg.....	60
Vägar.....	62
TEKNISKA ANLÄGGNINGAR.....	64
Vattenförsörjning och avloppsrening	64
Avfall.....	66
Energi.....	67
Infrastruktur för elektronisk kommunikation.....	68
Belysning.....	69
MILJÖ- OCH RISKFAKTORER.....	70
Miljöskydd.....	71
Buller och vibrationer.....	72
Risker.....	72
Verksamheter som kräver särskild hänsyn.....	74
Klimat.....	75
Översvämningsrisk.....	76
Erosion, skred- och rasrisk.....	78
NATUR.....	79
FRILUFTSLIV.....	93
KULTURMILJÖER OCH KULTURMINNESVÅRD.....	98
LANDSBYGD.....	102
Jordbruk.....	102
Skogsbruk.....	105
Berg och grus.....	106
Landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS).....	107
OM STADEN OCH ORTERNA	112
NORRA KOMMUNDELEN.....	112
Stora Mellby.....	113
Sollebrunn.....	115
Magra.....	119
Gräfsnäs.....	121
Kvarnabo.....	123
Långared.....	125
SÖDRA KOMMUNDELEN.....	126
Staden Alingsås.....	127
Västra Bodarna.....	130
Norsesund/Ingared/Hemsjö.....	131
Ödenäs.....	134

Alingsås översiktsplan

Inledning

Översiktsplanen är ett strategiskt politiskt dokument som på ett översiktligt sätt redovisar hur bebyggelsen ska utvecklas och hur mark- och vattenområden ska användas i kommunen. Alla kommuner i Sverige ska enligt plan- och bygglagen (PBL) ha en översiktsplan som omfattar hela kommunens mark- och vattenyta.

Översiktsplanen är rådgivande för efterföljande beslut som rör mark- och vattenanvändningen. En aktuell och tydlig översiktsplan kan få stor betydelse för kommunens utveckling. Kommunen använder sig av översiktsplanen som beslutsunderlag vid prövning av bland annat detaljplaner och bygglov. Även andra myndigheter använder sig av översiktsplanen som underlag för beslut som har anknytning till mark- och vattenanvändningen.

Enligt PBL ska kommunen i översiktsplanen redovisa de allmänna intressena och hur man avser att ta hänsyn till dessa. Områden där de allmänna intressena är av värde för landet som helhet, finns utpekade som områden av riksintresse enligt miljöbalken.

Planläggningen ska enligt PBL syfta till att mark- och vattenområden används för det eller de ändamål som områdena är mest lämpade för med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov. Exempelvis vill man undvika ny bebyggelse i känsliga natur- och översvämningssområden, vilket kräver kunskap om förutsättningarna på olika platser. I översiktsplanen görs avvägningar mellan olika allmänna intressen, och företräde ska ges åt sådan mark- och vattenanvändning som från allmän synpunkt medför en god hushållning.

Om Mål, vision och strategi

I översiktsplanen framgår hur kommunen förhåller sig till nationella och regionala mål, planer och program vilka har betydelse för hållbar utveckling. Genom att redovisa en långsiktig strategi för utveckling av fysisk miljö fungerar översiktsplanen som plattform för kommunens medverkan i regional utvecklings- och transportplanering.

Vision 2019

År 2008 godkändes Alingsås kommuns nya vision, Vision 2019. Visionen handlar särskilt om boende, arbete och lärande och har formulerats i följande tre punkter:

”Alingsås är den moderna mötesplatsen med småstadens fördelar och storstadens möjligheter.”

”Alingsås har en central roll i Västsveriges utveckling och satsar på hållbarhet och livskvalitet i hela kommunen.”

”Alingsås har 42 000 invånare år 2019.”

Med visionen som utgångspunkt formulerar kommunfullmäktige prioriterade mål att arbeta mot under den kommande mandatperioden.

Kommunala mål

Kommunfullmäktige har antagit fem målbilder för den fysiska planeringen i Alingsås kommun. Målbilderna har det övergripande syftet att nå en ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbar utveckling med avseende på mark- och vattenanvändning i kommunen.

Målbild 1

Ny bebyggelse ska i huvudsak tillkomma inom befintliga orter och i goda kollektivtrafiklägen och ska främja orternas särart.

Alingsås kommun har som vision att växa till 42.000 invånare år 2019. Översiktsplanen har som utgångspunkt att vi ska växa på ett hållbart sätt, så att bebyggelsestrukturen främjar gång- cykel och kollektivtrafik. Detta innebär att huvudparten av ny bebyggelse ska tillkomma i anslutning till befintliga orter och i lägen med bra kollektivtrafik. Förtätning inom Alingsås stad och orter är eftersträvanvärt och ska ske på ett sätt så att värdefull grönska och historiska och identitetsfulla miljöer sparas och utvecklas. Täthet i bebyggelsen ger underlag till service, kollektivtrafik och möten människor emellan och skapar goda förutsättningar för levande stads- och ortsmiljöer.

Målbild 2

Alla orter och stadsdelar ska innehålla arbetsplatser, service, kultur- och fritidsaktiviteter och olika bostadstyper.

I Alingsås ska den som vill kunna bo kvar i samma ort eller stadsdel i livets alla skeden. Bebyggelsen ska vara varierad, så att bostäder med olika upplåtelseform blandas med service och arbetsplatser. Endast verksamheter som är störande ska förläggas på avstånd från bostäder. Områden med blandad bebyggelse ger förutsättningar för platser som är befolkade både dagtid och kvällstid vilket lägger grunden för trygghet och trivsel. Alingsås ska främja en varierad arbetsmarknad och ett stort utbud av aktiviteter för att ge möjlighet till både arbete, boende och en rik fritid på nära håll.

Målbild 3

Alingsås kommun ska vara del i ett effektivt kommunikationsnät, där kollektivtrafik och gång- och cykeltrafik prioriteras.

Kommunens invånare ska enkelt kunna ta del av ett utbud av arbete, kultur och aktiviteter i Göteborg och andra städer. Därför ska kommunikationerna utvecklas både inom och utanför kommunen. En utgångspunkt för detta är GRs strukturbild. Enkla och snabba kollektiva transporter till Göteborg och andra närliggande centralorter är av särskild prioritet. För att uppnå en större andel resande med kollektivtrafik ska vi satsa på trygga gång- och cykelvägar såväl inom staden och orterna som mellan orter. En tät bebyggelsestruktur och trygga, attraktiva offentliga miljöer är ett viktigt led i att uppnå ett större resande med gång och cykel och en bättre folkhälsa.

Målbild 4

Värdefulla naturområden och naturresurser ska säkerställas och utvecklas.

Alingsås kommun ska spara värdefull natur och en sammanhängande grönstruktur för rekreation och biologisk mångfald. Särskild vikt ska läggas vid att utveckla vår tätortsnära natur och grönska inom orter och städer. Viktiga naturresurser såsom vattentäkter och värdefull åkermark ska säkras för framtiden.

Målbild 5

Alingsås kommun ska ha levande småorter och landsbygd.

Alingsås kommun ska främja en levande landsbygd med goda förutsättningar för företagande, service och handel. De areella näringarna ska utvecklas som en viktig resurs för bland annat energiproduktion. Landskapets och bebyggelsens karaktär ska tas tillvara för att öka landsbygdens attraktivitet. Turismen på landsbygden ska utvecklas. Kollektivtrafik och cykelbanor mellan våra orter ska förbättras och samåkningsparkeringar ska anordnas. Spridd bebyggelse kan få tillkomma på den del av landsbygden som har ett lågt bebyggelsetryck, som ett led i att utveckla landsbygden i de delar som annars riskerar minskande befolkning. I områden med högt bebyggelsetryck ska ny bebyggelse tillkomma i anslutning till befintliga orter och småorter. Detta är viktigt för att bevara landskapsbilden, resurser i form av åkermark, skogsmark, natur och friluftsliv och för att ge förutsättningar för en hållbar kollektivtrafik.

Strategier

Alingsås - en attraktiv kommun

Alingsås kommun har sedan länge en stadig och jämn befolkningsökning och är en attraktiv kommun för såväl näringsliv som boende. De kvaliteter som bidrar till kommunens attraktivitet bildar också viktiga utgångspunkter för översiktsplanen, vilket formuleras i tre strategiska frågor:

”En självklar del i regionen”, ”Attraktiv stad och levande orter” och ”Med sjö och skog in på knuten”.

Kvaliteter att utveckla i planen

Gott kommunikationsläge och effektiv kollektivtrafik

Infrastrukturstråken väg E20 och järnvägen Västra Stambanan gör det möjligt att på kort tid nå regionens kärna Göteborg med tåg, buss och med bil. Detta ger stor frihet vid val av bostadsort och arbetsplats, och det stationsnära läget gör att många väljer att arbetspendla med kollektiva färdmedel. Även Borås, Trollhättan och Vårgårda ligger inom rimliga pendlingsavstånd, vilket ger tillgång till en stor arbetsmarknad för kommunens invånare. För näringslivet medför det goda kommunikationsläget bland annat att arbetskraften kan sökas i ett regionalt och större omland än vad som finns lokalt. En effektiv kollektivtrafik, tillgänglig via ett väl utbyggt gång- och cykelvägnät, främjar arbetet för en hållbar utveckling ur såväl socialt som ekologiskt och ekonomiskt perspektiv.

Stark egen identitet

Kommunen och staden Alingsås ligger, trots det korta pendlingsavståndet, på tillräckligt avstånd från Göteborg för att kunna utvecklas utifrån egna styrkor, kvaliteter och tillgångar. Kommunen har ett starkt näringsliv med hög självförsörjning av arbetsplatser. Den småskaliga bebyggelsen med närhet till service och handel i en välbevarad historisk stadskärna och god kollektivtrafik ger kommunen och staden en stark egen identitet. Småskaligheten ger goda förutsättningar för ett tryggt samhälle där människor oavsett kön, ålder eller ursprung kan mötas på lika villkor.

Höga natur- och friluftsvärden

Kommunen har ett unikt läge med rik natur, skogar, många sjöar och strövområden tillgängliga för alla på kort avstånd från bostaden. Stora sammanhängande regionala skogs- och friluftsområden bildar kilar från kärnan Göteborg in mot kommunen. Kommunen satsar starkt på att bevara och utveckla natur- och friluftsområden i tätortsnära lägen och att gemensamt med andra berörda kommuner utveckla de regionala grönområdena. Närheten till natur- och friluftsområden ger goda förutsättningar för människor att på ett enkelt sätt ta sig ut i naturen. Ett aktivt friluftsliv bidrar till ökad folkhälsa.

Alingsås kommun- en självklar del i regionen

Läget

Alingsås kommun har strategiskt läge i Västra Götalandsregionen med gränser mot Fyrbodals- Skaraborgs- och Sjuhäradsområdena. Som en del av Göteborgsregionen har kommunen förbundit sig att planera på ett sätt som stärker och utvecklar regionen enligt överenskommen strukturbild.

Förbättrade regionala kommunikationer

God standard på de regionalt och nationellt viktiga trafikstråken Västra Stambanan och väg E20 har stor betydelse för att näringsliv och boende utefter stråken ska kunna utvecklas. Det är angeläget med rejält kapacitetshöjande åtgärder på Västra Stambanan för att möta de ökade behoven av spårutrymme för såväl lokal- och regional trafik som gods- och fjärrtrafik. En satsning på järnvägen är en förutsättning för hållbar utveckling i regionen och för att tillgängligheten för

arbetspendling till kärnan Göteborg ska kunna upprätthållas. Detta medför att plats för ett nytt dubbelspår redovisas i planen.

Också vägförbindelserna mot Trollhättan och Borås behöver förbättras för att utbyte mellan kommunernas arbetsmarknader ska kunna ske. Nuvarande väg mellan Alingsås och Borås föreslås förbättras och väg 42 ledas i en ny sträckning från Sollebrunn via Alingsås stad.

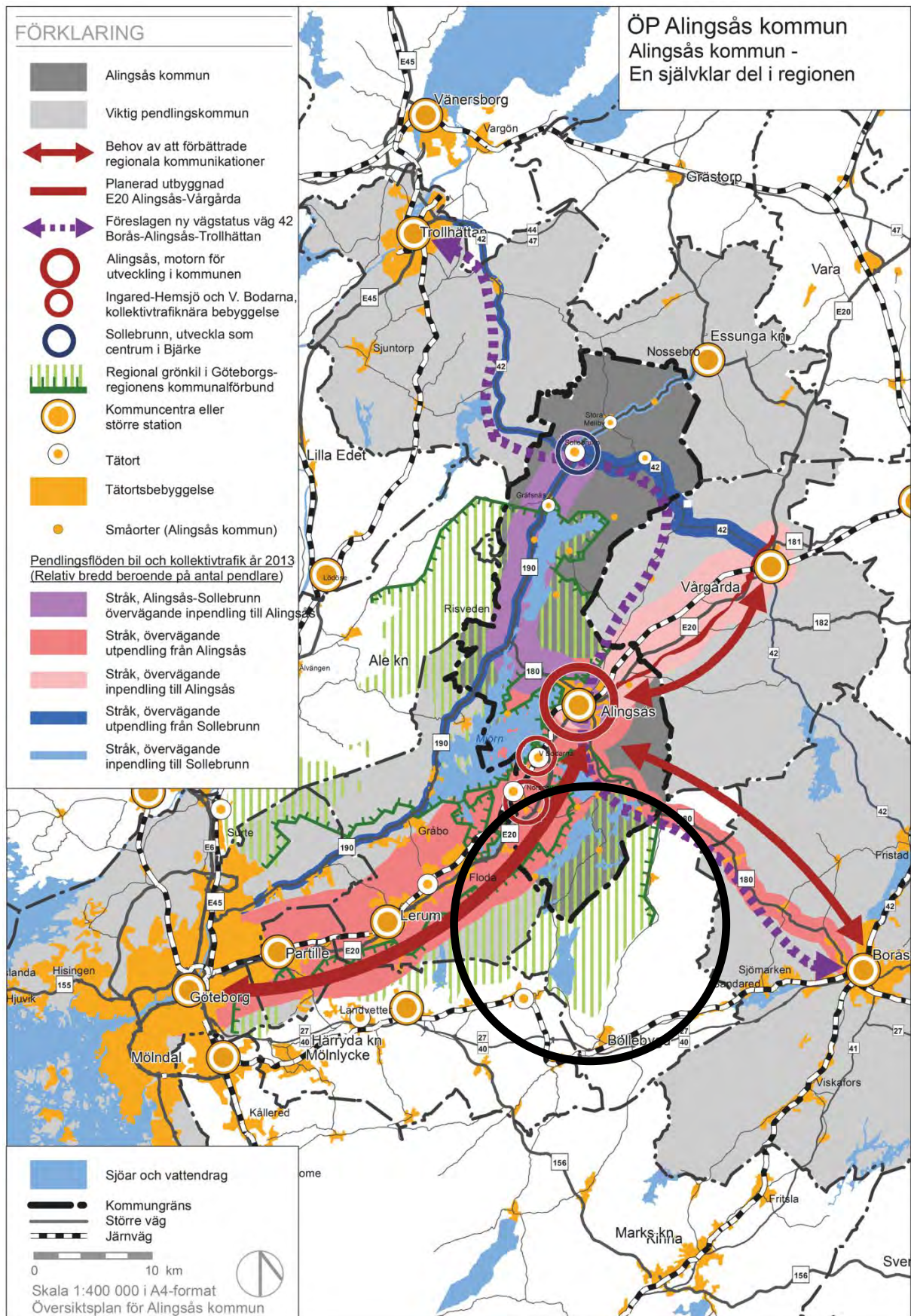
Bebyggelseutveckling i kollektivtrafiklägen

Bebyggelseutvecklingen ska i första hand ske utefter kollektivtrafikstråket Västra Stambanan och ny bebyggelse, där så är möjligt, koncentreras till centralt belägna och stationsnära områden. Staden Alingsås är tyngdpunkt för all utveckling i kommunen. Så gott som all planerad nybyggnad av bostäder i Alingsås ligger inom tre km från stationsläget. Detta medför att gång- och cykelförutsättningarna i staden är goda vilket kan minska energianvändningen och bidra till minskad klimatpåverkan.

I Västra Bodarna ska enligt FÖP Västra Bodarna bebyggelsen i första hand kompletteras med nya bostäder inom ett avstånd av 1 km från stationsläget. Stations- och centrumnära bostäder i Ingared-Hemsjö och i Norsesund ska studeras i fördjupad planering i samarbete med Lerums kommun.

Samarbete kring regionala grönkilar

De gröna kilarna ska tas till vara och utvecklas för att stärka Göteborgsregionen som helhet. Samarbete sker över kommungränserna om bevarande och utveckling av kvaliteterna i de regionala grönkilarna Risveden och Härskogen. Grönkilarna ingår i kommunens gröna och blå struktur.

Stark stad och levande orter

Staden Alingsås- motorn i kommunen

I Alingsås finns kommunens största utbud av handel, arbetsplatser, kultur och kommunal service. Staden är den utan jämförelse mest dominerande orten i kommunen, där den största tillväxten har skett och där den största efterfrågan finns på bostäder.

En fortsatt stark bebyggelseutveckling i staden är något som hela kommunen gynnas av. Utbyggnaden ska ske på ett sammanhållet sätt med kompletteringar och förtätningar inom staden, sammanhängande grönområden och blandad bebyggelse. På sikt föreslås två nya stationslägen i staden - i Löverkulle/Stadsskogen och i Bälinge.

Pendlingsorter vid stambanan och E20

Västra Bodarna och Ingared/Hemsjö är orter som är starkt kopplade till både Alingsås och Göteborg för arbetsmarknad och utbud av service.

Orterna har olika karaktär, men gemensamt är att bebyggelsen till övervägande del utgörs av enbostadshus och att kommersiell service saknas. Ett mer varierat utbud av bostäder bör tillkomma vad gäller lägenhetsstorlekar, täthet, utformning, upplåtelseformer etc för att ge en åldersblandad befolkning och bättre underlag för lokal service.

Sollebrunn, övriga Bjärkeorter samt Ödenäs och Långared

Sollebrunn är centrum för kommunal service och handel i den norra kommundelen.

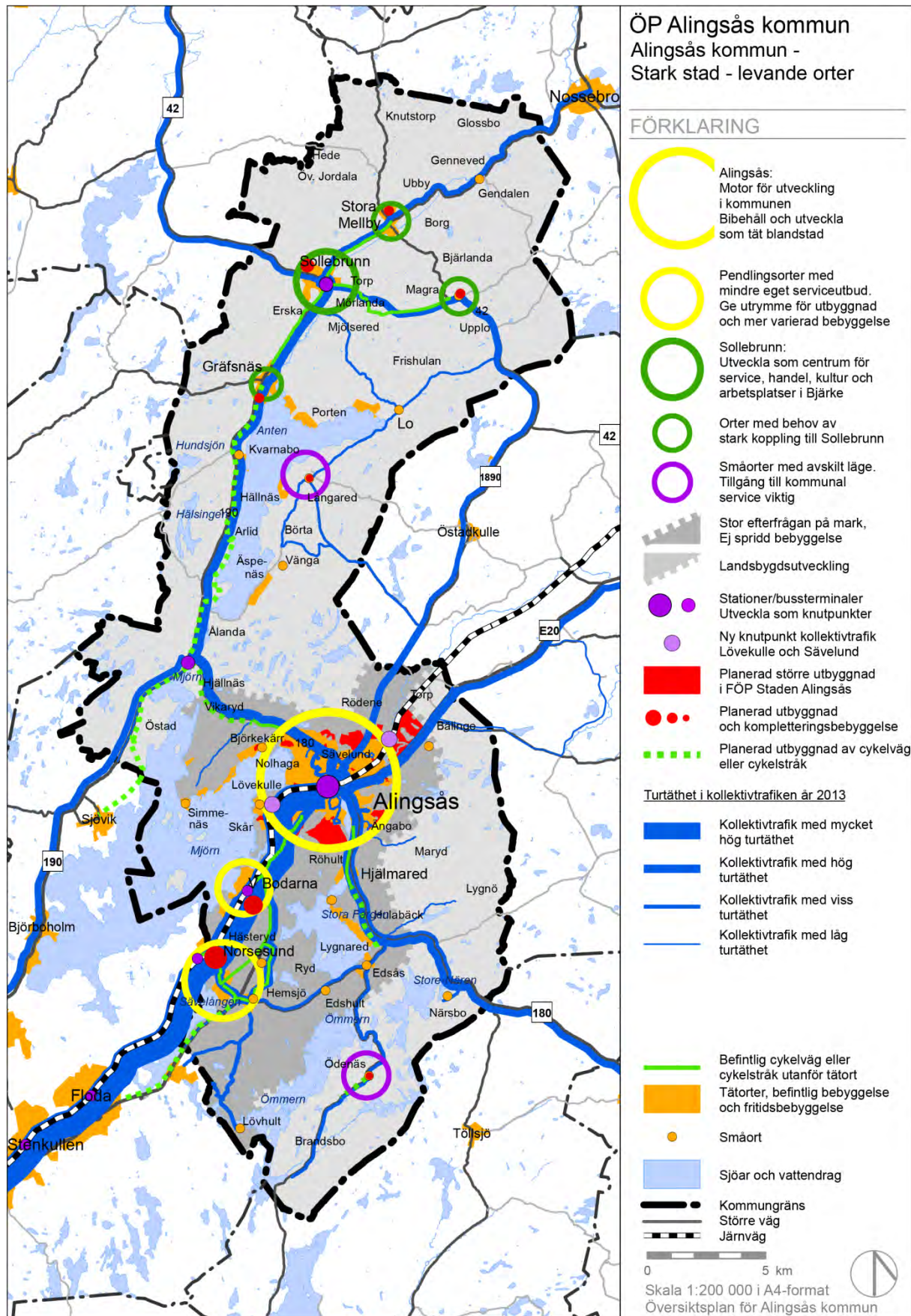
Komplettering av bostadsbebyggelsen, upprustning av centrum, förbättrad trafiksäkerhet och goda bussförbindelser är åtgärder som skulle öka ortens attraktivitet och stärka kopplingen till Magra, Stora Mellby och Gräfsnäs. Planlagd mark för bostäder och verksamheter ska finnas, liksom också möjlighet att bygga sammanhållet utanför detaljplan.

Ödenäs och Långared är orter med avskilt läge, med egna karaktärer och starka kvaliteter i boendemiljön. Det avskilda läget gör att behovet av kommunal närservice blir stort.

Befolkningsunderlaget måste samtidigt vara tillräckligt stort för att servicebehovet ska kunna tillgodoses. Utvecklingen är i mycket beroende på lokalsamhällets engagemang. Medan byskolans underlag sviktar i Ödenäs råder motsatt förhållande i Långared. Inflyttning stöds av kommunen men kan inte styras.

Landsbygden

I områden längs E20 och Västra Stambanan och nära Alingsås stad är efterfrågan på mark stor. Här ska ny bebyggelse i första hand tillkomma på ett planerat och sammanhållet sätt och spridd bebyggelse undvikas. I annat fall kan krav på detaljplan ställas. På övrig landsbygd har kommunen en mer tillåtande inställning till spridd och kompletterande bebyggelse utanför detaljplan, om det ur andra aspekter bedöms som lämpligt.

Alingsås kommun- närhet till sjö och skog

Den gröna och blå strukturen, vattnet

Kommunen har unika tillgångar av rik natur med skogar, många sjöar, stora strövområden och tätortsnära friluftsområden av hög kvalitet som bildar en sammanhängande grön- och blåstruktur. I kommunen finns unika bestånd av stora ädellövträd, främst ek. På vissa platser finns de gamla ekarna i stora sammanhängande bestånd.

Sjösystemet Anten - Mjörn - Sävelången och Stora Färgen- Store-Nären - Ömmern ingår som väsentliga delar i grön- och blåstrukturen. Sjöarnas vattenområden är tillgångar inte bara för rekreation och naturupplevelser utan också som framtida dricksvattenresurser. Stränder och tillrinningsområden ska behandlas varsamt så att vattenkvaliteten och vattnet som framtida naturresurs inte kommer till skada. Detta är speciellt viktigt då klimatförändringar kan hota att försämra dricksvattenförsörjningen.

Kommunen bedriver ett aktivt arbete med att bevara och utveckla naturtillgångarna. Särskild hänsyn ska tas till den gröna och blå strukturens värden i planeringen.

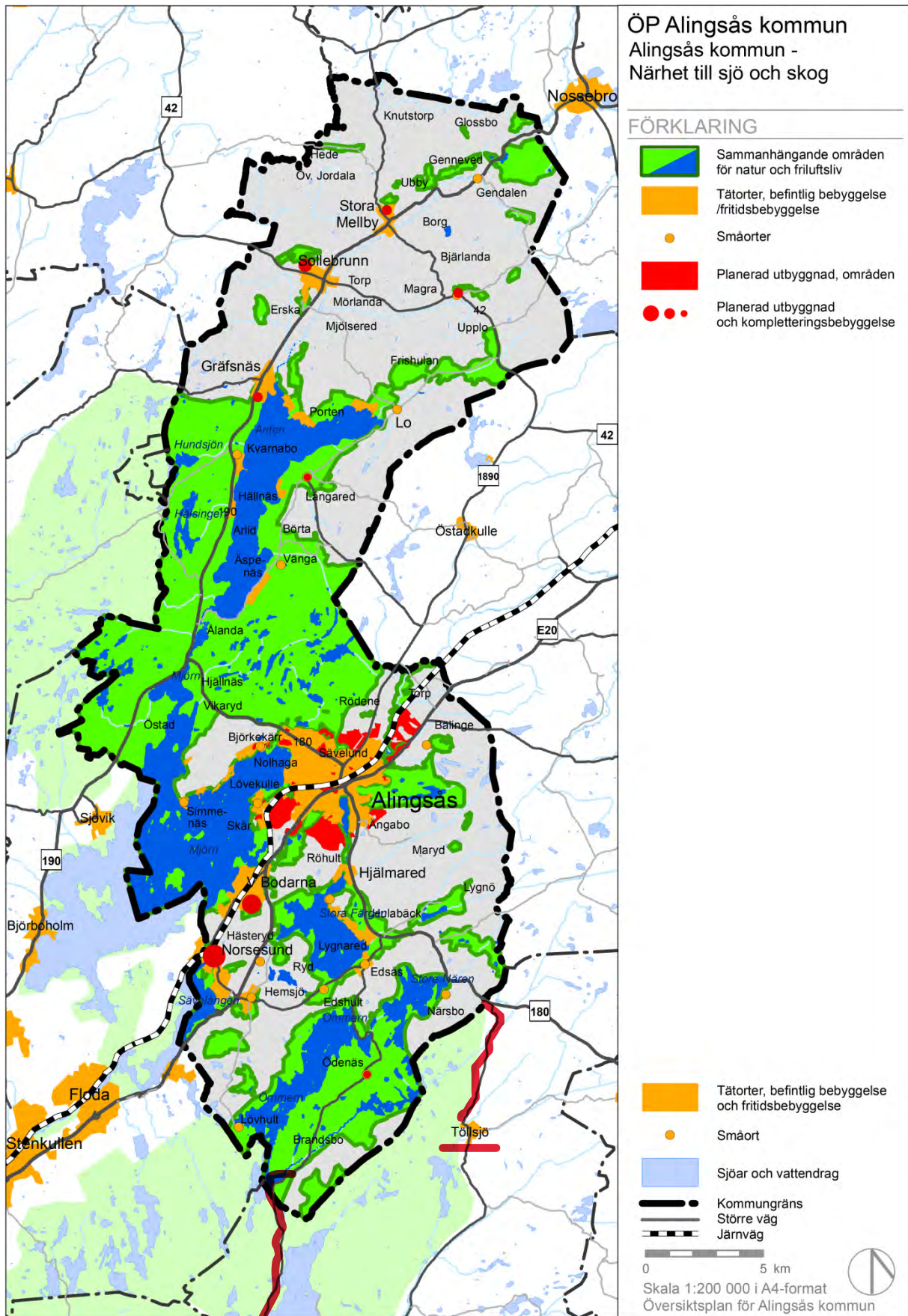
Regionala natur- och friluftsområden

Regionala natur- och friluftsområden är Risveden och Härskogen. Dessa områden med de ingående sjöarna är grönkilar av regional betydelse som redovisas i strukturbilden för Göteborgsregionen. Härskogen och Risveden är av riksintresse för naturvård och friluftsliv och ingår som betydelsefulla delar i den sammanhängande grön- och blåstrukturen.

Tätortsnära grönområden

I planeringen ska eftersträvas att såväl staden som samtliga orter och småorter har tillgång till gröna områden för rekreation och naturupplevelser på gångavstånd. Gröna oaser i form av mindre parker, träd och vatten i staden och orterna är viktiga inslag i den byggda miljön. Tätortsnära grönområden bidrar även till en mer hållbar stadsutveckling där samhället lättare kan stå emot klimatförändringar genom olika ekosystemtjänster.

I de tätortsnära områdena kring Alingsås, Västra Bodarna och Ingared/Hemsjö är trycket på byggande stort. Här är det särskilt viktigt att bevara de tätortsnära strövområdena från sådan exploatering som tar bort värdena och minskar tillgängligheten.

Hållbar utveckling

Olika modeller har använts för att beskriva förhållandet mellan de tre hållbarhetsdimensionerna. Ofta ses de som tre lika stora cirklar som länkas samman och där skärningspunkten, dvs. där balansen hittas mellan de olika dimensionerna, representerar en hållbar utveckling. Risken med detta synsätt är att det signalerar en konfliktfri relation mellan de olika dimensionerna. Modellen tydliggör inte heller dimensionernas koppling till varandra. Ett annat sätt att se på begreppet hållbar utveckling är att betrakta ekologin, dvs. våra naturresurser, som den begränsande faktorn. Den ekologiska dimensionen är en förutsättning för mänskligt välbefinnande. Människan är beroende av naturresurser och vi kan därför inte förbruka naturresurser i en snabbare takt än de produceras. Således utgör ekologin ramarna, eller villkoren, för vår existens.

Social hållbarhet är själva målsättningen med all utveckling, inte minst inom fysisk planering, och är kärnan i denna hållbarhetsmodell. Dimensionen innefattar en utveckling med människan i fokus; en strävan efter en trivsamt och trygg tillvaro på lika villkor för invånarna i Alingsås. Det goda livet är ett begrepp som kan likställas med social hållbarhet och som är kärnan i Västra Götalandsregionens vision. Begreppet innefattar bland annat god hälsa, arbete, utbildning, kulturliv, trygghet, gemenskap och delaktighet i samhällslivet. Vissa faktorer är kvalitativa och således svåra att mäta medan andra faktorer, som arbetslöshet, utbildningsnivå, inkomst och ohälsotal lättare kan kvantifieras. Faktorerna är intressanta att titta på i absoluta tal och på individnivå men måste också utredas ur ett mer övergripande, geografiskt perspektiv. Genom att motverka segregation kan vi också främja en social hållbarhet. Den ekonomiska dimensionen är medlet i denna modell. Stadsutvecklingen med dess olika projekt och insatser måste ha en god ekonomi, dvs. god hushållning för att de ska kunna bidra till det goda livet. För att nå en social hållbarhet krävs en ekonomi i balans.

I arbetet för en hållbar utveckling är befolkningstillväxt ett viktigt, men inte oproblematiskt, verktyg. Det grundläggande resonemanget är att bostadsbyggnation medför en befolkningsökning och, förutsatt att de nyinflyttande är i arbetsför ålder, ett ökat skatteunderlag för kommunen. Ökade skatteintäkter ger i sin tur kommunen möjlighet att förbättra nivån på välfärden för kommuninvånarna.

Befolkningstillväxt medför också ett större utbud av arbetstillfällen, branscher och kompetenser samt ett attraktivt utbud av upplevelser, kultur, varor och tjänster. Denna mångfald minskar regionens sårbarhet och innebär bättre förutsättningar för kompetensförsörjning. Den demografiska utvecklingen är således en betydelsefull kraft för den ekonomiska utvecklingen.

På nationell nivå ser man ett ökat bostadsbyggande i storstadsregionerna som nödvändigt för att respektive region ska kunna vara fortsatt attraktiv och därigenom bidra till hela Sveriges tillväxt och konkurrenskraft.

Denna utveckling är emellertid inte konfliktfri. Befolkningsökningen förutsätter ett ökat resande inom regionen och en kraftig nybyggnation av bostäder och infrastruktur. För en lång rad faktorer, så som utsläpp av växthusgaser, förlust av biologisk mångfald och negativ påverkan

på marina ekosystem, ser man också att den ekonomiska tillväxten går hand i hand med ökad miljöbelastning. Samtidigt får hämmad tillväxt allvarliga ekonomiska och sociala konsekvenser.

I syfte att möta denna, till synes omöjliga, ekvation kan kommunen bland annat jobba med att skydda naturen och naturkapitalet genom att i planering främja biologisk mångfald och bibehålla livskraft i ekosystemen. Vi kan också, i vårt näringslivsarbete, försöka främja cirkulär ekonomi, dvs. ökat återbruk och reparation av varor samt konsumtion av tjänster och uthyrning av varor. Alingsås är idag en handelsstad med lång tradition som har en viktig funktion i att skapa levande stadsmiljöer och mötesplatser för invånare och besökare. Det finns en stor potential i att utveckla handeln på ett hållbart sätt genom exempelvis ett utökat utbud av lokalproducerade råvaror och produkter. Att etablera handel som alingsåsarna och besökare enkelt kan ta sig till utan att använda bilen är också ett led i en hållbar utveckling av handeln. Ett fortsatt omställningsarbete måste ske i nära samarbete mellan kommunen och det lokala näringslivet.

Kommunen kan också arbeta för att främja gräsrotsrörelser som jobbar för en omställning av samhället. Vidare kan kommunen genom upphandling främja ekologiska och rättvisemärkta alternativ.

Nybyggnation bör så långt det är möjligt vara energieffektiv samt primärt tillkomma i kollektivtrafiknära lägen för att skapa förutsättningar för ett hållbart resande. För att säkra en långsiktig hållbar matförsörjning bör man undvika att ta åkermark i anspråk för nya bostäder.

Huruvida ”tillväxt” är förenlig med ”hållbar utveckling” är inte självklart utan beror på hur tillväxten sker. Att försöka se hållbar utveckling på ett nytt sätt genererar naturligtvis ingen hållbar utveckling i sig utan ska snarare ses som en grund för hur vi resonerar kring stadens och kommunens utveckling. Modellen kan också fungera som en hjälp i att strukturera och konsekvensbedöma de beslut och insatser som görs. Hållbar utveckling bör inte heller ses som ett statiskt slutmål utan som en process som ständigt behöver bearbetas och definieras så att aktörer som driver stadens utveckling ökar sin medvetenhet kring dessa frågor och strävar i samma riktning. Begreppet hållbar utveckling behöver också omdefinieras i takt med att förutsättningarna för stadsutvecklingen förändras.

Konsekvenserna av den utveckling vi styr mot idag är omöjliga att förutsäga och det finns ytterst få ställningstaganden inom fysisk planering som inte får både positiva och negativa konsekvenser.

Ansvar blir då att i alla lägen sträva efter en utveckling som kommunen bedömer vara såväl socialt som ekologiskt och ekonomiskt hållbar. Och i lägen där detta inte bedöms vara möjligt istället förklara på vilka grunder vi väljer att prioritera en hållbarhetsdimension på bekostnad av en annan.

Alingsås i regionen

Västra Götalandsregionen

Vision västra Götaland - Det goda livet

Den gemensamma utgångspunkten för hur Västra Götaland ska utvecklas för att vara en attraktiv region att bo och verka i är Vision Västra Götaland - Det goda livet. Visionen beskriver vad ett gott liv innebär för invånarna i Västra Götaland. Vägen dit förutsätter en hållbar utveckling i tre dimensioner – den ekonomiska, den ekologiska och den sociala.

Tillväxtprogram för Västra Götaland 2008-2013

Tillväxtprogrammet har tre huvudområden: att stimulera nyskapande, att ta tillvara mänskliga resurser och att utveckla infrastrukturen. De fyra kommunalförbunden (Göteborgsregionen, Fyrbodals, Skaraborg och Sjuhärad) arbetar efter var sitt delregionalt tillväxtprogram, som är kopplat till det övergripande programmet.

VG2020-strategin

VG2020-strategin är regionens gemensamma styrdokument som syftar till att stärka Västra Götaland som en attraktiv, ansvarsfull och internationellt konkurrenskraftig kunskapsregion.

Andra planer, strategier och program för Västra Götalandsregionen

Handlingsprogram för hållbar utveckling 2013-2016, Folkhälsopolitisk policy (2009), Klimatstrategi (u.å), Kulturstrategi (2012), Miljöprogram (2011), Policy för jämställdhet och mångfald (2012), Tillgängliga och användbara miljöer (2010), Trafikförsörjningsprogram (2012), Regional plan för transportinfrastrukturen i Västra Götaland 2014-2025 (2014).

Göteborgsregionen, GR

Alingsås kommun ingår i Göteborgsregionens kommunalförbund GR, en samarbetsorganisation för 13 kommuner i Västsverige. Samarbetet inriktas mot arbetsmarknad, utbildning, sociala frågor samt miljö- och samhällsbyggnad.

Med utgångspunkt från Västra Götalandsregionens framtagna vision för regionen ”Det goda livet” beslöt GR 2006 att anta gemensamma mål och strategier för en hållbar utveckling i regionen. Fem mål och strategiområden identifierades:

- Stimulera en fortsatt befolkningstillväxt
- Stärka kvaliteterna
- Skapa en långsiktigt hållbar regional struktur
- Utveckla en långsiktigt hållbar infrastruktur med attraktiv kollektivtrafik
- Fördjupa samarbetet

Ett antal mål är kopplade till varje strategiområde. Arbetet med K2020 var en del i strategin att utveckla en långsiktigt hållbar infrastruktur med attraktiv kollektivtrafik. En annan åtgärd som föreslogs var att ta fram en strukturbild för en långsiktigt hållbar utveckling av Göteborgsregionen.

Göteborgsregionens strukturbild

Alingsås kommun är en del av Göteborgsregionen och ingår i Göteborgsregionens Kommunalförbund (GR). De ingående kommunerna har beslutat om en planeringsinriktning enligt en gemensam strukturbild för en långsiktig hållbar region. Strukturbilden visar huvuddragen i hur bebyggelse, grönstruktur och infrastruktur ska utvecklas i Göteborgsregionen. Varje kommun har ett lokalt ansvar för hur strukturbilden följs i planeringen.

Strukturbilden innebär att bebyggelseutvecklingen i regionen i huvudsak ska ske i Göteborgs stad och i orter med stationsläge vid järnvägarna som leder in mot Göteborg.

Sammanhängande stora landsbygdsområden i form av gröna kilar ska tas tillvara för friluftslivet och som naturresurs. Särskild uppmärksamhet ska, enligt strukturbilden, ägnas åt mötet mellan tätortsområden och landsbygd/grönområden.

Strukturbilden pekar ut Alingsås stad och orten Västra Bodarna som två knutpunkter för bebyggelseutveckling inom Alingsås kommun. Förhållandet mellan kommunens olika delar vad avser bebyggelseutveckling och övrig mark- och vattenanvändning är frågor som belyses i översiktsplanen.

K2020

K2020 syftar till att skapa en gemensam framtidsbild för utvecklingen av kollektivtrafiken och ligger till grund för Göteborgsregionens kollektivtrafikprogram. Målet är att minst 40 procent av resorna ska ske med kollektivtrafik år 2025, vilket innebär en fördubbling av andelen kollektivtrafikresor jämfört med år 2007, då målbilden antogs.

Översiktsplanens koppling till strukturbilden

För Alingsås kommun och denna översiktsplan är det främst de delar av överenskommelsen som handlar om huvudstråken och de regionala gröna kilarna som uppmärksammas och får påverkan på planens förslag till markanvändning.

Huvudstråken

Huvudstråken bestäms av järnvägarna som leder in mot Göteborg, vilket i Alingsås kommun är Västra Stambanan. Stråken innefattar de orter som ligger längs med eller i nära anslutning till dessa banor. Göteborgsregionen ska enligt strukturbilden verka för att stråken försörjs med en attraktiv och kraftfull pendel- och regiontågstrafik.

Utefter stråken ska bostadsbyggande i första hand ske i lägen där det finns förutsättningar för att gå eller cykla till en pendelstation, helst inom en kilometer från stationsläget. I områden som ligger på ett större avstånd än en kilometer bör redan från första inflyttning finnas en god kollektivtrafik till stationsläget.

I stationsnära lägen bör det etableras handel, arbetsintensiva företag eller serviceinrättningar som har ett större upptagningsområde än den egna orten eller kommundelen.

Strukturbilden pekar ut Alingsås stad och orten Västra Bodarna som två knutpunkter för bebyggelseutveckling inom Alingsås kommun. Orten Ingared i Alingsås kommun har en stark

koppling till stationsläget Norsesund i Lerums kommun. Också övriga orter i kommunen, som inte ligger i direkt anslutning till stationslägen på Västra Stambanan är beroende av utveckling för en god kollektivtrafik och bibehållen service.

De gröna kilarna

De regionala gröna kilarna utgörs av de större sammanhängande skogs- och jordbrukslandskap som når djupt in mot det sammanhängande stadsområdet. Alingsås kommun berörs av de två utpekade gröna kilarna Delsjön-Härskogen samt Risveden-Vättlefjäll. De gröna kilarna ska enligt överenskommelsen tas till vara och utvecklas. Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt markanvändningen i mötet mellan tätortsområden och landsbygd och/eller grönområden. I strukturbilden beskrivs de grönkilarna allmänt enligt nedan:

”De större sammanhängande grönområdena bidrar till Göteborgs-regionens attraktionskraft, varför de är av betydande gemensamt intresse. I de gröna kilarna finns även jord- och skogsbruk, i många fall med stora kulturhistoriska värden. Naturen är en omistlig tillgång för ett rikt friluftsliv som ger oss ro och möjlighet till återhämtning. Den erbjuder möjligheter till rekreation, lek, naturupplevelser, naturpedagogik och odling. Vidare spelar sammanhängande grönområden en viktig roll för att skapa förutsättningar för bevarande av biologisk mångfald. Grönområdena fyller också en funktion som lokala klimat- och miljöförbättrare”.

Den gröna kilen för Delsjön – Härskogen

Göteborgsregionen har tillsammans med de fem medlemskommuner som ingår i grönkilen Delsjön-Härskogenkilen, ett gemensamt projekt för att öka kunskaperna om kilens värden. Övriga kommuner som ingår i kilen förutom Alingsås är Göteborg, Härryda, Lerum och Partille. Erfarenheterna från projektet ska senare användas i regionens andra gröna kilar.

Samverkansbehovet i de gröna kilarna är viktigt med tanke på det exploateringsstryck som finns. Med ökad dialog och kunskap kan bebyggelse- och trafikplanering bättre integreras med arbetet att värna och utveckla den gröna kilens värden.

Övriga kommunala styrdokument

Följande kommunala mål, planer och program är viktiga underlag och utgångspunkter för kommunens fysiska planering:

- A2020 - Avfallsplan för Göteborgsregionen. Bilaga 8, Alingsås (2014)
- Alingsås energiplan 2012-2013 (2012)
- Alingsås Folkhälsomål 2019 (2009)
- Alingsås Miljömål för 2011-2019 (2010)
- Avfallsföreskrifter, Alingsås kommun (2014)
- Bostadsprogram 2011-2016 (2011)
- Miljöanpassat byggande i Alingsås (2011)
- Naturvårdsprogram (2005)
- Policy för funktionshinder i Alingsås kommun (2011)
- Strategi för besöksnäringen i Alingsås (2010)

- Strategi för handelns utveckling i Alingsås (2010)
- Strategi för industri- och tjänstenäringens utveckling i Alingsås (2010)
- Strategi för vatten och avlopp i Alingsås kommun (2010)
- Tillväxtprogram 2017-2026 Med Alingsås in i framtiden (2017)
- Trygga bostäder för äldre i Alingsås (2011)
- Trygghet ur ett jämställdhetsperspektiv - verktyg för samhällsbyggare (2010)
- Tryggt och jämställt ljus (2010)

Kommande dokument att ta fram:

- Blåplan för staden och orterna
- Grönplan för staden och orterna
- Naturvårdsprogram
- Klimatstrategi
- Berg- och Grusplan
- Trafikstrategi
- VA-plan
- LIS-Utredning
- Ljusplan

Om Mark- och vattenanvändning

Huvuddragen i befintlig och föreslagen ny markanvändning i kommunen redovisas genom text och karta. Markanvändningen beskrivs översiktligt utifrån *Bebyggelsestruktur*, *Trafikstruktur* och *Grön- och blåstruktur*.

Bebyggelsestruktur

Ny bebyggelse-förläggs i första hand till staden Alingsås, som är kommunens naturliga centrum och där störst tillväxt sker. Västra Bodarna och Ingared - Hemsjö är båda områden belägna i goda kollektivtrafiklägen där efterfrågan på bostäder råder, och en viss del av utbyggnaden ska därför förläggas dit. Stationsläget Norsesund ligger i grannkommunen Lerum, och en fortsatt planering runt stationen bör ske i samverkan med Lerums kommun i en gemensam fördjupning av översiktsplanen.

Sollebrunn ges möjlighet att utvecklas som servicecentrum i den norra kommundelen och i övriga orter ska finnas beredskap för ny bebyggelse som kan stärka serviceunderlaget och bidra till lokalsamhällets utveckling.

Utbyggnadsprincipen för staden och orterna är att nya bostäder ska komplettera befintligt bostadsutbud med olika typer av bostäder. En blandad bebyggelsestruktur är en viktig förutsättning för integration och kan ge människor möjlighet att bo kvar i samma område vid ändrad livssituation. Stationslägen och centrumområden ska få bättre underlag genom komplettering och omvandling mot tätare utformad bebyggelse med blandade funktioner av bostäder, service och arbetsplatser.

Viktiga inslag i den byggda miljön är gröna oaser i form av mindre parker, träd och vatten, vilka bidrar till närrecreation i staden och orterna. Kulturhistoriskt värdefulla miljöer och identitetsskapande särdrag i bebyggelsen ska utvecklas och tas tillvara.

Hållbar utveckling

Genom att främja en utbyggnadsprincip som bygger på sammanhållen bebyggelse och där förtätning sker inifrån, skapas förutsättningar för gemensamt utnyttjande av infrastruktur och tekniska system. Sammanhållen bebyggelse skapar även bättre förutsättningar för nyttjande av kollektivtrafik och minskat bilberoendet, vilket genererar fördelar både ur ekologiska och sociala perspektiv. Kollektiva färdmedel alstrar mindre fossila utsläpp jämfört bilen och ur ett socialt perspektiv är kollektiva färdmedel mer jämställda, eftersom det kräver mindre ekonomiska resurser att åka kollektivt jämfört med att åka bil. Planeringen ska därför främja god tillgång till kollektivtrafik för skolor, förskolor, arbetsplatser och andra viktiga målpunkter i kommunen.

Varierad bebyggelse med olika upplåtelseformer och bostäder i olika storlekar och prisklasser möjliggör för ökad social hållbarhet med minskad segregation. Offentliga miljöer och icke-kommersiella samlingsplatser är viktiga ur ett socialt perspektiv, och ska utformas för att vara tillgängliga och trygga. Fler kvinnor än män känner sig utrygga utanför sina bostadsområden

under kvällstid, vilket kan leda till begränsningar i vardagen. Att arbeta med belysning i offentliga miljöer är ett sätt att skapa ett tryggare och mer jämställt Alingsås. En blandning av funktioner i bebyggelsestrukturen med bostäder, arbetsplatser, service och grönområden, kan medverka till att skapa en tryggare stad då fler är i rörelse under dygnets olika timmar.

Vid avvägning mellan utbyggnad av tätorter och vid byggande på landsbygden ska i första hand jordbruksmark bevaras. Undantag kan förekomma där ianspråktagandet främjar god bebyggelsestruktur och sammanhållna tätorter, och där inga andra rimliga alternativ finns. Miljöanpassade hus och satsningar på energisnålt byggande ska fortsatt ingå i Alingsås kommuns profilering och är ett sätt att uppnå social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet.

Nya bostäder

Utbyggnad, huvudsakligen bostäder

Planerad tätortsutbyggnad

Enligt Alingsås vision 2019, ska kommunen ha 42 000 invånare år 2019, och kommunens planering inriktas mot detta mål. Det verkliga utfallet kan dock bli ett annat beroende på faktorer i omvärlden som kommunen inte styr över. Målprognos och trendprognos ger därför olika resultat. 2016 passerade invånarantalet 40 000 och trendprognosen visar på ca 42 000 år 2019.

Översiktsplanen har en längre horisont än visionen och syftar framåt till år 2030. Prognoser tyder på att befolkningmängden kommer vara 46 300 invånare år 2030. Redovisade markområden kan ge ett tillskott på ca 4 800 nya bostäder sammantaget. De i planen utpekade markområdena medger uppskattningsvis en befolkning på ca 48 500 invånare, vilket med god marginal täcker behovet fram till 2030.

Områden med stor efterfrågan på mark och med ett högt bebyggelsetryck återfinns i stadens randområden och utefter stråken E20 och Västra Stambanan söder om staden. Bostadsbeståndet behöver även kompletteras i alla kommundelar med alla typer av bostäder, bl.a. boenden för äldre liksom fler tillgänglighetsanpassade lägenheter. Delar av områdena har höga natur-, kultur- och friluftsvärden och ingår i den sammanhängande grön- och blåstrukturen. Ny sammanhållen bebyggelse kan bli aktuell på lång sikt. Enstaka bebyggelse/nya byggnader som kan försvåra en lämplig framtida utbyggnad av befintliga tätorter, andra orter och övriga områden med sammanhållen bebyggelse, ska undvikas. Krav på detaljplan kan komma att ställas vid prövning av ny bebyggelse. Ny bostadsbebyggelse i anslutning till områden med kommunal VA-anläggning eller andra gemensamma VA- anläggningar ska anslutas till dessa.

Arbetsplatser och service

Utbyggnad störande verksamhet

Utbyggnad verksamhet

Utredningsområde

Arbetsplatser, bostäder och service ska blandas i så stor utsträckning som möjligt i orterna och i staden. Arbetsplatser som kan blandas med bostäder är t ex hantverk, handel, kontor och service. Mark för industri och andra verksamheter som har omgivningspåverkan finns förutom i staden Alingsås också föreslagen eller planlagd i Västra Bodarna, Ingared, Sollebrunn, Gräfsnäs och Magra.

Staden Alingsås är profilerad som handels- och kaféstad och har ett omfattande kommersiellt serviceutbud i de centrala delarna i förhållande till stadens storlek. Stadens centrum kan behålla och stärka sin betydelse för olika typer av handel genom att ytterligare etableringar av externhandelsområden för detaljhandel och livsmedel undviks i kommunen.

Genom att utbyggnad av bostäder och verksamheter föreslås i Västra Bodarna och Ingared - Hemsjö, förstärks dessa samhällens underlag för kommersiell service. Föreslagen utbyggnad kräver också förstärkning av den kommunala servicen som barnomsorg, skolor och äldreomsorg.

Besöksnäring och landsbygdsutveckling

Område för landsbygdsutveckling i strandnära läge (LIS)

Alingsås stadskärna med trästaden är ett välbesökt besöksmål liksom Gräfsnäs slottspark och museijärnvägen utefter Antens västra strand. Ett s k LIS-område (landsbygdsutveckling i strandnära lägen) föreslås i anslutning till museijärnvägen vid Kvarnabo för utveckling av besöksnäringen med anläggningar för t ex boende, upplevelser, mat etc. En sådan anläggning kan bidra till en positiv utveckling av landsbygden i Bjärke där det behövs arbetsplatser och inflyttning för att bli stärka serviceunderlaget och öka inflyttningen. Andra områden har diskuterats men bedömningen är att dispens från strandskydd vid en eventuell förfrågan om exploatering kan prövas i detaljplan.

Trafikstruktur

Det övergripande trafiknätet utgörs av Västra Stambanan, väg E20, vägarna 42, 190, 180 och 1890. Den förväntade befolkningsutvecklingen med ökat antal arbetsplatser och fler bostäder förutsätter en god standard på de regionala och nationella trafikstråken och att kapaciteten och framkomligheten på dessa förbättras.

Hållbar utveckling

En väl fungerande kollektivtrafik och satsningar på utökad och förbättrad gång- och cykeltrafik är betydelsefulla både ur ekologiskt och socialt perspektiv. Färdsätten bidrar till ett mer hållbart transportsystem med mindre utsläpp. Likaså är de viktiga ur ett socialt perspektiv då de är jämlika och jämställda transportsystem som bidrar till den allmänna folkhälsan. Lokalisering av bostäder i kollektivtrafiknära lägen är därför av vikt, liksom att erbjuda goda gång- och cykelmöjligheter lokalt. En blandning av bostäder, arbetsplatser och service kan bidra till ett mer hållbart transportsystem genom kortare reslängd.

En sammanhängande gång- och cykelstruktur mellan olika områden samt mellan de olika orterna i kommunen, kan också motverka segregation och bidra till folkhälsan och social hållbarhet.

Västra Stambanan

Västra stambanan, extra dubbelspår reserverat i bef. sträckning

Extra dubbelspår

Västra Stambanan är av riksintresse för infrastrukturen. I planen förutsätts att Västra Stambanan i framtiden ska byggas ut från nuvarande dubbelspår till fyrspår genom kommunen, och att det genomförs kapacitetshöjande åtgärder utefter banan. Utbyggnad av vändspår på Alingsås station är planerad att starta under 2017. Ytterligare två spår ger förutom höjd kapacitet också möjlighet att på sikt skapa två nya stationslägen i Lövekulle-Stadsskogen respektive Sävelund-Bälinge.

Mark för ytterligare ett dubbelspår reserveras 15 meter på vardera sidan om befintlig järnväg. Med skyddszoner (bebyggelsefria zoner) på 30 meter från spåret blir zonen för extra dubbelspår ca 45 meter på varje sida om nuvarande spår.

Tunnel

Tunnelreservat järnväg

Tunnelalternativet möjliggör alternativ framtida järnvägssträckning. En utbyggnad av ett nytt dubbelspår i ny sträckning skulle ge bättre framkomlighet samt möjlighet till högra hastigheter samt överflyttning av transporter med farligt gods. En ny järnvägssträckning förutsätter en tunnelloösning med hänsyn till bebyggelse, terräng samt natur-, kultur- och rekreationsvärden.

Väg E20

Väg E20 är ett riksintresse för infrastrukturen. Planering för utbyggnad av väg E20 genom Alingsås kommun har pågått under lång tid. Syftet med denna utbyggnad är en trafiksäkrare och effektivare väg. Framförallt sträckan genom centrala Alingsås har mycket låg standard med flera korsningar och cirkulationsplatser. Kommunen önskar att i så hög grad som möjligt överbrygga den barriär som E20 utgör. Därför utreds möjligheterna att i samband med en kommande utbyggnad av E20 binda ihop staden genom fler passager via bro eller tunnel för såväl gående som cyklister. Även en överdäckning över E20 inom området Lyckan (tidigare kallat A+ - området) utreds.

Stråket Borås-Alingsås-Trollhättan

Diskuterad vägsträckning väg 42

I planen redovisas en ny sträckning av väg 42 mellan Borås och Trollhättan. Väg 42 har studerats i en vägutredning "Borås-Tvästad" (Vägverket 1998). Kommunen förordar alternativ B2, med en sträckning av väg 42 från Borås via Alingsås öster om sjön Anten till Sollebrunn och Trollhättan. Högre standard på nuvarande väg 180 mellan Borås och Alingsås är angeläget och att uppgradera vägen till riksväg 42 är ett sätt att höja vägens status.

Två alternativ till befintlig sträckning av väg 42 genom Magra redovisas på kartan. Ett av alternativen går genom skogs- och jordbruksmark som medför stora ingrepp i kulturlandskapet. Detta påpekade länsstyrelsen i dåvarande Älvsborgs län i yttrande över vägutredningen. Det andra alternativet innebär att vägen förläggs i en förbifart söder om Magra genom det öppna jordbrukslandskapet. Orten skulle därigenom avlasta genomfartstrafik, vilket är en fördel för ortens möjlighet till utveckling utefter vägen.

Väg 42 genom Sollebrunn föreslås bli ombyggd till ett trafiksäkrare utförande, "miljöprioriterad genomfart" i befintlig sträckning.

Norra och Södra länken

Norra länken

Södra länken

En uppgradering av väg 180 till riksväg 42 kan innebära att den totala trafikmängden och den tunga trafiken kommer att öka genom Alingsås med ökade störningar till följd, om inte

trafikavlastande åtgärder genomförs. De båda tvärförbindelserna kallade Norra länken och Södra länken kan båda få sådan avlastande funktion.

Norra länken mellan väg E20 och väg 1890 har till syfte att minska tung trafik genom de nordöstra delarna av Alingsås.

Södra länken är en framtida trafikled som ska förbinda väg E20 med nuvarande väg 180 (eller i framtiden väg 42) i stadens södra delar. Länken kan få en funktion både som regional led och som ingående i det lokala gatunätet när stadsdelen Rothoffskärr byggs ut. Möjliga sträckningar av Södra Stadsskogsgatan, från Stadsskogen till E20 och Södra länken, från E20 till Väg 180 har utretts och läggs in som vägreservat i planen.

Gång- och cykeltrafik

Cykelväg

Ny cykelväg

Successiv utbyggnad av nya cykelvägar föreslås mellan samtliga större orter i kommunen, samt till Lerum och Sjövik i Lerums kommun. En sammanhängande gång- och cykelväg föreslås utefter hela sträckan Anten - Gräfsnäs - Sjövik. Denna kan utnyttjas både av arbetspendlare och turister med Gräfsnäs slottspark och museijärnvägen som särskilda målpunkter för turismen.

Trafiksäkerhet och tillgänglighet behöver förbättras för gående och cyklister i orterna. I Alingsås stad ska utbyggnad av gång- och cykelvägnätet ske enligt trafikplanen (KF 2012). Vid planering av gång- och cykelvägar ska särskild hänsyn tas till siktlinjer, läge för planteringar, belysning m.m. med avseende på trygghetsaspekter för olika grupper varierande förutsättningar och behov.

Grön- och blåstruktur

Områden för naturvård och friluftsliv

Inventerade höga naturvärden

De många sjöarna och stora skogarna i Alingsås kommun ger goda förutsättningar för ett aktivt friluftsliv. I kommunen finns också mycket värdefull natur med bland annat ädellövskog.

Flera av sjöarna ligger tätortsnära. Sjön Mjörn är en viktig del av stadens grönstruktur med möjlighet till bad- och båtliv. Ömmern, Nären, Ören, Sävelången och Färgen, är uppskattade kanot- och skridskosjöar, och ingår både i den regionala och kommunala grönstrukturen.

De stora skogs- och sjöområdena Risveden och Härskogen som till stora delar är klassade som områden av riksintresse för både friluftsliv och naturvård är viktiga delar av de regionala gröna kilarna.

I planen redovisas översiktligt en relativt sammanhängande grön- och blåstruktur, som innehåller stora natur-, kultur- och friluftsvärden. I den enskilda planeringssituationen då fördjupningar av översiktsplanen tas fram, då detaljplaner upprättas eller vid prövning av enstaka bygglov utanför detaljplan, ska hänsyn tas till värdena i grön- och blåstrukturen utifrån aktuell planeringsnivå och områdenas karaktär och innehåll. Arbete med att ta fram en grönplan för staden och orterna pågår.

Prioriterade naturvårdsobjekt för skydd av naturen enligt naturvårdsprogrammet är Stora Torstö, Stora Halö, Högmossen och Månsaskogen i Ödenäs. Här bör kommunen arbeta med att bilda naturreservat eller kulturresevat som skydd för natur- och kulturvärdena. Fler natur- och friluftsområden i kommunen kan behöva skyddas på sikt.

Hållbar utveckling

Det är av stor vikt att säkra och främja grön- och blåstrukturen då den bland annat bidrar till biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Att bibehålla och utveckla sammanhängande grön- och blåstruktur är även väsentlig för detta. Tätortsnära natur- och friluftsområden är betydelsefulla ur ett socialt perspektiv då de bidrar till barns utveckling och människors rekreation och hälsa. God tillgänglighet till friluftsområden via gång- och cykelvägar samt via kollektivtrafik är av vikt, liksom att människor med fysiska funktionshinder ska ha tillgång till grön- och naturområden.

Grön- och blåstrukturen är en stark bidragande faktor för att skapa en hållbar stadsutveckling, bland annat för att lättare kunna stå emot effekter av klimatförändringar där åtgärder så som planering av träd, grönytor och lokalisering av bebyggelse kan minska konsekvenser av extrema väderhändelser. Gröna inslag i staden minskar dessutom mängden skadliga partiklar i luften. Att lokalt ta hand om dagvatten, främja hållbara vatten- och avloppslösningar samt minska mängden avfall, öka återvinning och beakta avfallshantering i alla skeden av samhällsplanering, är också en del av att skapa ett mer hållbart Alingsås.

Tätortsnära grönområden

En viktig utgångspunkt för planen är att det i staden och orterna ska finnas nära tillgång till tätortsnära natur- och friluftsområden. Tätortsnära rekreationsområden pekas ut i fördjupningar till översiktsplanen samt i de ortsstudier som redovisas i planförslaget, Staden och orterna. Den grundläggande idén med att peka ut dessa områden i planen är att de inte ska bebyggas och att deras funktion som närrekreationsområde bevaras. Särskilt värdefulla tätortsnära grönområden kan även skyddas genom reservatsbildning eller annan skyddsform. Kring staden Alingsås finns skyddade natur- och rekreationsområden avsatta i Hjortmarka, Kvarnsjön och Nohaga berg.

Även i Kärrbogärde vid Ingared, slottsparken i Gräfsnäs och Bryngelsgårde i Ödenäs finns skyddade områden.

Rödeneplatån norr om staden Alingsås har stora värden som natur- och friluftsområde. Delar av området pekas ut i Vindbruksplanen som lämpliga för etablering av vindkraftanläggningar. Områdets karaktär kommer då att förändras i de delar som upptas av vindkraftverk, kraftledningar och vägar. Avsikten är dock att friluftslivet ska samsas med vindkraftanläggningarna, och att stigar och strandområden på den sjörika platån ska vara tillgängliga även fortsättningsvis.

Jordbruksmark

Jordbruksmark

Kommunen ska ha ett restriktivt synsätt till att ta jordbruksmark i anspråk för bebyggelse och andra anläggningar. Detta gäller all jordbruksmark men särskilt den som har höga produktionsvärden och/eller höga landskapliga och biologiska värden. Om det vid tätortsutbyggnad finns konkurrerande starka allmänna intressen får dock sådan värdefull jordbruksmark tas i anspråk, om detta främjar en bra bebyggelsestruktur med sammanhållna tätorter. Generellt finns jord med högst produktionsvärden norr om staden, i Säveåns och Mellbyåns dalgångar.

Jordbruksmark!

De avvägningar mellan tätortsutbyggnad och ianspråktagande av jordbruksmark som gjordes 2008 i FÖP staden Alingsås bedöms främja en sammanhållen tätortsutveckling. Ianspråktagande av jordbruksmark bör dock ske efter noggrant avvägande och då endast ske när alla andra möjligheter uttömts. Tidigare beslutad markanvändning ligger därmed fast tills vidare med tillägget att möjligheten till ianspråktagande av jordbruksmarken för bebyggelse ska ses som en förberedelse för behov som kan uppstå på lång sikt. I två områden, Bolltorp och Tomtered, ändras beteckningen i rekommendationskartan från "utbyggnadsområde" till "utredningsområde", för att markera att stor restriktivitet ska råda.

Om Regler och rekommendationer

I detta avsnitt med tillhörande karta visas regler och rekommendationer för användning av mark- och vattenområden som ska gälla vid förfrågningar om nybyggnad, planläggning och andra förändringar av byggnader och anläggningar.

Regler

Regler är bestämmelser som finns i de lagar som reglerar plan- och byggväsendet (plan- och bygglagen, miljöbalken, kulturminneslagen etc).

Regler enligt Plan- och bygglagen

D, Område med detaljplan

D - Område med detaljplan

Reglering av markens användning och av bebyggelsen kan ske genom detaljplan och områdesbestämmelser. Äldre planer som byggnadsplaner och avstyckningsplaner gäller som detaljplaner. Utbyggnad och förändringar får ske efter respektive detaljplans bestämmelser. Huvuddelen av befintlig sammanhållen bebyggelse i kommunen ligger inom detaljplan. De flesta detaljplaner finns inom Alingsås stad.

D1, Område där detaljplanearbete pågår

D1 - Detaljplanearbete pågår

Detaljplanearbete pågår bl a i staden Alingsås, i Västra Bodarna, Färgens norra strand och i Ingared-Hemsjö. Efterhand som detaljplanerna vinner laga kraft övergår bestämmelsen till D.

O, Område med områdesbestämmelser

O - Områdesbestämmelser

Områdesbestämmelser finns upprättade för områden med fritidsbebyggelse utefter Antens, Mjörns, Stora Färgens och Lilla Färgens stränder där detaljplan saknas. I områdena finns VA-problem och syftet med områdesbestämmelserna är att begränsa bostadshusens byggnadsyta för att fritidshuskaraktären ska behållas och för att närsaltbelastningen på sjöar och vattendrag ska begränsas.

Regler enligt Miljöbalken

F1, Naturreservat och Kulturresevat

F1 - Naturreservat och kulturresevat

Särskilda föreskrifter gäller för naturreservaten och skötselplaner finns upprättade. Länsstyrelsen kan, om det finns särskilda skäl, ge tillstånd att utföra åtgärder enligt föreskrifterna. För kommunala naturreservat gäller andra särskilda föreskrifter, och kommunen ansvarar för skötseln samt för att ge tillstånd för åtgärder enligt dessa. Kommunala naturreservat är Hjortmarka, Kvarnsjön och Nolhaga Berg. Gräfsnäs slottspark som blev kulturresevat år 2010, har höga natur- och kulturvärden.

F4, Landskapsbildsskydd innan 1976

F4, Landskapsbildsskydd innan 1976

Det finns två områden med landskapsbildsskydd vilka beslutades innan år 1976: Runt Färgen och Ömmern. Arbete med naturreservat pågår för delar av Färgenområdet. När beslutet om naturreservatet vunnit laga kraft upphör reglerna om landskapsbildsskydd att gälla för dessa delar. Särskilda regler för prövning av bygglov gäller inom område med landskapsbildsskydd, liksom för biotopskydds- och djurskyddsområden.

N, Natura 2000

N - Natura 2000-område

Det krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000- område. Detta gäller även utanför Natura 2000- området och åtgärder som kan skada ett Natura 2000- område får inte utföras.

F2, Föreslaget naturreservat

F2 - Föreslaget naturreservat

Föreslagna naturreservat är Stora Torstö (Kulturresevat), Stora Halö, Högmossen, Månsaskogen och Ekåsaryd.

F3, Strandskyddsområde

F3 - Strandskyddsområde

Strandskydd gäller vid kommunens sjöar och vattendrag. Strandskyddet omfattar land- och vattenområdet intill 100 meter från strandlinjen, men kan i enskilda fall vara utvidgat till 300 meter. Inom ett strandskyddsområde gäller särskilda generella regler. Kommunen och i vissa fall

länsstyrelsen kan besluta om dispens från strandskyddet. Kommunen kan också upphäva strandskydd genom bestämmelse i detaljplan.

FV, Skyddsområde runt vattentäkt

FV - skyddsområde runt vattentäkt (inre/primärt och sekundärt)

Vattenskyddsområden runt kommunala vattentäkter är fastställda av Länsstyrelsen. Områdena är uppdelade i inre och yttre respektive primära och sekundära vattenskyddsområden. Särskilda föreskrifter gäller i de olika zonerna av vattenskyddsområdena.

Regler enligt Kulturminneslagen

Fasta fornlämningar

Det är förbjudet enligt 2 kap lagen om kulturminnen att utan tillstånd rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller genom bebyggelse, plantering eller på annat sätt ändra eller skada en fast fornlämning. Länsstyrelsen prövar ansökningar om tillstånd att undersöka och ta bort fasta fornlämningar. Fasta fornlämningar finns redovisade på kartor över orterna i kommunen.

Byggnadsminne

Byggnadsminne

En byggnad som är synnerligen märklig genom sitt kulturhistoriska värde eller som ingår i ett kulturhistoriskt synnerligen märkligt bebyggelseområde får förklaras för byggnadsminne enligt 3 kap lagen om kulturminnen. För byggnader som förklarats som byggnadsminnen gäller särskilda skyddsföreskrifter utfärdade av länsstyrelsen. Byggnadsminnen finns bl a inom staden Alingsås i stadskärnan. Beslutat byggnadsminne är också Anten - Gräfsnäs järnväg och järnvägsmiljö med banvaktarstugor, stationshus etc.

Regler enligt annan lagstiftning

Väg med utökat byggnadsfritt avstånd utanför detaljplan

Väg med utökat byggnadsfritt avstånd utanför detaljplan

Enligt Väglagen 47 § råder ett allmänt förbud att inom ett område av 12 meter från vägområdet för allmän väg uppföra byggnader, göra tillbyggnader eller utföra andra anläggningar som kan inverka menligt på trafiksäkerheten. Utefter väg E20 är förbudet utsträckt till 50 meter på ömse sidor om vägområdets gräns. Utefter länsvägarna 42, 180, 190 och 1890 är förbudet utsträckt till 30 meter. Bestämmelserna gäller inte inom områden med detaljplan eller för åtgärder för vilka bygglov krävs, då en bedömning görs av kommunen i samråd med länsstyrelsen.

Rekommendationer för användning av mark- och vattenområden

Rekommendationer är ställningstaganden som visar hur kommunen i översiktsplanen förhåller sig till mark- och vattenanvändningen i ett visst område. Rekommendationerna ska gälla för områden där inte andra regler gäller, dvs i områden där det saknas detaljplan, områdesbestämmelser eller förordnanden om naturreservat eller dylikt.

Generella rekommendationer

De generella rekommendationerna är inte områdesbundna utan gäller allmänt inom kommunen vid prövning av bygglov och förhandsbesked utanför detaljplanelagda områden och som underlag då detaljplaner upprättas. De grundas på kommunala ställningstaganden i olika beslut och på tillämpningar av lagstiftningen och på rekommendationer från andra myndigheter. De kan behandla önskade kvaliteter i bebyggelsemiljön eller hälsa- och säkerhetsfrågor som hantering av buller och farligt gods eller hantering av bebyggelse inom områden där det finns risk för översvämning vid höga vattenstånd.

Grönområden

Det ska finnas lättillgängliga natur- och friluftsområden i närheten av alla orter. Värdefulla grönområden ska utvecklas och bevaras. En sammanhängande grön- och blåstruktur ska eftersträvas. Borttagna värden bör kompenseras då detaljplaner upprättas som tar värdefulla grönområden i anspråk.

Kulturhistoriskt värdefull miljö

Särskild hänsyn till anpassning av kulturmiljöns värden och bebyggelsens karaktär ska tas vid förändringar inom eller i anslutning till områden och byggnader med utpekade kulturvärden enligt kommunens kulturmiljöprogram. För fem utpekade miljöer Borgs by, Erska by och Lunde, Stora Mellby, Ryd och Ödenäs by ska områdesbestämmelser upprättas efter att lämplig avgränsning gjorts.

Miljöanpassat byggande

Rekommendationerna i de framtagna "Riktlinjer för Miljöanpassat byggande i Alingsås" antagna av KF 2011 ska vara vägledande vid detaljplanering och bygglovsprövning. Riktlinjerna gäller då kommunen eller kommunens bolag äger mark och lokaler.

Tillgänglighet

Kommunen tillämpar i policy för funktionshinder riktlinjer antagna av VG-regionen när det gäller tillgängligheten till och i kommunala byggnader och på allmänna platser.

Prövning i områden utanför detaljplan

Lämplighetsbedömning

För närområdet till staden Alingsås och i zonen runt väg E20 och Västra Stambanan där det råder stort bebyggelsetryck samt i områden med stora natur- kultur och friluftsvärden gäller generellt att ett återhållsamt synsätt på ny bebyggelse ska tillämpas. I de fall nytillkommande bebyggelse kan tillkomma utan föregående prövning i detaljplan, ska lokaliseringsprövning ske utifrån allmän

lämplighetsbedömning enligt 2 kap nya plan- och bygglagen och rekommendationerna i denna översiktsplan i beslut om förhandsbesked eller bygglov i samhällsbyggnadsnämnden. Vid lokaliseringsprövningen ska, förutom rekommendationerna i denna översiktsplan, också beaktas allmänna intressen som möjligheterna att lösa vatten- och avlopp, tillfart e t c. Dessutom ska byggnader utformas och placeras med hänsyn till stads- och landskapsbilden och natur- och kulturvärdena på platsen, och så att de inte medför fara eller olägenheter för omgivningen.

Landsbygdsområden utanför sammanhållen bebyggelse

Inom glest bebyggda områden som saknar detaljplan och ligger utanför områden med sammanhållen bebyggelse gäller minskad bygglovspflicht för tillbyggnader av en- och tvåbostadshus och för komplementbyggnader till dessa.

Fastighetsbildning

Enligt fastighetsbildningslagen får fastighetsbildning inte ske som försvårar en lämplig användning av marken, förhindrar lämplig senare planläggning eller föranleder olämplig bebyggelse. Fastighetsbildning för nya hus utanför detaljplan sker med lämplighetsprövning som grund och först efter att ett positivt förhandsbesked föreligger från samhällsbyggnadsnämnden.

Generella rekommendationer för miljö, hälsa och säkerhet

Hantering av dagvatten

Huvudprincipen är att dagvatten så långt möjligt ska lösas lokalt i all nybebyggelse. Inom områden där det finns separerat dag- och spillvattensystem utbyggt inom kommunalt verksamhetsområde kan dagvattnet kopplas till detta med utförande om fördröjning etc enligt anvisningar från tekniska förvaltningen.

Enskilda VA- anläggningar

Se vidare under rekommendation RVA1.

Häst- och djuranläggningar

Några generella riktlinjer för avstånd mellan djuranläggningar och bebyggelse anges inte. Bedömningar görs för varje enskilt fall i den aktuella planerings- och bygglovssituationen. Verksamhetens art och omfattning, lokala förhållanden som vind, topografi och vegetation och vilken typ av bebyggelsemiljö som planeras är parametrar att ta med i planeringen.

Buller och vibrationer från väg och järnväg

Kommunen tillämpar de riktvärden som fastställts av riksdagen för vägtrafikbuller och buller från spårbunden trafik vid nybyggnad av bostäder. Undantag från riktvärdena kan prövas i lägen i staden Alingsås centrala delar i anslutning till Resecentrum och i andra knutpunkter för kollektivtrafik, där det är angeläget att åstadkomma en tät bebyggelsestruktur med bra underlag för kollektivtrafiken. Trafikverket och Naturvårdsverkets riktvärde för miljö kvalitet för vibrationer vid spårburen trafik ska tillämpas vid planläggning och lov.

Buller från vindkraftverk

Kommunen tillämpar Naturvårdsverkets riktvärden för industribuller som innebär 40 dB vid bostad och 35 dB vid planlagd fritidshusbebyggelse.

Transporter med farligt gods

Väg E20 och väg 42 är rekommenderade transportleder för farligt gods, och Västra Stambanan är prioriterad godstransportled där det är tillåtet att transportera farligt gods. Kommunen tillämpar länsstyrelsens rekommenderade riskbedömningsavstånd på 150 meter från vägen eller järnvägens kant vid planering och prövning av bebyggelse i anslutning till transportleder för farligt gods.

Rekommenderat avstånd till järnväg

Trafikverket rekommenderar ett minsta avstånd om 30 meter mellan bebyggelse och spårmitt på yttersta spåret vid prövning av bebyggelse utanför detaljplan.

Kraftledningar

Kommunen rekommenderar att högsta magnetfältsnivå vid bostäder eller där människor vistas stadigvarande inte ska överstiga 0,2 mikrotiesla. För kraftledningar som ingår i det nationella respektive regionala nätet se *hänsynsområde runt större kraftledning* i kartan.

Geoteknik och skredrisker

Vid planering och byggande måste stabiliteten klarläggas genom geoteknisk utredning i områden där det finns risk för bristande stabilitet. Detta gäller för erosionsrisker, samt skred- och rasrisker.

Översvämning och höga vattenstånd

Kommunen tillämpar rekommendationerna i ”Stigande vatten – en handbok för fysisk planering i översvämningshotade områden”.

Rekommendationer i vindbruksplanen

Vindbruksplanen för Alingsås kommun antogs år 2011. I planen finns angivet generella rekommendationer att ta hänsyn till vid ansökningar och prövningar av gruppstationer för vindkraft och nya enstaka vindkraftverk. Rekommendationerna handlar om placering, utformning, hälsa och säkerhet och vilka särskilda hänsyn som ska tas inför prövning och etablering av nya vindkraftanläggningar.

Områdesvisa rekommendationer för mark- och vattenområden

RF 2, Område för FÖP Västra Bodarna

RF2 - FÖP Västra Bodarne

För Västra Bodarna gäller fördjupning av översiktsplanen, FÖP Västra Bodarna, antagen 2014.

RF 4, Delområden med detaljerade studier av markanvändningen

RF4 - Delområde med detaljerade studier av markanvändning

För områdena Alingsås, Sollebrunn, Stora Mellby, Magra, Långared, Ödenäs, Ingared och Hemsjö gäller fördjupningar av översiktsplanen som inte är aktuella.

RFB, Bebyggelse

RFB

RFB – Tätortsbebyggelse huvudsakligen bostäder

RFE, Evenemang

RFE

RFE - Evenemangsområde

RFKG, Kompletterande bebyggelse

RFKG

RFKG - Komplettering bostäder, ekonomibyggnad, gårdsliknande struktur

Beteckning RFKG innebär att husen placeras grupperade kring en gemensam gårdsplan eller stickväg. För bebyggelsens utformning gäller rekommendationer för byggande på landsbygden.

RFN, Närrekreation

RFN

RFN – Närrekreation

RFNA, Natur, Natura 2000-område och andra områden med värdefull natur

RFNA

RFNA – Natur, Natura 2000-område och andra områden med värdefull natur

Område och andra områden med värdefull natur.

RFOB, Kulturmiljö där områdesbestämmelser ska tas fram

RFOB

RFOB - Områdesbestämmelser bör tas fram

Borgs by, Erska by och Lunde, Stora Mellby, Ryd och Ödenäs by är alla utpekade som kulturhistoriskt värdefulla miljöer i kommunens kulturmiljöprogram. Områdesbestämmelser som reglerar bygglovsplikten och som ställer krav på anpassning till bebyggelsemiljöns särskilda värden ska upprättas. Om områdesbestämmelser inte kan tillämpas ska övervägas om detaljplan ska upprättas för hela eller delar av bebyggelsemiljöerna. Förslag till avgränsning av hur stor del av de utpekade bebyggelsemiljöerna som ska omfattas av områdesbestämmelser är gjorda för de fem kulturmiljöerna.

RFP, Slottspark

RFP

RFP - Slottspark

RFSK, Sparsam komplettering

RFSK

RFSK – Sparsam komplettering med bostäder med hänsyn till kulturmiljö

RFT, Miljöprioriterad genomfart

RFT

RFT – Miljöprioriterad genomfart

RFUB, Utredningsområde bostäder

RFUB

RFUB - Utredningsområde huvudsakligen bostäder

RFUC, Utredningsområde centrum

RFUC

RFUC – Utredningsområde centrum

RFUJB, Utredningsområde jordbruk och bebyggelse

RFUJB

RFUJB – Utredningsområde jordbruk och bebyggelseutveckling

RFV, Verksamheter

RFV

RFV – Verksamheter

RFÖ, Översyn

RFÖ

RFÖ – Översyn – inriktning mot grönyta, bostäder och verksamheter

RV, Område för gruppstation för vindkraft

RV - Område för vindkraftsutbyggnad

Områden som är utpekade i antagen vindbruksplan där gruppstationer för vindkraft kan prövas.

RVB, Område påverkat av gruppstation för vindkraft

RVB – Område påverkan av gruppstation för vindkraftsutbyggnad

Ny bostadsbebyggelse ska undvikas.

RVA 1, Område med hög skyddsnivå för enskilda avlopp

RVA1 - Hög skyddsnivå för enskilda avlopp

Område där förhöjda reningskrav gäller för enskilda avloppsanläggningar.

RVA 2, Område där gemensam VA-anläggning kan komma att krävas

RVA2 - Gemensam VA-anläggning kan komma att krävas

Rekommendationen gäller områden där det finns risk för att utökade byggnadsytor och/eller fler bostadshus kan utlösa krav på gemensamma anläggningar för vatten- och avlopp. Kravet kan utlösas om det finns risk för att näraliggande sjö eller vattendrag belastas av höga närsaltsmängder eller om människors hälsa riskeras genom förorenade vattentäcker.

RVA 3, Beslutade utbyggnadsområden för VA

RVA3 - Beslutade utbyggnadsområden för VA

Bebyggelseområde som ska anslutas till kommunalt VA. I Norsesundsområdet planeras anslutningspunkter för VA att byggas ut. Detaljplan ska upprättas innan ett nytt verksamhetsområde ska inrättas.

RK, Värdefulla kulturmiljöer enligt kulturmiljöprogram

RK - Värdefulla kulturmiljöer

Områdena innehåller varierade kulturlandskap, kulturhistoriskt intressant bebyggelse och värdefulla kultur- och fornlämningsmiljöer. Det finns med stor sannolikhet ännu inte upptäckta fornlämningar i områdena. Arkeologiska undersökningar kan komma att krävas. Stor hänsyn ska tas till landskapets karaktär och till övriga värden i kulturmiljön vid val av tomtplats. Inom område av riksintresse för kulturmiljövården får inga åtgärder vidtas som kan innebära skada på kulturmiljön.

RJ, Jordbruksområden

Jordbruksmark

Stor restriktivitet ska iakttas mot ny bebyggelse och nya anläggningar annat än sådana som har med områdenas funktion som jordbruksområden att göra. Där det vid tätortsutbyggnad finns konkurrerande starka allmänna intressen får produktiv jordbruksmark tas i anspråk om det därigenom främjar en ändamålsenlig bebyggelsestruktur med sammanhållna tätorter.

RN, Område med sammanhängande grönstruktur

RN - Sammanhängande grönstruktur

Områdena utgörs av stora sammanhängande natur- och friluftsområden, tätortsnära grönområden, samt värdefulla sjöar och vattendrag. I områdena finns höga naturvärden och höga värden för friluftslivet. Vid planering och prövning av förhandsbesked ska hänsyn tas till att sambanden i grön- och blåstrukturen inte bryts. Detaljerade naturvärdesinventeringar ska ligga till grund för planering av ny sammanhållen bebyggelse som berör områden med höga natur- och friluftsvärden.

RN 1, Områden med inventerade höga naturvärden

RN1 - Inventerade höga naturvärden

Områdena ingår i den sammanhängande grönstrukturen. De utgörs av inventerade naturvårdsobjekt av stort naturvärde klass 1 och 2. Inga åtgärder får utföras som skadar naturvärdena. För fem områden föreslås naturreservat upprättas. Detaljerade naturvärdesinventeringar ska ligga till grund för planering av ny sammanhållen bebyggelse som berör områden med höga natur- och friluftsvärden. Vid borttagna värden i samband detaljplanering kan kompensationsåtgärder komma att krävas.

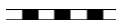
R väg, Utredningsområde väg 42 och väg E20

R Väg - Utredningsområde väg 42 och väg E20

Områden för alternativa vägsträckningar av vägarna 42 och väg E20. Restriktivitet ska råda vid prövning av ny bebyggelse och nya anläggningar inom de redovisade vägkorridorerna.

R järnväg, Område för framtida utbyggnad av Västra Stambanan

R - Järnväg

Område på ömse sidor om Västra Stambanan är reserverat för ett ytterligare framtida dubbelspår. Restriktivitet ska råda vid prövning av ny bebyggelse och nya anläggningar inom den redovisade järnvägskorridoren.

Tunnelreservat järnväg

Tunnelreservat järnväg

RT, Pågående täktverksamhet

RT - Pågående täktverksamhet

Område där täktverksamhet pågår. Tillstånd för verksamheten med särskilda villkor finns.

Hänsynsområde runt berg- och grustäkt

Hänsynsområde runt berg- och grustäkt

Område runt berg- och grustäkt där särskild hänsyn ska tas till risken för störningar från verksamheten vid prövningar av bygglov och förhandsbesked eller då detaljplan ska upprättas.

Område för landsbygdsutveckling i strandnära läge

Område för landsbygdsutveckling i strandnära läge (LIS)

Område i Kvarnabo för landsbygdsutveckling i strandnära läge, LIS- område.

Hänsynsområde runt större kraftledning

Hänsynsområde runt större krafledning

Hänsyn ska tas till att högsta magnetfältsnivå vid bostäder eller där människor vistas stadigvarande inte ska överstiga 0,2 mikrotlesa vid prövning av bygglov och förhandsbesked eller då detaljplan upprättas.

Krafledning

Sammanhållen bebyggelse utanför detaljplan

I områdena gäller generella bestämmelser om allmän lämplighetsprövning vid prövning av förhandsbesked och bygglov. I områden med sammanhållen bebyggelse som saknar detaljplan (tidigare samlad bebyggelse) gäller endast generella undantag från bygglovsplikten.

Om Riksintressen

Riksintressen är områden, platser eller enstaka objekt som anses viktiga ur en nationell synvinkel och därför är skyddade, exempelvis genom lagstiftning eller bestämmelser i detaljplaner. I all planering ska stor hänsyn tas till riksintressena.

Riksintressena redovisas mer ingående i respektive ämneskapitel.

Riksintressen enl 3 kap 6 § Miljöbalken

I Alingsås kommun handlar berörda riksintressen enligt 3 kap 6 § Miljöbalken om *Riksintresse för naturvård*, *Riksintresse för friluftsliv* samt *Riksintresse för kulturmiljövård*.

Riksintresse för naturvård

Riksintresse för naturvård

Risveden, NRO 14123

Värden knutna till det sjörika skogslandskapet där det bitvis finns naturskogsavsnitt med värdefull flora och fauna, samt till det småskaliga odlingslandskapet i sluttningarna mot Anten. Området omfattas också av riksintresse för friluftsliv.

Berörda kommuner

Ale, Lerum och Alingsås.

Anten-Mjörn, NRO 14138

Värden knutna till odlingslandskapet runt sjöarna. Fiskeribiologiska värden samt rik fågelfauna.

Berörda kommuner

Alingsås och Lerum.

Ömmern-Ödenäs, NRO 14149

Värden främst knutna till den stora drumlinbildningen i Ödenäs, ett representativt odlingslandskap med lång kontinuitet och stort inslag av naturbetesmarker och naturlig slättermark. Ömmern är ett representativt odlingslandskap med lång kontinuitet och stort inslag av naturbetesmarker och naturlig slättermark. Ömmern är en klarvattensjö med hög biologisk funktion.

Berörda kommuner

Alingsås, Lerum och Bollebygd

Riksintresse för friluftsliv

Riksintresse för friluftsliv

Risvedenområdet, FP 8

Till största delen opåverkat barrskogsområde med flera sjöar. Goda möjligheter till strövande, svamp- och bärplockning, fiske m m. Området omfattas även av riksintresse för naturvård.

Delsjön-Härskogenkilen, FP 10

Stort värde för Göteborgsregionen som närströvområde och för andra friluftaktiviteter. Riksintresset för natur, Ömmern-Ödenäs, sammanfaller delvis med riksintresset för friluftsliv.

Riksintresse för kulturmiljövård

Alingsås innerstad, P 36

Småstadsmiljö med välbevarad trästadsbebyggelse anpassad till stadens, huvudsakligen under 1600- och 1700-talen, framvuxna stadsplan.

Antens västra strand, P 33

Järnvägsmiljö med ett flertal stationsmiljöer, ursprungligen en del av den så kallade Västgötabanan som förband en rad orter i Västergötland med Göteborg.

Erska, P 34

Bymiljö med välbevarad bebyggelsestruktur som tydligt visar hur en förhistorisk centrumbildning utvecklats till ett sockencentrum.

Hemsjö-Ingared, P 35

Odlingslandskap med fornlämnings- och vägmiljöer som påvisar den bebyggelsehistoriska utvecklingen under förhistorisk tid och samfärdsel i äldre tider.

Mellbydalen, P 75

Odlingslandskap med välbevarade bymiljöer längs den medeltida vägsträckningen mellan Skara och Lödöse.

Riksintressen enl 3 kap 8 § Miljöbalken

Riksintressen enligt 3 kap 8 § Miljöbalken berör i Alingsås kommun *kommunikationer*.

Riksintresse för kommunikationer

Västra Stambanan

Spår och spåranläggning som tillhör stamnätets infrastruktur.

Väg E20

Ingår i riksvägnätet. Av stor betydelse som regional och nationell transportled mellan Göteborg/västkusten och Stockholm/östkusten.

Riksväg 42

Väg av särskild betydelse som förbindelse mellan regionala centra.

Riksintressen enl 3 kap 9 § Miljöbalken

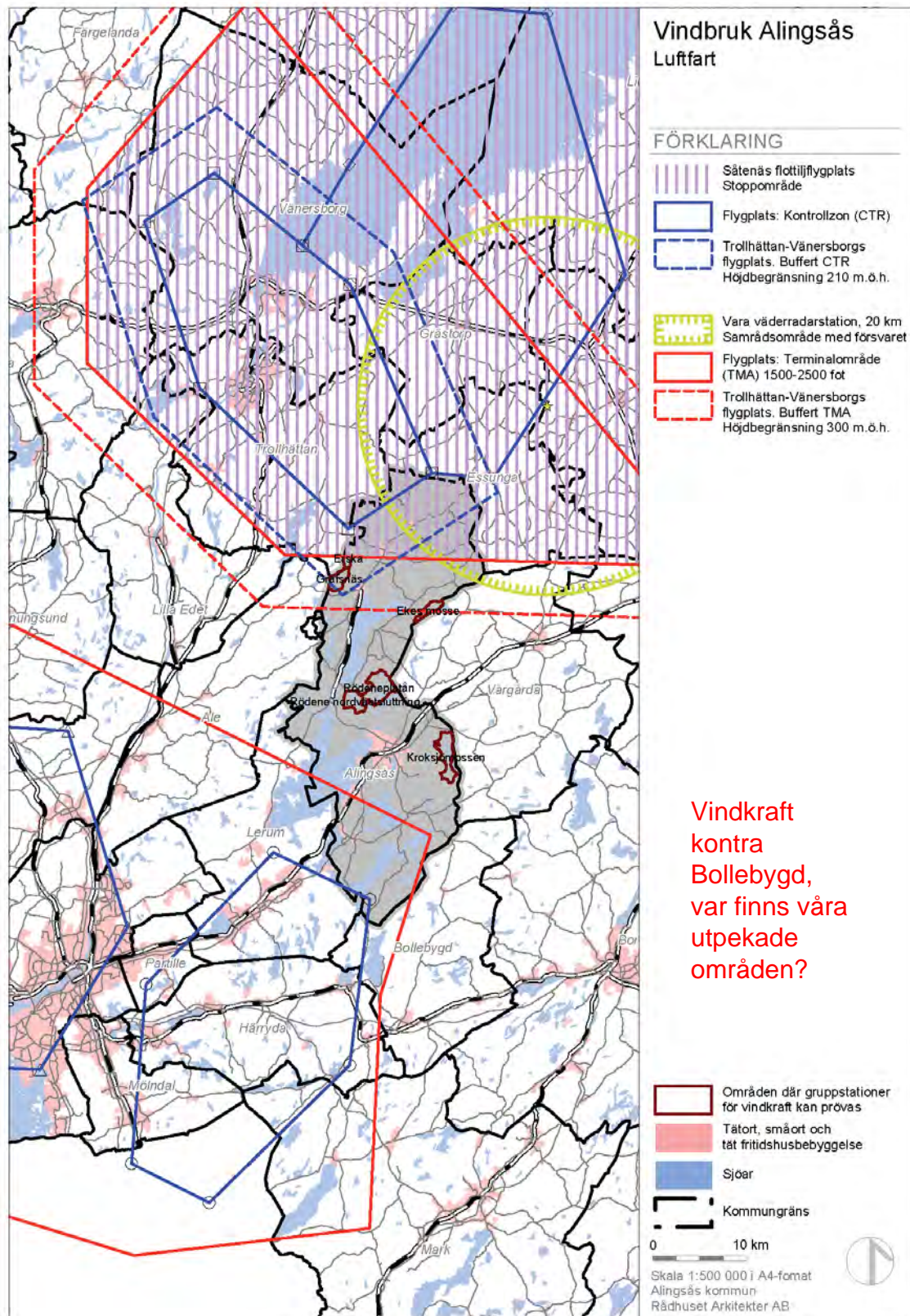
Alingsås kommun berörs av riksintresset för totalförsvarets militära del enligt 3 kap 9§ andra stycket miljöbalken.

Riksintresse för totalförsvarets militära del

Riksintresset för totalförsvarets militära del (3 kap 9§ andra stycket miljöbalken) kan i vissa fall redovisas öppet i översiktsplanen, i andra fall inte på grund av sekretesskäl. Alingsås kommun berörs av områden av för riksintressen för totalförsvarets militära del i form av stoppområde för höga objekt kring Såtenäs flygflottilj samt av influensområde för väderradar. I övrigt finns inga riksintressen som kan redovisas öppet.

Inom kommunen kan det generella riksintresset framför allt påverkas av uppförande av höga byggnadsobjekt som master och vindkraftverk. Därför bör Forsvarsmakten kontaktas i tidigt skede i sådana plan- och bygglovsärenden. I de för vindbruk utpekade områdena finns konflikt med riksintressen för totalförsvarets militära del avseende Gräfsnäs och Rödene nordvästsluttning.

Hela landets yta är samrådsområde för objekt högre än 20 m utanför tätort och högre än 45 m inom sammanhållen bebyggelse.

Riksintressen enl 4 kap 8 § Miljöbalken

Berört riksintresse enligt 4 kap 8 § Miljöbalken är i Alingsås kommun *Natura 2000*.

Natura 2000

Riksintresse, Natura 2000

Bryngelsgårde, SE 0530105

En så kallad hackslåttäng med mycket lång kontinuitet som är en del av resterna av de småskaliga odlingsmarkerna på Ödenäsdrumlinens sluttningar.

Kärrbogärde, SE 0530091

Området utgörs av en delvis igenvuxen ekhage, en gammal löväng och ekskog med mycket grova ekar och lindar. I området finns rödlistade lavar som gammelekslav och almlav samt läderbagge, en skalbagge klassad som sårbar i Sverige och hotad och sällsynt i hela Europa.

Nolhagaviken, SE 0530100

Mjörns nordostligaste vik har genom igenväxning de senaste decennierna utvecklat en yppig våtmarksvegetation. I området finns naturtyper som fuktängar, lövsumpskog och svämlövskog. Området som är lättillgängligt är ett naturreservat med rikt fågelliv.

Vikaryd, SE 0530079

Området utgörs av två välbetade ekhagar vid länsväg 180. Det hyser flera grova ekar och några enstaka grova almar och lindar. I området finns en speciell fauna och flora som är bunden till lövträden, t ex rödlistade skalbaggar som ekoxe och läderbagge och rödlistade lavar.

Vrån, SE 0530159

Området utgörs av en liten rest av tidigare mer omfattande slätterängar med lång kontinuitet på fuktig och stenig sidvallsäng vid gården Vrån i Skogsbygden.

Östad, SE 0530112

Ädellövskogsmiljöer med mycket stor artrikedom och med lång kontinuitet, fördelat på två delområden, Djurgården och Östads lövravinskoigar.

Om Mellankommunala frågor

Alingsås gränsar till Lerum, Ale, Trollhättan, Vårgårda, Bollebygd och Essunga kommuner. Vissa frågor är av mellankommunal eller regional karaktär och bör därför uppmärksammas särskilt.

Lerums kommun

Västra Stambanan

Kommunerna utefter huvudstråket Västra Stambanan, Göteborg, Partille, Lerum och Alingsås, samarbetar kring frågor som gäller utveckling av kollektivtrafiken på järnvägen med stationslägen, turtätheter, spårkapacitet etc.

Väg E20

Väg E20 löper genom båda kommunerna. Vägen är utbyggd enligt Trafikverkets planer i gränzonen mellan Lerums och Alingsås kommuner.

Väg 190

Väg 190, Göteborg-Gråbo-Sollebrunn-Nossebro, löper genom Lerums, Alingsås och Essunga kommuner.

Området Norsesund, Ingared-Hemsjö

I Norsesund i Lerums kommun finns ett stationsläge för Västra Stambanan. Området Ingared-Hemsjö i Alingsås kommun angränsar till Norsesund och är ett utvecklingsområde för Alingsås. Den fördjupade översiktsplanen för Ingared-Hemsjö är inaktuell. Planering av området kring stationen, med bebyggelse kopplad till stationsläget och eventuell utbyggnad i Norsesund bör ske samordnad med Lerums kommun genom en gemensam fördjupning av översiktsplanen.

Vatten och avlopp

Från Ingared-Hemsjö finns en överföringsledning till avloppsreningsverket i Floda varifrån avloppet leds vidare till Göteborg.

Sjön Mjörn

Sjön Mjörn är utpekad som möjlig dricksvattenresurs i Göteborgsregionen. Åtgärder för att skydda Mjörn är en gemensam regional och mellankommunal ansvarsfråga.

Sjön Sävelången

Sjön Sävelången är kommungemensam för Lerum och Alingsås och ingår även i den regionala grönstrukturen.

Grönkil Härskogen

Grönkil Härskogen är gemensam för kommunerna Göteborg, Partille, Härryda, Lerum och Alingsås. Inom GR pågår ett pilotprojekt med syfte att ta fram åtgärder för att utveckla och bevara värdena i grönkilen.

Grönkil Risveden

Grönkil Risveden är till stora delar klassade som riksintresse och sträcker sig mellan kommunerna Ale, Lerum och Alingsås.

Ale kommun

Grönkil Risveden

Grönkil Risveden är gemensam för kommunerna Alingsås, Ale och Göteborg.

Vindkraft

I ett tematiskt tillägg för vindbruk i Alingsås kommun (KF 2011) pekas ett område ut, norr om Risveden, som gränsar mot Ale och Trollhättans kommuner. Samråd med kommunerna genomfördes under framtagande av vindbruksplanen.

Trollhättans kommun

Riksväg 42

Det så kallade Stråk 9 i den regionala infrastrukturplanen gäller riksväg 42 mellan Trollhättan och Borås via Alingsås.

Vindkraft

I ett tematiskt tillägg för vindbruk i Alingsås kommun (KF 2011) pekas ett område ut, norr om Risveden, som gränsar mot Ale och Trollhättans kommuner. Samråd med kommunerna genomfördes under framtagande av vindbruksplanen.

Vårgårda kommun

Väg E20

Väg E20 löper genom båda kommunerna. Vägen planeras få en ny sträckning öster om nuvarande läge, mellan Bälinge och Vårgårda.

Riksväg 42

Riksväg 42 föreslås ledas om enligt Trafikverkets förslag i den regionala infrastrukturplanen, det så kallade Stråk 9, mellan Trollhättan och Borås via Alingsås. En förändring av vägsträckningen enligt förslaget påverkar trafikflöden och infrastruktur i Vårgårda kommun.

Vindkraft

I ett tematiskt tillägg för vindbruk i Alingsås kommun (KF 2011) pekas ett område ut som gränsar mot Vårgårda kommun. Samråd med Vårgårda genomfördes under framtagande av vindbruksplanen.

Bollebygds kommun

Väg 180

Väg 180 löper genom båda kommunerna. Vägen kan i framtiden få ny status som riksväg 42.

Grönkil Härskogen

Inom GR pågick fram till 2016 ett pilotprojekt med syfte att ta fram åtgärder för att utveckla och bevara värdena i grönkilen. Grönområdet Härskogen fortsätter in i Bollebygds kommun. Bollebygd är referenspart i arbetet.

Essunga kommun

Väg 190

Väg 190, Göteborg-Gråbo-Sollebrunn-Nossebro, löper genom Lerums, Alingsås och Essunga kommuner.

Högmossen

Högmossen är ett värdefullt naturområde som gränsar till Essunga kommun. Området föreslås skyddas som naturreservat.

Om Tillägg och fördjupningar

Översiktsplanen består av flera delar som kan antas vid olika tillfällen. Fördjupningar och tematiska tillägg är ett sätt att hålla översiktsplanen aktuell. Fördjupningar av översiktsplanen (FÖP) behandlar en viss geografisk del av kommunen och är oftast mer detaljerat redovisade än översiktsplanen i övrigt. Tematiska tillägg av översiktsplanen behandlar en viss frågeställning eller ett visst allmänt intresse, exempelvis Vindbruk. De ställningstaganden som görs i översiktsplanen och fördjupningar av översiktsplanen gäller tills dess att en ny översiktsplan är antagen eller tills en ny fördjupning antagits över området.

FÖP Västra bodarna

Avgränsningsområde FÖP Västra Bodarna

FÖP Västra Bodarna antogs 2014 och gäller även efter att denna översiktsplan antagits.

Vindbruksplan

Område för vindkraftsutbyggnad

Område påverkat av vindkraftsutbyggnad

Vindbruk - tematiskt tillägg till ÖP-95 antogs 2011. Planen är aktuell, och kommer att aktualiseras som en del i den nya översiktsplanen i samband med att denna antas.

Inaktuella fördjupningar av översiktsplanen

FÖP Staden Alingsås

FÖP Staden Alingsås antogs 2008. Planen är inaktuell framför allt avseende rekommendationer för mark- och vattenanvändning och ersätts därför i sin helhet av denna översiktsplan. Förutsättningar och utgångspunkter samt planförslag och konsekvenser kvarstår som ett kunskapsunderlag tills dess att en ny fördjupning antas.

FÖP Stads kärnan

FÖP Stads kärnan antogs 2001. Planen behöver uppdateras och ersätts av översiktsplanen tills dess att en ny fördjupning antas.

FÖP Ingared-Hemsjö

FÖP för Ingared-Hemsjö antogs 1998. Planen är inaktuell och ersätts av denna översiktsplan till dess att en ny fördjupning antas.

FÖP Ödenäs

Nu gällande fördjupning Ödenäs antogs 1995. Planen är inaktuell och ersätts av denna översiktsplan till dess att en ny fördjupning antas.

FÖP Bjarkeorterna

Nu gällande fördjupning för Bjarkeorterna antogs 1993. I denna ingår FÖP Långared, FÖP Sollebrunn, FÖP Stora Mellby, FÖP Gräfsnäs och FÖP Magra. Samtliga planer är inaktuella och ersätts av ortsstudierna i denna översiktsplan till dess att nya fördjupningar antas.

Om Allmänna intressen

I översiktsplanen redovisas kommunens förutsättningar och olika allmänna intressen samt redan beslutade politiska ställningstaganden och mål av betydelse för en hållbar utveckling inom kommunen.

Enligt plan- och bygglagen (PBL) ska kommunen i översiktsplanen redovisa de allmänna intressena och hur man avser att ta hänsyn till dessa. De allmänna intressena redovisas här sektorsvis utifrån sina olika behov av hänsyn och anspråk på mark- och vattenanvändningen. De allmänna intressena gäller bland annat natur och kulturvärden, utformning av bebyggelse, miljö- och klimataspekter, grönområden och kommunikationsleder samt vissa bestämmelser i miljöbalken. Områden där de allmänna intressena är av värde för landet som helhet är utpekade som områden av riksintresse enligt miljöbalken. Att belysa och beskriva värdet av de allmänna intressena är en förutsättning för att kunna göra väl avvägda ställningstaganden gällande framtida mark- och vattenanvändning. Planläggningen ska enligt PBL syfta till att mark- och vattenområden används för det eller de ändamål som områdena är mest lämpade för med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov. Exempelvis ska ny bebyggelse undvikas i känsliga naturområden eller i översvämningskänsliga områden, vilket kräver kunskap om förutsättningarna på olika platser. I översiktsplanen görs avvägningar mellan olika allmänna intressen, och företräde ska ges åt sådan mark- och vattenanvändning som från allmän synpunkt medför en god hushållning.

Bostäder

Kommunens viljeinriktning vid planering

- Bebyggelseutvecklingen ska i första hand ske utefter kollektivtrafikstråket Västra Stambanan och ny bebyggelse ska framför allt koncentreras till centralt belägna och stationsnära områden.
- Områden med stor efterfrågan ska i första hand kompletteras med ny bebyggelse genom utbyggnad på ett sammanhållet och planerat sätt.
- I landsbygdsområden där efterfrågan är låg kan enstaka bostäder eller mindre grupper av hus tillkomma utan detaljplan.
- I staden Alingsås och orterna Västra Bodarna, Ingared och Hemsjö är efterfrågan på bostäder stor. I dessa orter ska kommunen ha god mark- och planeringsberedskap för att möta efterfrågan.
- Långsiktigt strategiska markköp kan vara nödvändiga för att i framtiden tillgodose behovet av mark för gemensamma intressen.
- Det ska finnas planeringsberedskap för utbyggnad av bostäder, service och verksamheter i de orter där efterfrågan för närvarande är liten, och där underlaget för service är vikande.
- Bebyggelse i goda kollektivtrafiklägen ska eftersträvas. Minst 90 % av nyproducerade bostäder ska ha högst 400 meter gångavstånd till närmaste kollektivtrafik hållplats.
- Bostäder med olika storlek, utformning och upplåtelseformer bör blandas med service och arbetsplatser i alla orter och i staden.

- Boende i tätorterna ska ha maximalt ca 500 m gångavstånd mellan bostad och grönområde.
- Ny bebyggelse ska anpassas med hänsyn till platsens identitet. Kvaliteter som grönska, kulturhistoriska värden och andra identitetsskapande särdrag i bebyggelsemiljöerna ska utvecklas och tas tillvara.
- Nya byggnader och omfattande ombyggnader ska kännetecknas av mycket hög energieffektivitet (25% lägre än byggnormen).
- *Riktlinjer för Miljöanpassat byggande i Alingsås* ska vara vägledande och gäller då kommunen eller kommunens bolag äger mark och lokaler.
- För att uppfylla Alingsås Vision 2019 om 42 000 invånare, behöver ca 1500 nya bostäder byggas under perioden 2010-2019.
- Barnperspektivet ska beaktas i den fysiska planeringen. Ett samhälle som är tillgängligt och tryggt för alla är en grundläggande utgångspunkt.

Utbyggnad, huvudsakligen bostäder

Planerad ortsutbyggnad

Bostadsmarknaden

Alingsås kommun är del av en större regional bostadsmarknad, där många pendlar mellan arbete och bostad. I denna regionala bostadsmarknad finns en tydlig uppdelning när det gäller utbud av olika typer av bostäder och prisnivån på bostäder. Alingsås, liksom stora delar av Västra Götalands län, har ett bostadsunderskott. Under 2000-talet har bostadsbyggandet legat på en låg nivå i förhållande till efterfrågan och behovet av bostäder har framför allt inte kunnat tillgodoses för dem med sämre betalningsförmåga. I Alingsås kommun är priserna på bostäder generellt högre i de södra delarna och lägre i de norra delarna av kommunen.

I Alingsås kommun finns ett uppdämt behov av små hyresrätter med låg hyresnivå samt bostäder med hög tillgänglighet. Behovet av sådana bostäder ses främst hos unga vuxna respektive äldre. Det råder även brist på småhus i lägre prisklasser och stora hyresrätter för den ökande gruppen stora barnfamiljer. Då antalet äldre bedöms öka relativt kraftigt behövs även satsningar på särskilda boenden. Alingsås kommun har en hög andel lägenheter i enbostadshus jämfört med riket och Göteborgsregionen. Utbudet av lägenheter i flerbostadshus i kommunen är jämförelsevis lågt och samtidigt centrerat till Alingsås stad. I resterande tätorter i kommunen är utbudet av lägenheter i flerbostadshus mycket lågt och i vissa fall obefintligt. Cirka hälften av bostäderna i kommunen är äganderätter. I flerbostadshusen dominerar hyresrätten som upplåtelseform.

Bebyggelsetryck

Kunskaper om boendemönster och var efterfrågan på bostäder är störst är betydelsefulla utgångspunkter vid översiktlig planering. I områden med högt bebyggelsetryck är det särskilt viktigt att hushålla med marken och planera för utbyggnad på ett sådant sätt att många kan ta del av det attraktiva läget. Tillkomsten av enstaka nya bostadsbyggnader som kan förhindra eller

försvåra en framtida lämplig utbyggnad bör därför undvikas. Efterfrågan på mark är störst i närområdena runt staden Alingsås och i närheten av stråken E20 och Västra Stambanan. En sammanhållen utbyggnad ger goda förutsättningar för gemensam infrastruktur som fjärrvärmenät, vatten- och avloppsnät och andra tekniska system. Kommunen kan komma att ställa krav på detaljplan vid ansökningar om bygglov för enstaka bostadshus i sådana områden där en successiv utbyggnad kan leda till ny sammanhållen bebyggelse på sikt.

Bebyggelsestruktur

Fler bostäder ska byggas i goda kollektivtrafiklägen. Detta åstadkoms i första hand genom komplettering och omvandling mot tätare utformad bebyggelse. Principen ska vara att planera med tågstation och bussterminal som nav och förtäta inifrån navet och ut. Ett väl genomtänkt gång- och cykelvägnät som förbinder nya områden med befintliga främjar en hållbar utveckling. Bostäder i goda kollektivtrafiklägen ligger också i linje med Göteborgsregionens strukturbild och bidrar till goda förutsättningar för en hållbar livsstil. Nya bostäder bör komplettera befintligt bostadsutbud med sådana bostadstyper och upplåtelseformer som saknas inom det aktuella området vid förtätning och vid utbyggnad av större områden bör det planeras så att efterfrågan på bostäder med skilda upplåtelseformer och storlekar kan tillgodoses. Etappvis utbyggnad kan ge mer varierade områden. Hyresrätter i olika storlekar och prisklasser bör tillkomma i områden där detta saknas. Målsättningen är att ge förutsättningar för variationsrika och integrerade områden. I stadsmiljön eftersträvas en blandning av bostäder, service, arbetsplatser och grönstruktur.

Tillgänglighetsanpassade bostäder

Tillgång till trygga och säkra boendemiljöer, såväl inomhus som utomhus, är viktigt för alla oavsett ålder. Bostadsområden kompletteras med bostäder med hög tillgänglighet, genom nybyggnation eller genom anpassningar i det befintliga bostadsbeståndet. Bostäder med hög tillgänglighet behövs i alla delar av kommunen, framför allt med hyresrätt som upplåtelseform. Bostadsbeståndet behöver särskilt kompletteras med lägenheter lämpliga för äldre och för personer med funktionsnedsättningar som inte har behov av personalstöd eller rätt till bostad med särskild service. Lägenheter med hög tillgänglighet ökar möjligheten till ett självständigt liv och ger förutsättningar för att kunna bo kvar längre. Fler trygghetsboenden behövs för att möta behovet hos den åldrande befolkningen. Tillgänglighet, möjlighet till gemenskap och närhet till kommunikationer och service är viktiga utgångspunkter vid planeringen av alla bostäder men kanske främst vid planeringen av bostäder för äldre.

Miljöanpassade hus

Sedan 2006 har Alingsås kommun aktivt satsat på att möjliggöra byggnation av energisnåla byggnader och så kallade passivhus. För att uppnå hållbarhet på lång sikt är det viktigt att denna satsning fortgår. En övergång till energisnåla byggnader ger bland annat lägre energikostnader och mindre klimatpåverkan och bidrar till ett ekologiskt hållbart samhälle.

Mark för bostadsbyggande

Redovisade markområden kan ge ett tillskott på ca 4 800 nya bostäder, vilket med en beräknad täthet av i genomsnitt 2,1 personer per lägenhet kan ge förutsättningar för ytterligare ca 10 000 personer. Det skulle innebära att planens visade markområden medger en befolkning på ca 48 500 invånare, vilket med god marginal täcker in behovet fram till 2030. Ovanstående beräkning grundas på de markområden som pekats ut för bebyggelse i översiktsplanen. Ny enskild bebyggelse på landsbygden ingår inte i siffrorna.

Näringsliv och arbetsmarknad

Kommunens viljeinriktning vid planering

- Ytterligare ett dubbelspår bör tillkomma mot Göteborg för att underlätta för kollektivtrafiken och varutransporter på Västra Stambanan.
- Två nya stationslägen för pendeltåg möjliggörs – Sävelund respektive Lövekulle.
- Fler satsningar på den lokala arbetsmarknaden med god tillgång till gång- och cykelvägar och kollektivtrafikförbindelser.
- Gång- och cykelvägar ska byggas ut till alla bostadsområden och arbetsplatser i Alingsås.
- För att underlätta för handeln behövs förbättrad infrastruktur i form av kollektivtrafik, gårdsgator samt olika mötesplatser i gaturummen.
- Standard och restider bör förbättras på väg 180 mot Borås.
- Det ska finnas tillgång till planlagd mark för verksamheter i olika orter och planeringsberedskap för eventuella större industrietableringar.
- Långsiktigt strategiska markförvärv kan vara nödvändiga för att i framtiden kunna tillgodose behovet av verksamhetsmark.
- En fysisk samplanering av industriföretag ska eftersträvas.
- Bostäder, arbetsplatser och service bör blandas.
- Arbetsplatser och verksamheter utan omgivningspåverkan kan förläggas i staden och orterna.
- Alingsås stadskärna ska fortsatt vara det självklara centrumet för handel i staden.
- Alingsås stad ska fungera som centrum och Ingared och Sollebrunn som lokala centrum för kultur, service och handel.
- I de större tätorterna utanför centralorten bör dagligvaruhandel finnas och övrig handel stimuleras.
- De historiska och identitetsfulla miljöerna i kommunen bör bevaras och utvecklas för att stärka såväl handel som besöksnäring.
- LIS prövas i Kvarnabo för att stärka besöksnäringen längs Anten.

Utbyggnad verksamhet

Utbyggnad störande verksamhet

Alingsås stad är en gammal och väl etablerad handelsplats, och även idag är handel- och kafélivet i Alingsås stadskärna en viktig målpunkt i regionen och en stor näringsgren i kommunen. Alingsås centrum har ett stort utbud av handel och kommersiell service i jämförelse med i regionen i stort. I den norra kommundelen fungerar Sollebrunn som ett lokalt centrum för handel och kommersiell service. Alingsås stadskärna med sin historiska bebyggelsemiljö är det största

besöksmålet i kommunen. Utanför Alingsås stad finns flera sevärdheter som lockar, såsom Anten-Gräfsnäs museijärnväg och Gräfsnäs slottsruin.

Alingsås kommun har en specialisering inom småskalig industri. Historiskt sett har Alingsås haft flera starka företag inom bland annat industrinäringarna textil och konfektion samt storköks- och hushållsteknik. I nuläget finns förhållandevis gott om arbetstillfällen, sett till att Alingsås kommun ligger i utkanten av en storstadsregion. Den regionala arbetsmarknaden och en god tillgänglighet till E20 och Västra Stambanan leder till goda förutsättningar för näringslivet i Alingsås. Den största näringsgrenen i Alingsås kommun är vård och omsorg med drygt 20 % av arbetstillfällena. Flest arbetstillfällen finns i Alingsås stad. Sollebrunn har en nästan lika stor täthet av arbetstillfällen per invånare som Alingsås stad. Ingared, i södra delen av kommunen, har betydligt färre arbetstillfällen per invånare, men däremot en stark koppling till Göteborgs arbetsmarknad.

Arbetspendling och växande arbetsmarknadsregioner

De regionala arbetsmarknaderna blir allt större till följd av ständigt förbättrade transportmöjligheter. Människor kan resa längre sträckor på kortare tid. Särskilt storstadsregionerna växer, både avseende mängden arbetstillfällen och avseende hur långt människor är beredda att pendla till och från arbetet. I dagsläget är Göteborg, Lerum och Vårgårda de kommuner som har den starkaste kopplingen till Alingsås kommun vad gäller arbetsmarknad och pendling. Trollhättan och Nossebro är viktiga in- och utpendlingsorter i norra delen av kommunen, men står i dagsläget för en mindre del av den totala pendlingen i kommunen. Alingsås och Borås arbetsmarknader har potential att knytas närmare varandra om standard och restider förbättras på väg 180. Också orterna Falköping, Herrljunga och Skövde har genom sin lokalisering vid Västra Stambanan potential att i framtiden bli stora in- och utpendlingsorter till Alingsås.

Framtida utveckling

Eftersom en stor del av Alingsås befolkning pendlar bör bostäder lokaliseras i kollektivtrafiknära lägen, för att underlätta för hållbara transporter. Ca 45 % av de som pendlar ut från Alingsås kommun, reser till en arbetsplats i Göteborgs kommun och en utbyggnad av Västra Stambanan är därför av stor vikt för kommunen.

Det ska finnas goda möjligheter till arbete och företagande i kommunen. Arbetsplatser, bostäder, service och grönområden ska blandas i så stor utsträckning som möjligt i orterna och i staden. Detta medverkar till en tryggare stad med fler personer i rörelse vid olika tidpunkter på dygnet och förutsättningarna för ett hållbart transportsystem ökar med kortare reslängd. Arbetsplatser som kan blandas med bostäder är t ex hantverk, handel, kontor och service. För de verksamheter som har omgivningspåverkan och därför lokaliserats till utkanterna av staden eller orterna bör goda möjligheter till gång-, cykel- och kollektivtrafik finnas, liksom för arbetsresor på den lokala arbetsmarknaden. Detta för att alla oberoende av exempelvis ekonomisk möjlighet, ska kunna ta sig till arbetet på ett hållbart sätt.

Planlagd mark för verksamheter ska finnas inom flera olika geografiska områden, med en beredskap för eventuella större etableringar. Industrieföretagen bör samlokaliseras för att minska

omgivningspåverkan och underlätta samarbeten. Långsiktigt strategiska markförvärv kan vara nödvändiga för att i framtiden kunna tillgodose behovet av verksamhetsmark.

Alingsås ska stärkas ytterligare som målpunkt för handel i närregionen. Staden Alingsås har ett omfattande kommersiellt serviceutbud i de centrala delarna i förhållande till stadens storlek. Alingsås stadskärna ska vara den självklara medelpunkten för handelns utveckling i kommunen och har stor potential att öka sin attraktionskraft. Satsning ska göras på fler butiker i olika lägen, ökat kafé- och restaurangliv, förbättrad infrastruktur i form av kollektivtrafik, gårdsgator och mötesplatser i gaturummen. Alingsås som kafé- och handelsstad är en profilering att marknadsföra ytterligare. Den lågmälda småstadskänslan, trästaden med kultur, torg och gamla gårdar, liksom det mer moderna, såsom gågator och soltrappor ska kunna upplevas i Alingsås.

Besöksnäringen är också viktig utifrån ett sysselsättningsperspektiv då många ungdomars arbetslivsdebut sker inom besöksnäringen.

Ingared och Sollebrunn ska fungera som lokala centrum för handel, service och kultur där dagligvaruhandel bör finnas och övrig handel stimuleras. Landsbygdsutveckling i strandnära läge (LIS) kan användas för att stärka besöksnäringen i sjönära landsbygdsområden längs Anten

Samhällsservice

Kommunens viljeinriktning vid planering

- Det ska finnas planeringsberedskap för att möjliggöra ny- eller tillbyggnad av skola och förskola där elevunderlaget förväntas öka.
- Nya skolor ska främst tillkomma i centrala lägen dit elever, föräldrar och anställda naturligt kan använda gång-, cykel- eller kollektivtrafik som transportmedel.
- Långsiktigt strategiska markköp kan vara nödvändiga för att i framtiden tillgodose behovet av mark för gemensamma intressen som till exempel skolor och särskilda boenden.
- Nya lokaler bör utformas så att de kan ställas om till annan verksamhet om behov uppstår.
- Tillgång till en fungerande kollektivtrafik, service och grönområden är utgångspunkter som bör beaktas vid bostäder för äldre.
- Hållplatser och vägar till hållplatser ska utformas så att även de med funktionsnedsättningar tryggt kan utnyttja kollektivtrafiken.
- Det ska finnas lämpliga lokaler för kultur- och föreningslivet av olika storlek och för olika ändamål.
- Kommunens offentliga miljöer ska vara tillgängliga och trygga.
- Omsorg skall läggas vid utformning och skötsel av parker, torg och andra offentliga mötesplatser i såväl Alingsås stad som i kommunens tätorter.
- Nära tillgång till parker, lekplatser och olika sportaktiviteter ska eftersträvas på stadsdels- och ortsnivå.

Barnomsorg och lärande

I Alingsås kommun finns förskolor och grundskolor i Alingsås, Ödenäs, Hemsjö, Ingared, Västra Bodarna, Sollebrunn, Magra, Stora Mellby och Långared. Förskola finns även i Gräfsnäs. Gymnasium är lokaliserat till Alingsås. Skolorna och förskolorna har olika förutsättningar, geografiskt och storleksmässigt, när det gäller elevunderlag. Det framtida verkliga behovet av utbildningsplatser, särskilt på gymnasiet, är svårt att beräkna eftersom möjligheterna att välja skola i annan kommun än boendekommunen är stora. Att planera verksamheten i landsbygdsskolorna där elevunderlaget är litet och varierar kraftigt från år till år kan medföra svårigheter.

Vård och omsorg

Särskilt boende är det gemensamma namnet för flera boendeformer, som anpassats för exempelvis äldre med stort behov av omsorg. Äldreboenden som servicelägenheter och gruppboenden finns i Alingsås, Sollebrunn och Ingared. Kommunens rehabcentrum, som också inrymmer kommunens korttidsboende ligger i Alingsås stad. I kommunen finns också ett antal trygghetsboenden. Personer i den yngre pensionsåldern och personer med omsorgsbehov väntas öka i antal i kommunen. Behovet av äldreomsorg bedöms öka betydligt i Bjärke och Hemsjö kommundelar. Utvecklingen inom vård- och äldreomsorgen har sedan ett antal år gått mot ökat kvarboende. Ett varierat utbud av moderna bostäder och trygghetsboende har sannolikt varit bidragande till denna utveckling. Ett stort antal äldre bor dock i bostäder med bristfällig fysisk tillgänglighet.

Kulturutbud och mötesplatser

I kommunens orter finns flera lokaler och platser med möjlighet till kulturevenemang, så som Albert Hall i Långared, Arena Elva och Estrad i Alingsås samt hembygdsgårdar och föreningslokaler. I Alingsås finns kulturhuset där konsthall, Alingsås museum, Palladium och kommunens huvudbibliotek ingår. Biblioteksfilialer finns i Sollebrunn och Ingared. I kommunen finns också flera privatägda gallerier, leksaksmuseum, lanthandelsmuseum m m. Kommunens kyrkor är viktiga som kulturbärare för bland annat konserter.

Framtida utveckling

Framtida utveckling barnomsorg och lärande

Förekomsten av skola och förskola har betydelse för hur attraktiv en ort är för barnfamiljer att bosätta sig i. Det är viktigt för orterna i Alingsås kommun att kunna behålla barnomsorgsverksamhet. Befolkningsprognoserna visar på ett ökat antal barn och utbudet av barnomsorg kommer att behöva förstärkas för att möta behovet. Behovet av nya platser i skolor och förskolor ser dock olika ut i olika delar av kommunen. Ökad samverkan mellan skolorna kan komma att behövas för att överbrygga över- och underskott i barnkullarna.

Skolor och förskolor planeras med gång- och cykelavstånd från bostäder, arbetsplatser och kollektivtrafik för att dels minska trafikbelastningen runt skolorna, dels ge barnen möjlighet att själva ta sig till skolan. Stora skolenheter kan leda till att trafiksituationen runt skolan blir bristfällig och att fler elever får längre resor vilket försvårar för dem som vill gå och cykla. Stora skolenheter kan dock vara mer resurseffektiva och underlätta samordning av personal med olika kompetenser. Föräldrar till barn i förskola efterfrågar i stor utsträckning förskolenheter i närområdet. Centralt placerade förskolor med närhet till arbetsplatser och tågstation är attraktivt. Det är dock brist på lämplig mark för större förskolenheter i de centrala delarna av Alingsås. Vid

om- och nybyggnation bör lokaler för förskolor och skolor utformas så att de lätt kan anpassas efter varierande elevantal och verksamheter för olika åldersklasser. Lokalerna bör även vara flexibla för andra användningsområden och verksamheter. Även hög effektivitet, både ekonomiskt och energimässigt, bör vägas in i planeringen av lokaler. Vid utformning av lektytor bör hänsyn tas till att ytorna ska kunna användas även utanför skoltid.

Framtida utveckling vård och omsorg

Fler särskilda boenden kommer att behövas i hela kommunen. Planeringsberedskap ska finnas för olika former av boenden i flera olika geografiska områden för att äldre ska ha möjlighet att bo kvar i närområdet. Långsiktigt strategiska markförvärv kan vara nödvändiga för att i framtiden kunna styra lokaliseringen av särskilda boenden till lämpliga lägen. Nya bostäder bör byggas med hög tillgänglighet för att fler i framtiden ska kunna bo kvar längre och kunna vara oberoende i större utsträckning. Bostäderna ska även ha god tillgång till kollektivtrafik och service för en hög självständighet. God tillgång och hög tillgänglighet till grönområden bör också eftersträvas.

Framtida utveckling kulturutbud och mötesplatser

Kommunen ska vara attraktiv för sina invånare och det är viktigt att det finns utrymme för mjuka kvaliteter såsom kultur, upplevelser och fritidsutbud. Icke-kommersiella och neutrala samlingsplatser som t ex bibliotek och inbjudande torg och parker bidrar till trivsel och skapar arenor för alla samhällsgrupper oavsett ekonomi att vara delaktiga i samhällslivet. I den fysiska planeringen är det viktigt att planera så att lämpliga lokaler, av olika storlekar och för olika ändamål, finns för kultur- och föreningslivet. På stadsdelsnivå och ortsnivå bör det finnas lokaler att hyra för föreningar och där mindre evenemang kan anordnas. På kommunnivå ska det finnas möjlighet till större evenemang. De kommunala biblioteken är viktiga som icke-kommersiella mötesplatser. De historiska platserna i kommunen ska stärkas genom aktiviteter och evenemang, där Alingsås stadskärna, Nohaga park och slottsparken i Gräfsnäs pekas ut särskilt.

En omsorgsfull utformning och skötsel av parker, torg och andra offentliga mötesplatser är viktigt för attraktiviteten i såväl Alingsås stad som i kommunens tätorter. Nära tillgång till parker, lekplatser och olika sportaktiviteter ska eftersträvas på stadsdels- och ortsnivå. Kommunens offentliga miljöer ska vara tillgängliga och trygga. En estetiskt tilltalande byggd miljö är också viktigt för attraktiviteten. Alingsås kommun avsätter vid varje kommunal ny- och ombyggnation 0,5 % av den totala budgeten till konstnärlig gestaltning.

Kommunikationer

I och med en ökande befolkning och växande stad kommer även transporterna att öka och därmed kritiska punkter i trafiksystemet att påverkas. Större satsningar på hållbara transporter i form av gång-, cykel- och kollektivtrafik skulle kunna lösa de ökade resbehoven samtidigt som hållbara transporter har stora miljö- och folkhälsomässiga fördelar.

En satsning på gång-, cykel- och kollektivtrafik innebär ett mer effektivt utnyttjande av marken, eftersom biltrafik och parkering tar mycket mark i anspråk. En utökad tågtrafik och lokal kollektivtrafik är ett sätt att bibehålla eller utöka arbetsmarknadens storlek utan att buller och luftföroreningar behöver öka i regionens städer. Invånare ska kunna ta sig till närmsta knutpunkt

för kollektivtrafik med gång eller cykel, vilket ger möjlighet att dra nytta av hela regionens utbud i form av arbetstillfällen, kultur och fritid, inom ramen för ett hållbart transportsystem.

Bebyggelsestrukturen i samhället påverkar i viss grad valet av transportsätt. Närhet till många målpunkter så som arbetsplatser, service och offentliga miljöer är en viktig grund samtidigt som transportsträckan måste kännas trygg och säker. En satsning på förtätning och blandad bebyggelse ger därmed förutsättningar för gång-, cykel- och kollektivtrafiken. Ur ett socialt hållbarhetsperspektiv är gång-, cykel- och kollektivtrafiken också betydelsefull då transportsätten bidrar till mer jämlika och jämställda förutsättningar i samhället.

Gång- och cykeltrafik

Kommunens viljeinriktning vid planering

- Gång- och cykeltrafikens huvudnät bör bestå av separerade gång- och cykelvägar.
- Gång- och cykelvägar ska byggas ut till alla nya bostadsområden, arbetsplatser och skolor i staden och orterna.
- Gång- och cykelstråken bör dras den kortaste, snabbaste och mest naturliga vägen. Barriäreffekter som järnvägar och hårt trafikerade vägar som leder till hinder för gång- och cykeltrafikanter ska minska genom attraktiva passager.
- Det ska kännas tryggt och säkert för både gång- och cykeltrafikanter att ta sig fram.
- Trafiksäkerhet och tillgänglighet för fotgängare och cyklister ska prioriteras i trafikplaneringen i staden och orterna.
- Nya cykelvägar för cykelturism och arbetspendling mellan samtliga större orter i kommunen, samt till Lerum, Sjövik och Nossebro ska på sikt byggas.
- Fler cykelparkeringar ska planeras i närheten av målpunkter i kommunen.

Cykelväg

Ny cykelväg

I Alingsås kommun ska gångtrafiken vara ett av de prioriterade transportsätten och andelen transporter utförda via gång ska öka. Gångtrafik ger inte upphov till några utsläpp, förebygger folkhälsoproblem och har stora sociala värden.

Staden är väl lämpad för gångtrafik på grund av de relativt korta avstånden till centrum och andra målpunkter. Västra Stambanan och E20 utgör dock stora barriärer för gångtrafikanter i Alingsås. De fåtal ställen som finns att ta sig över eller under både Västra Stambanan och E20 minskar tillgängligheten för fotgängarna. Även Sävån, väg 42, 190 och 180 utgör hinder för gångtrafikanter i kommunen.

Stora delar av Alingsås stad har väl utbyggda cykelvägar och vid alla tågstationer i kommunen finns cykelparkeringar. Även för cyklister är järnvägen och större bilvägar barriärer och minskar framkomligheten.

Framtida utveckling

För att öka antalet gångtrafikanter och underlätta för de som redan använder gång som transportsätt behövs säkra och gena gångvägar. Gångnäten ska vara sammanhängande och gång- och cykeltrafiken ska separeras i så hög grad som möjligt. Gångvägarna ska också vara trygga, fysiskt tillgängliga och visuellt attraktiva. En satsning på gångtrafiken till förmån för bilen har stor betydelse för stadsmiljön och en orts attraktivitet. Stadsrummet blir mer levande och inbjudande samtidigt som buller, vibrationer och luftföroreningar minskar.

Gångvägar ska byggas ut till alla nya bostadsområden och arbetsplatser i Alingsås. Den anlagda vägen för gång- och cykeltrafiken ska vara den kortaste, snabbaste och mest naturliga. För att få ett mer attraktivt gångnät behöver flera barriärer åtgärdas. E20 och Västra Stambanan är två stora barriärer i Alingsås stad. Planering för att minska barriären av E20 och Västra Stambanan pågår.

Alingsås stad har som målbild att vara en cykelstad. Cykelvägar ska byggas ut till nya bostadsområden och arbetsplatser i Alingsås. Cykelvägnätet mellan orterna bör byggas ut och på sikt binda samman samtliga av kommunens större orter. Cykelvägnätet bör även byggas ut mellan Ingared/Norsesund och Lerum, mellan Brobacka och Sjövik i Lerums kommun samt mellan Stora Mellby och Nossebro. Hela sträckan Anten-Gräfsnäs-Sjövik kan utvecklas för såväl arbetspendling som cykelturism, där befintliga mindre vägar kan länkas samman till en cykelled med Gräfsnäs slottspark och museijärnvägen som målpunkter för turismen.

Trafiksäkerhet och tillgänglighet för cyklister ska vara hög. I Alingsås stad ska utbyggnaden av cykelvägnätet ske enligt Trafikplan för Alingsås stad. Attraktiva cykelvägar är av stor vikt för ett jämlikt transportrum. Vid planering av cykelvägar ska särskild hänsyn tas till siktlinjer, läge för planteringar, belysning m m med avseende på trygghetsaspekter för olika gruppers varierande förutsättningar och behov.

En tät bebyggelsestruktur och trygga, attraktiva offentliga miljöer är viktigt för att uppnå ett större resande med cykel vilket i sin tur bidrar till en bättre folkhälsa. Fler cykelvägar som dras den kortaste, snabbaste och mest naturliga vägen kan minska känslan av barriärer. Bra gång- och cykelvägar till skolor är viktig för att fler barn ska kunna ta sig till skolan på egna ben på ett tryggt och säkert sätt. Detta kan leda till att trafiksituationen runt skolorna förbättras när färre barn lämnas och hämtas med bil.

För att kunna möta en ökad cykeltrafik behövs även satsningar på fler cykelparkeringar i närheten av målpunkter i kommunen.

Kollektivtrafik och järnväg

Kommunens viljeinriktning vid planering

- I planeringen ska förutsättningar för en god kollektivtrafik säkerställas. Gatans framkomlighet för bussar och trygghetsaspekter är exempel på viktiga faktorer att planera för.
- Bebyggelse i goda kollektivtrafiklägen ska eftersträvas. Det ska i annat fall finnas en god kollektivtrafikförsörjning till nya bostads- och arbetsområden.
- Gångavståndet till hållplatser i kollektivtrafiken ska vara maximalt 450 meter för minst 80 % av Alingsås befolkning.
- I planeringen tas hänsyn till en framtida utbyggnad av Västra Stambanan i något eller flera av följande alternativ:
 - Ett parallellt fyraspår längs Västra Stambanan i befintlig sträckning, ca 50 meter på ömse sidor om befintligt spår reserveras
 - En sträckning öster om Västra Bodarna
 - En järnvägstunnel under staden
- I planeringen ges förutsättningar för nya framtida stationslägen vid Lövekulle-Stadsskogen och i Sävelund-Bälinge. I Sävelund-Bälinge ska det också inrymmas en framtida godsterminal.
- Stationsområden ska utvecklas som knutpunkter.
- Samåkningsparkeringar ska anordnas som ett alternativ till kollektivtrafiken.

Resor med kollektiva färdmedel har ökat kraftigt såväl till målpunkter inom som utanför kommunen. Den största ökningen av antalet resande har skett med pendeltågslinjen på Västra Stambanan mellan Alingsås och Göteborg.

Den idag tvåspåriga Västra Stambanan mellan Göteborg och Stockholm är en av Sveriges viktigaste och mest trafikerade järnvägssträckningar och är av riksintresse för kommunikation. Dessutom bedrivs omfattande godstrafik på banan varav en del utgörs av farligt gods. Pendeltågstationer finns förutom i Alingsås också i Västra Bodarna och Norsesund.

Turtäthet

I kommunen är turtätheten och tillgången till kollektivtrafik varierande. Såväl linjesträckningar som turtäthet kan snabbt förändras över tiden. Det finns i dagsläget goda kollektivtrafikförbindelser mellan Göteborg och Alingsås och vidare mot Vårgårda på Västra Stambanan och mellan Sollebrunn och Alingsås via Gräfsnäs med buss. Bussförbindelserna mot Borås är något sämre. Turtätheten från Sollebrunn till Trollhättan, Nossebro och Vårgårda är låg, vilket medför att många arbetspendlar med bil på dessa sträckor.

Närtrafik

Boende på landsbygden med mer än en kilometer till närmsta hållplats kan välja att beställa en taxi, eller så kallad närtrafik, för att komma till stationerna Sollebrunn, Alingsås Stora Torget, Alingsås lasarettet och till Norsesund. Läs mer på Alingsås kommuns eller Västtrafiks hemsida.

Framtida utveckling

Antalet resor med kollektivtrafiken ska öka i kommunen och i regionen. I K2020 formulerades målbilden att 40 % av resorna ska ske med kollektivtrafik år 2025. Detta innebär en fördubbling av resandet med kollektivtrafik och att den förväntade resandeökningen i persontrafiken uteslutande ska ske med kollektivtrafik. För att uppnå målbilden måste buss- och pendeltågstrafiken utvecklas med högre turtäthet, bättre tillgänglighet och större tillförlitlighet. En fungerande kollektivtrafik i hela kommunen har stora sociala värden. Landsbygdstrafiken bör anpassas till skol- och arbetstider för att kunna vara ett fungerande alternativ.

För att förbättra förutsättningarna för ett ökat resande med hållbara transporter ska huvuddelen av den nya bebyggelsen tillkomma inom gång- och cykelavstånd från stationslägena. Där kollektivtrafikförsörjningen idag är god är det lämpligt med en förtätning av bebyggelsen. Det bör i annat fall finnas god kollektivtrafikförsörjning till nya bostads- och arbetsområden.

Tillgängligheten till hållplatser är viktig för att kollektivtrafiken ska vara ett fungerande alternativ för alla. God sikt och belysning runt hållplatser ökar trygghetskänslan. Gångavståndet till hållplatser i kollektivtrafiken ska vara maximalt 450 meter för minst 80 % av Alingsås befolkning.

Fler samåkningsparkeringar bör även anordnas för att kunna vara ett fungerande alternativ och komplement till kollektivtrafiken.

Extra dubbelspår

För att nå målen i K2020 behöver pendeltågstrafiken från Alingsås till Göteborg utökas till fyra turer i timmen under högtrafik. Detta förutsätter att det tillkommer ett ytterligare dubbelspår på sträckan för att lösa kapacitetsproblemen.

Som alternativ till ett nytt parallellt dubbelspår föreslås en tunnel under staden och ett nytt spår öster om Västra Bodarna. Fördelar med en dragning av spåret öster om Västra Bodarna samt en tunnel under staden är dels att hastigheten på banan skulle kunna ökas, dels att godstrafiken skulle kunna ledas utanför tätt bebyggda områden. En utbyggnad skulle också öka framkomligheten för sträckan Alingsås-Vårgårda och vidare regionalt. Fördjupade studier kring alla alternativen måste göras.

Mark reserveras för ett extra dubbelspår längs Västra Stambanans befintliga sträckning med 50 meter på ömse sidor om befintligt spår.

Stationer och terminaler

Nya stationer föreslås i Lövekulle-Stadsskogen samt i Sävelund-Bälinge. Vid Alingsås station föreslås ett nytt vändspår samt en utveckling av stationsområdet med fler pendelparkeringar och en ytterligare gång- och cykeltunnel, för att bättre knyta ihop norra och södra sidan av järnvägen.

I Lövekulle-Stadsskogen har mark reserverats för en ny station vid Västra Stambanan.

I Sävelund-Bälinge föreslås en knutpunkt för kollektivtrafiken med hållplats för buss och tåg, samt pendelparkering för bil och cykel. Stationen kan möjliggöra arbetspendling till verksamhetsområdet samt fungera som ett stationsalternativ för invånare i Alingsås östra delar. En

framtida möjlighet till godshantering bör även utredas i Sävelund-Bälinge, exempelvis i form av ett stickspår där omlastning kan ske från lastbil till tåg.

Antalet stationer på sträckan Alingsås-Göteborg har dock nått sin kapacitet och ytterligare stationer kräver en utbyggnad till fyraspår. En kapacitetshöjning på Västra Stambanan är därmed av stor prioritet för kommunen.

Vägar

Kommunens viljeinriktning vid planering

- Väg 190 ska utvecklas med bättre kollektivtrafikmöjligheter regionalt.
- I planeringen ges förutsättningar för en alternativ sträckning av väg 42 söder om Magra.
- Mark reserveras för eventuell framtida utbyggnad av vägförbindelsen Borgen-Sävelund.
- Norra Länken ska planeras som en förbindelse mellan väg 1890 och väg E20.
- Södra Länkens roll och utformning ska studeras närmare.
- Väg 180 mellan Borås och Alingsås ska få högre standard för att öka trafiksäkerheten.
- Barriäreffekterna av E20 ska minska.

E20 är av riksintresse för kommunikation och primär transportled för farligt gods. Vägen utgör en viktig förbindelse mellan Stockholm, Göteborg och vidare söderut till Malmö och Köpenhamn. Vägens standard och kapacitet är bitvis för låg i förhållande till antalet och arten av transporter, där en stor del är tung trafik.

Riksväg 42, mellan Trollhättan och Borås via Sollebrunn och Vårgårda är också av riksintresse för kommunikation och primär transportled för farligt gods. Vägen har en särskild betydelse som förbindelse mellan regionala centra. Vägarna 180 (Borås-Alingsås-Brobacka) och 190 (Göteborg-Sollebrunn-Nossebro) är primära länsvägar, medan väg 1890 är en sekundär länsväg.

Stråkstudier

I den Regionala planen för transportinfrastrukturen i Västra Götaland 2014-2025 redovisas åtgärder för nio olika vägstråk i det regionala vägnätet. Tre av stråken berör Alingsås; Stråk 9, Stråk 8 och Stråk 3. Stråk 3 berör E20 genom Alingsås och Stråk 8 berör väg 190 mellan Göteborg och Sollebrunn. Stråk 9 är vägarna 180, 1890 och 42 som knyter ihop Borås-Alingsås-Trollhättan.

Framtida utveckling

Stråk 9

Syftet med att utveckla stråket är att de regionala arbetsmarknaderna för Borås, Alingsås och Trollhättan skulle knytas samman bättre och förstoras. Förbättringar i stråket skulle också förbättra tillgängligheten till högre utbildning för befolkningen i stråkkommunerna. Förslag på möjliga åtgärder för stråket handlar bland annat om att öka kollektivtrafikens framkomlighet samt trafiksäkerhetshöjande åtgärder och standardhöjningar av vägarna. Stråkstudiens förslag på möjliga åtgärder för stråket handlar även om att koppla samman väg 180 och 1890 via E20 med

Norra Länken öster om Alingsås centrum för att minska genomfartstrafiken genom centrala Alingsås.

Förbättrad vägstandard på väg 180

Förbättrande åtgärder behöver genomföras på väg 180, sträckan Alingsås - Borås. Standarden på vägnätet är bitvis låg, med hastighetsbegränsningar på många sträckor, vilket innebär att restiderna med bil och kollektivtrafik är relativt långa i förhållande till avståndet.

Södra Länken

Södra Länken är en trafikled som i framtiden ska förbinda väg E20 med väg 180 i staden Alingsås södra delar, genom eller söder om det föreslagna utbyggnadsområdet Rosendal. Trafikleden är tänkt att ha funktionen som en huvudgata i det lokala trafiksystemet med uppgift att trafikmata det nya bostadsområdet och ge en smidig förbindelse mellan Stadsskogen och Rosendal. Läge för södra länken är utrett 2016 och ett vägreservat finns inlagt i översiktsplanens rekommendationskarta.

Södra Länken skulle också kunna få en viktig avlastande funktion i det regionala vägsystemet i samband med utvecklingen av Stråk 9. Södra Länken skulle då kunna avlasta stadens sydöstra delar från tung och genomgående trafik. Detaljerad utformning och vilken roll Södra Länken kan få behöver studeras närmare när det blir aktuellt att planera Rosendalsområdet i sin helhet eller i en ny trafikstrategi för kommunen.

Norra Länken

Norra Länken ska vara en förbindelse mellan väg 1890 och E20. Vägens funktion ska vara att leda bort transporter av farligt gods, tung trafik och en generell ökad trafikmängd från Vänersborgsvägens centrala delar av staden. Om arbetet med Stråk 9 leder till en standardhöjning av vägarna kan den totala trafikmängden och den tunga trafiken komma att öka genom Alingsås med ökade störningar som följd, om inte trafikavlastande åtgärder genomförs. Tvärförbindelsen Norra Länken kan ge en sådan avlastande funktion.

Norra Länken ska även öka tillgängligheten till och mellan såväl det nya planerade verksamhetsområdet i Bälinge utmed E20 som det befintliga industriområdet i Sävelund. På så sätt kan barriärerna av Västra Stambanan och Sävån minska för transporter mellan de två verksamhetsområdena som ligger på var sin sida, och verksamhetsområdena knyts ihop på ett tydligare sätt.

Vägförbindelse Borgen-Sävelund

Även en vägförbindelse mellan Borgen-Sävelund skulle kunna öka tillgängligheten till och mellan verksamhetsområdena samt möjliggöra ytterligare en koppling över Västra Stambanan och Sävån vilka är stora hinder i dagens trafiksituation.

Väg 42

Väg 42 genom Magra och Sollebrunn medför idag stora trafikstörningar. En ny vägsträckning för väg 42 söder om Magra, istället för nuvarande genomfart, skulle avlasta Magra från genomfartstrafik och leda till en bättre trafik- och boendesituation. I annat fall bör nuvarande sträckning genom Magra anordnas mer trafiksäkert för alla trafikanter.

Genom Sollebrunn redovisas väg 42 som en miljöprioriterad genomfart med trafiksäkerhetsåtgärder så som hastighetsbegränsningar, refuger och rondeller. Endast vissa åtgärder har genomförts. En alternativ dragning av riksväg 42 norr om Sollebrunn redovisas som en möjlig sträckning på lång sikt.

Stråk 8 Kungsbacka-Göteborg-Alingsås (Sollebrunn)

Stråk 8 berör väg 190 genom Alingsås kommun. En utveckling av Stråk 8 genom bättre kollektivtrafik och trafiksäkrare vägar planeras för att ge en ökad och hållbar arbetspendling samt ge en bättre tillgänglighet till högre utbildning. Utmed väg 190 pågår även projekten Retrovägen och LAB 190.

Planerade och utförda åtgärder för E20

Planering av en etappvis ombyggnad av väg E20 har pågått under lång tid. Projektet har delats upp i fyra sträckor genom Alingsås kommun; Tollered-Alingsås, Genomfart Alingsås, Kristineholm-Bälinge och Alingsås-Vårgårda (Bälinge-Hjultorp) med vägsträckning ”Gisslantorps skog”. E20 utgör idag en stor barriär som korsar både stad och landskapet. Stort fokus ska ligga på möjligheterna att minska barriäreffekterna av E20 för gång- och cykeltrafikanter och öka trafiksäkerheten. En ombyggnad med stort fokus på gång- och cykeltrafikanter skulle medföra stora samhällsekonomiska vinster. Även barriäreffekten för djur bör minskas genom exempelvis faunabroar eller ekodukter där djuren kan ta sig över eller under.

Tekniska anläggningar

Vattenförsörjning och avloppsrening

Kommunens viljeinriktning vid planering

- Vattenförsörjningen ska tryggas ur ett långsiktigt perspektiv.
- Dagvattenfrågan ska i första hand lösas lokalt genom LOD.
- Vatten- och avloppslösningarna i Alingsås ska leda till att läckage av näringsämnen och bakterier minimeras.
- Anslutning till gemensamt VA- nät ska eftersträvas.
- Gemensamt VA ska byggas ut enligt Strategi för vatten och avlopp i Alingsås kommun.
- Plats för en ny reservvattentäkt i Magra, alternativt en överföringsledning från Sollebrunn, ska ses över.

Vattenförsörjning

Sammantaget är tillgången till dricksvatten god i kommunen. Produktion av dricksvatten för staden och den södra kommundelen sker från vattenverket i Hjälmed med sjön Färgen som vattentäkt och har en kapacitet som väl täcker behovet, även vid en utbyggnad av staden och orterna. Sjön Ömmern är reservvattentäkt vid en eventuell olycka eller skada som skulle omöjliggöra ett vattenuttag ur Färgen. Norra kommundelen försörjs med dricksvatten från de tre vattenverken i Sollebrunn, Gräfsnäs och Magra, där vattentäkterna utgörs av grundvatten. Ödenäs och Norsesund förses också med vatten från en grundvattentäkt. Sollebrunns och Gräfsnäs vattentäkter fungerar som reserv för varandra. Magra saknar reservvattentäkt.

Vattenförsörjning på landsbygden för enstaka nya hus går i allmänhet att lösa med en enskild vattentäkt, till exempel med bergborrad brunn. Undantag är i områden där det finns risk för saltvatteninträngning.

Rening av avloppsvatten

Rening av avloppsvatten från södra kommundelen sker vid avloppsreningsverket i Nollhaga. Verket har en överkapacitet, vilket beror på att anläggningen under 1970-talet dimensionerades för en högre belastning från industrin än vad som krävs idag. I norra kommundelen sker rening av avloppsvatten vid Sollebrunns reningsverk. Från Ingared och Hemsjö finns en överföringsledning som leder avloppsvatten till Ryaverket i Göteborg. Sammantaget finns en god kapacitet i avloppsreningsverken i Alingsås kommun. Däremot kan det finnas kapacitetstak i ledningsnätet som ibland måste åtgärdas för nya utbyggnadsområden.

Enskilt vatten och avlopp

Enskilt VA är som regel den lösning som är aktuell i områden som ligger utanför tätbebyggelse. Enskilda avloppsanläggningarna ger dock inte lika effektiv avloppsrening som gemensamma och ny spridd bebyggelse ökar därmed de samlade utsläppen till miljön. Anslutning till gemensamt VA-nät ska därmed eftersträvas.

Dagvatten

Fastigheter inom verksamhetsområdet för dagvatten kan anslutas till kommunal dagvattenanläggning i de områden det finns separata system. Fastighetsägare får inte tillföra dagvattenanläggningen vätska, ämnen eller föremål som kan orsaka skador eller olägenhet på miljön.

För att rena dagvatten bör LOD (Lokalt Omhändertagande av Dagvatten) användas i första hand. LOD innebär att obetydligt förorenat dagvatten infiltreras i marken och renas. Påverkan på avloppsreningsverk och vattendrag minskar då. Dessutom minskar risken för grundvattensänkning genom infiltration. Användning av LOD är speciellt viktigt i områden som riskerar att översvämmas.

Framtida utveckling

Rening av avloppsvatten

Vatten- och avloppslösningarna i Alingsås kommun ska leda till att läckage av näringsämnen och bakterier minimeras, särskilt i redan påverkade områden. När det gäller avloppslösningar blir det nästan alltid bättre reningsresultat i en gemensam anläggning än i en enskild och är därmed en bättre långsiktigt hållbar lösning. All bebyggelse som ligger inom verksamhetsområde för kommunalt VA ska vara ansluten till det kommunala VA-nätet. Kommunen ska även ha en generös inställning till anslutning av bostäder som ligger utanför VA-området.

I Strategi för vatten och avlopp i Alingsås kommun har områden med behov av gemensamma VA-lösningar identifierats. Bedömningen har påverkats av hur stor efterfrågan på mark är, hur markförhållandena ser ut samt eventuell hög skyddsnivå.

Vattenförsörjning

För en trygg och säker vattenförsörjning har Vattenförsörjningsplan för Göteborgsregionen tagits fram. En säker och långsiktigt hållbar tillgång till vatten är lika mycket en regional som kommunal fråga där det krävs samarbeten över kommungränserna. Exempel på risker och hot mot en trygg vattenförsörjning är vägar, järnvägar, miljöfarliga verksamheter och avloppsutsläpp. Även ett förändrat klimat med ökad nederbörd kan hota dricksvattnet.

Alla befintliga vattentäkter omfattas av vattenskyddsområden och för alla vattenskyddsområden finns skyddsföreskrifter som kan få genomslag på mark- och vattenanvändningen. Även strandskyddet innebär ett visst skydd för dricksvattnet och likaså de naturreservat som finns upprättade i anslutning till vissa av sjöarna. Miljökvalitetsnormer för vatten är också en metod för att säkra vattenförsörjningen. Förutom befintliga ytvattentäkter (Färgen och Ömmern) bedöms sju sjöar vara möjliga för större vattenuttag i framtiden. Dessa är Stora Munnsjön, Lilla Kroksjön, Stora Kroksjön, Mjörn, Store-Nären, Ören samt Gasslången. Alla ligger i södra eller mellersta delen av kommunen. Förutom befintliga grundvattentäkter pekas Ålanda ut som en möjlig grundvattenresurs i framtiden, med möjlighet till stort vattenuttag.

Mjörn, Anten, Färgen och Ömmern samt grundvattenförekomsterna Ålanda och Östad är även utpekade som möjliga vattenresurser för Göteborgsregionen.

Magra saknar reservvattentäkt och den befintliga grundvattentäkten är föroreningshotad, varför en ny plats för reservvattentäkt ska ses över. En överföringsledning från Sollebrunn skulle kunna vara ett alternativ. Även Sollebrunns och Gräfsnäs vattentäkter är föroreningshotade men här har åtgärder gjorts så som att flytta vattentäkterna och utreda hotbilden där regelbundna kontroller endast är nödvändiga i dagsläget.

Avfall

Kommunens viljeinriktning vid planering

- Avfallshanteringen ska beaktas i alla skeden av samhällsplaneringsprocessen.
- Avfallets mängd ska minska och återvinningen ska öka.
- Tillgängligheten till insamlingssystemen ska öka.
- Antalet offentliga insamlingssystem på strategiska platser ska öka i kommunen.

I kommunen finns återvinningscentraler dels vid Bälinge avfallsanläggning, dels i Sollebrunn vid Torps industriområde. I Alingsås kommun kan de flesta villahushåll ansluta sig till fastighetsnära insamling (FNI) för att underlätta sopsorteringen. Det betyder att hushållen själva kan sopsortera sitt avfall direkt i sitt eget kärl.

Avslutade deponier

I kommunen finns sex kända avslutade deponier vilka klassas som förorenade områden. Dessa kan innebära risker för människors hälsa och miljö. För samtliga gäller riskklass 3 utom för den i Sörhaga med riskklass 2. Riskklass 2 enligt MIFO (Metodik för Inventering av Förorenade Områden) innebär stor risk och riskklass 3 måttlig risk.

Lagring av massor

De stora infrastrukturprojekt som planeras i Göteborgsregionen, exempelvis projektet kring E20 och Västlänken, kommer att medföra ett stort överskott av såväl sten som ler- och jordmassor. På Bälinge avfallsanläggning finns ytor för mellanlagring av jordmassor för återvinning. Det finns ingen plats avsatt i kommunen där massor kan deponeras under längre tid.

Framtida utveckling

Jordens naturresurser är begränsade, samtidigt växer efterfrågan på material i världen. I första hand gäller det därför att arbeta förebyggande för att undvika att avfall uppkommer. EU:s avfallsdirektiv har lett fram till EU:s avfallshierarki som Alingsås kommun utgår från. A2020 Avfallsplan för Göteborgsregionen, Bilaga 8 Alingsås kommun tar bland annat upp åtgärder för att minska avfallens mängd och mål om att återvinningen ska öka. Avfallshanteringen ska beaktas i alla skeden av samhällsplaneringsprocessen och insamlingen ska göras på ett hälso- och miljöriktigt sätt. Tillgängligheten till insamlingsystemen ska öka och antalet offentliga insamlingsystem på strategiska platser ska bli fler i kommunen.

Energi

Kommunens viljeinriktning vid planering

- Energianvändningen i kommunen ska minska. Exempelvis ska bostäders lokalisering och dess placering i terrängen beaktas ur energisynpunkt. När kommunen är markägare eller när byggande sker genom kommunens bolag ska Riktlinjer för Miljöanpassat byggande i Alingsås gälla.
- Andelen förnybar energi för uppvärmning, transporter och industriella processer ska öka. Vindkraft kan utredas i kommunen enligt Vindbruksplanen. Framtida utbyggnad av fjärrvärmenätet samt satsningar på solenergi i kommunen är positivt.
- Kommunens planering ska främja gång-, cykel- och kollektivtrafik för att minska utsläppen av fossila bränslen.

För uppvärmning av byggnader, för att få varmvatten och elektricitet och för transporter av människor och varor krävs energi. Energiförbehovet har ökat i världen och en omställning till ett mer energieffektivt och hållbart samhälle med fokus på förnyelsebar energi är nödvändig. I Alingsås kommun har andelen förnybar energi ökat sett till kommunens totala energianvändning. Detta beror främst på att fjärrvärme ersatt en stor del av olja för uppvärmning av bostäder. Inom transportsektorn ökar dock användandet av fossila bränslen som utgör en stor del av de klimatpåverkande utsläppen i Alingsås kommun.

Kraftledningar

Genom Alingsås kommun går en 400 kV kraftledning i öst-västlig riktning strax söder om Alingsås tätort som ingår i det rikstäckande stamnätet. Nya kraftledningar kan komma att behövas fram för att transportera el från exempelvis vindkraftverk eller för att öka driftsäkerheten för samhället.

Fjärrvärme

Fjärrvärmenätet är utbyggt inom Alingsås tätort. I Hemsjö, Sollebrunn och Långared finns mindre fjärrvärmeanläggningar utbyggda. I framtiden kan flera mindre samhällen inom

kommunen, exempelvis Ingared och Ödenäs, få en lokal fjärrvärmeutbyggnad, så kallad närvärme. Huvuddelen av bränslet är lokalt producerad förnyelsebart biobränsle av restprodukter från skogsindustrin. Även biogas används idag som bränsle i fjärrvärmeproduktionen. I de nordöstra delarna av Alingsås tätort finns ett gasnät med biogas.

Vindkraft

Som ett tematiskt tillägg till översiktsplanen finns en vindbruksplan. I vindbruksplanen anges sex områden i kommunen där gruppstationer för vindkraft kan prövas. I planen anges även områden där etablering av vindkraft ska undvikas samt där enstaka vindkraftverk kan prövas.

Framtida utveckling

Samhällsplaneringen ska bidra till ett hållbart och energieffektivt samhälle där man undviker att stadsdelar med stort behov av energi och resor med bil växer fram. Sammanhållet byggda städer och samhällen kan minska avstånden mellan exempelvis service och bostad och därmed underlätta för gång och cykel som transportmedel och öka underlaget för kollektiva transporter. Lokalisering av ny bebyggelse, hur den placeras i terrängen och hur energieffektivt bostäder byggs är allt exempel på hur man kan minska energibehovet. Att minska behovet av energi för uppvärmning av byggnader, samtidigt som ett önskat inomhusklimat uppnås, är en teknik som används allt mer. Alingsås kommun ligger i framkant med sådant energisnålt byggande genom Passivhuscentrum. Husen är välisolerade och täta och värms till stor del upp genom den värme som alstras av solinstrålning, människor, elektriska apparater etc utan att extra värmekällor behöver användas annat än vid extrema temperaturförhållanden. Den extra kostnad för bättre isolering och värmeväxlad ventilation som krävs i byggskedet ger i det längre perspektivet lägre totalkostnad än vid traditionellt byggda och uppvärmda hus.

Samtidigt bör det ske en omställning till ett hållbart energisystem bestående av förnyelsebara energikällor. Energi som produceras i kommunen och som kan få än större betydelse och påverkan till framtida försörjning är bland annat vindkraft, fjärrvärme och solenergi.

Infrastruktur för elektronisk kommunikation

Kommunens viljeinriktning vid planering

- Det ska finnas en god infrastruktur för elektronisk kommunikation i hela Alingsås kommun som är tillförlitlig, och långsiktigt hållbar.

I december 2016 presenterade regeringen en strategi för bredbandsutveckling i Sverige. Målet är att 95 % av alla hushåll och företag år 2020 ska ha tillgång till bredband med en kapacitet på minst 100 Mbit/s. Detta mål förutsätter en kraftig utbyggnad av fiberoptisk infrastruktur inom Alingsås kommun. Genom åren har infrastruktur för fiberbaserat bredband byggts ut i centrala staden Alingsås men också till norra kommundelen och till södra kommundelen.

Framtida utveckling

Det är av stor vikt att infrastrukturen för elektronisk kommunikation byggs ut i hela Alingsås kommun, inklusive landsbygden. Utbyggnad sker med fördel i samband med dragning av annan

infrastruktur så som fjärrvärme, el eller VA. En god IT-infrastruktur är nödvändigt för näringslivet, hushållen och den offentliga sektorn. Arbetsmarknaden kräver att tillgången på IT-infrastruktur är god för att behålla och locka till sig nya företag. Det är viktigt att den IT-infrastruktur som skapas är tillförlitlig och långsiktigt hållbar med god kvalitet, säkerhet och konkurrensneutralitet liksom homogena priser.

Belysning

Kommunens viljeinriktning vid planering

- Ljussättningen i Alingsås kommun ska bidra till bättre orienterbarhet, trafiksäkerhet, trygghet och estetik i det offentliga rummet, samt ge en god energihushållning.
- Vid planering av ljussättning ska ett tydligt jämställdhetsperspektiv ingå.
- I detaljplaner för särskilt känsliga och viktiga områden ska en belysningsplan ingå.
- När ett nytt bostadsområde utformas bör belysningsplaneringen finnas med från början och vara en av de faktorer som avgör valet av planlösning.
- För att underlätta för hållbara transporter i Alingsås ska väl belysta gång- och cykelstråk prioriteras.

En god belysning kan öka människors möjlighet att vistas och trivas i stadsrummet under kvälls- och nattetid och därmed även under en större del av året än vad som är möjligt i dag. En god belysning ökar trafiksäkerheten, trygghetskänslan och ger ett mer tilltalande intryck av staden. Alingsås kommun jobbar mycket aktivt med ljusfrågor. Sedan 1999 anordnas varje år Lights in Alingsås, då staden under hösten blir en plats för experimentell ljussättning av det offentliga rummet. I Alingsås finns även ett Ljusråd bestående av olika representanter från Kommunen, Alingsås energi och Alingsås Lighting Center, med syftet att koordinera belysnings- och omgestaltningsprojekt.

Framtida utveckling

Ljussättningen i kommunen ska bidra till bättre orienterbarhet, trafiksäkerhet, trygghet och estetik i det offentliga rummet, samt ge en god energihushållning. I belysningsplaneringen vid detaljplaner ska Alingsås Ljusplan vara vägledande och stort fokus ska ligga på jämställdhet och trygghet. Vid planering av nya bostadsområden ska en belysningsplanering finnas med från början och vara en av de faktorer som avgör valet av planlösning.

I detaljplaner för särskilt känsliga och viktiga områden ska en belysningsplan ingå. Platser som ofta upplevs som otrygga miljöer är busskurer, parkeringshus, parkeringar, gång- och cykeltunnlar, offentliga hissar, parker och industriområden.

En god belysning av staden där hela stråk blir belysta ökar möjligheten och lusten att röra sig till fots, med cykel och med kollektivtrafik. En god belysning i kombination med fler människor i rörelse ökar också tryggheten i staden. En ökad trygghetskänsla är en viktig jämställdhetsfråga då kvinnors rörlighet i högre grad än männens begränsas av känslan av otrygghet i det offentliga rummet.

Olika trafikanter har olika behov av belysningsgestaltning. Genom att exempelvis sänka ljusnivåerna för biltrafikanter till samma ljusnivå som för gång- och cykelvägar minskas bilarnas prioritet i stadsrummet.

Miljö- och riskfaktorer

Kommunens viljeinriktning vid planering

- Insatser ska göras för att minska störningarna utmed bullerutsatta stråk.
- Gemensamma avloppsanordningar ska i första hand väljas.
- Det ska finnas höga ambitioner för förbättringar av avloppsanläggningar med otillfredsställande rening. Områden runt sjöar och vattendrag som är särskilt belastade av närsaltsutsläpp ska prioriteras.
- Vid planläggning ska bebyggelse och verksamheter lokaliseras till områden som är lämpliga utifrån framtida klimataspekter.
- Vid planläggning ska inom- och utomhusmiljöer planeras så att framtida negativa effekter av ett förändrat klimat kan minska.
- Utsläppen av växthusgaser ska minska genom en energieffektiv omställning samt en omställning mot förnybar energi.
- Endast inom områden utan översvämningsrisk kan bostäder och anläggningar med samhällsviktiga funktioner anläggas. I annat fall måste särskild utredning föregå lokalisering och åtgärder vidtas.
- Klimatanpassningsåtgärder ska användas för att minska konsekvenserna vid extrema väderhändelser så som plantering av träd, grönytor, tekniska system, dammar, pumpar, husens lokalisering, översvämningsbara källare m m. Vid planering av nya områden bör sekundära avrinningsvägar som gator, gångvägar, parker m m utredas som kan avleda överskottsvatten vid stora nederbördsmängder utan att skada bebyggelsen.
- Vid planering och byggande måste stabiliteten klarläggas i områden där det finns risk för bristande stabilitet. Stabilitetsrisken ska även beaktas med hänsyn till ett förändrat klimat. Åtgärder måste vidtas också för befintliga bebyggelseområden.

Vid planläggning och i ärenden om bygglov eller förhandsbesked ska hänsyn tas till sociala, ekologiska och tekniska riskfaktorer som kan påverka människors hälsa och säkerhet. Exempelvis kan verksamheter och anläggningar i vissa fall innebära risker eller störningar för samhället som måste beaktas i den fysiska planeringen. Även naturolycksrisker som översvämning, sked och erosion ska uppmärksammas och lokalisering av byggnader och samhällsviktiga funktioner m m ska ske så att riskerna minimeras. För att få en helhetsbild av de risker som finns i ett samhälle och för att kunna planera för ett långsiktigt hållbart samhälle ska även hänsyn tas till sociala risker. Sociala riskfaktorer kan vara segregation, ojämn åldersstruktur och sabotage.

Risk- och sårbarhetsanalys

Alingsås kommun har under flera år arbetat med riskanalyser för kommunens verksamheter. Risk- och sårbarhetsanalysen ger en bild av de troliga riskkällor, som finns inom kommunen. Dessa riskkällor är sådana som vid en olyckshändelse bedöms kunna medföra skador på människors liv och hälsa, egendom och miljö samt också utgöra en påfrestning på kommunen som helhet och

den kommunala verksamheten. Risk- och sårbarhetsanalysen ligger till viss del till grund för detta kapitel.

Miljöskydd

Kommunens viljeinriktning vid planering

- Gemensamma avloppsanordningar ska i första hand väljas.
- Det ska finnas höga ambitioner för förbättringar av avloppsanläggningar med otillfredsställande rening. Områden runt sjöar och vattendrag som är särskilt belastade av närsaltsutsläpp ska prioriteras.

Miljökvalitetsnormer för luft

Miljökvalitetsnormer för utomhusluft finns för kvävedioxid/kväveoxider, svaveldioxid och bly, partiklar (PM10 och PM2,5), bensen, kolmonoxid, ozon, arsenik, kadmium, nickel och bens(a)pyren. Enligt Alingsås Miljö- och folkhälsoedovisning överskrider miljökvalitetsnormerna för luft inte i något fall inom staden Alingsås, som är den ort i kommunen där de högsta halterna av luftföroreningar kan förväntas. Halten av luftföroreningarna kvävedioxid (NO₂) och partiklar (PM10) överskrider dock den nivå som innebär att föroreningarna bör mätas och beräknas regelbundet på ett strukturerat sätt så att överskridande av normen inte riskeras.

Många av luftföroreningarna kan knytas till biltrafiken som är den källa som bidrar till den största delen belastande ämnen. En satsning på gång-, cykel- och kollektivtrafik kan förbättra luftkvaliteten i Alingsås.

Miljökvalitetsnormer för vatten

Enligt EU:s ramdirektiv för vatten är målet att allt yt- och grundvatten som lägst ska uppnå god kemisk och ekologisk eller kvantitativ status senast år 2015 och att ingen vattenförekomst status ska försämrats. Målet kommer inte kunna uppnås i alla vattenförekomster i Alingsås, och tidpunkten har i dessa fall förskjutits till år 2021.

Strategi för vatten och avlopp i Alingsås kommun är ett led i arbetet för att nå målen för Miljökvalitetsnormer. Strategin ska leda till att läckage av näringsämnen och bakterier minimeras, särskilt i redan påverkade områden. Kommunen inventerar även successivt enskilda avloppsanläggningar runt de sjöar och vattendrag, som är särskilt belastade av närsaltutsläpp.

Enskilda avloppsanläggningar

Finns det inte möjlighet att ansluta avloppsvattnet till det kommunala avloppsnätet eller annan gemensamhetsanläggning ska det renas i en enskild avloppsanläggning. De enskilda anläggningarna är av olika kvalitet och ålder vilket kan påverka hur mycket närsalter som släpps ut till miljön. Eftersom de enskilda avloppsanläggningarna bidrar till övergödningssproblem i åar och sjöar genom utsläpp av fosfor och kväve ska förbättringar av avloppsanläggningar med otillfredsställande rening ske. Runt de sjöar och vattendrag, som är särskilt belastade av närsaltutsläpp så som Ömmern, Färgen, Anten och Sävån, och inom beslutade vattenskyddsområden ska inventeringar av enskilda avloppsanläggningar prioriteras.

Hög skyddsnivå

Kommunen tillämpar Naturvårdsverkets Allmänna råd 2006:7 om små avloppsanordningar för hushållsspillvatten. Enligt råden finns två grader av skyddsnivå och det är upp till miljöskyddsnämnden i respektive kommun att bedöma i vilka områden i kommunen som det gäller hög skyddsnivå och därmed ställs strängare reningskrav. I övriga områden gäller normal skyddsnivå. I det enskilda fallet görs alltid bedömningar om skyddsnivå med utgångspunkt från förhållandena på platsen. Detta kan resultera i såväl en skärpning eller sänkning av kraven.

Buller och vibrationer

Kommunens viljeinriktning vid planering

- Insatser ska göras för att minska störningarna utmed bullerutsatta stråk.

Buller från väg- och järnvägstrafik

De mest betydande källorna till bullerstörningar inom Alingsås kommun orsakas av bil- och järnvägstrafiken.

Det finns många sträckor utefter det allmänna vägnätet såväl i Alingsås som i orterna utanför staden där bullernivåerna överstiger de av riksdagen fastställda. Eftersom det fortfarande återstår att åtgärda sträckor där bullervärdena överskrider 65 dB(A) i fasad till bostäder, är det dessa som prioriteras i första hand. Så höga bullernivåer förekommer utefter Västra Stambanan, väg E20 och väg 180, samt utefter vissa avsnitt i det kommunala vägnätet.

De riktvärden som fastställts av riksdagen för vägtrafikbuller och buller från spårbunden trafik ska i första hand tillämpas vid nybyggnad av bostäder i kommunen. En restriktiv syn gäller för avsteg från bullerriktvärdena.

Vibrationer från järnvägstrafik

Banverket och Naturvårdsverket har 2006 tagit fram publikationen Buller och vibrationer från spårburen linjetrafik – Riktlinjer och tillämpning. Enligt riktlinjerna för vibrationer bör 0,4 mm/s (RMS 1-80 Hz) inte överskridas i utrymmen där människor stadigvarande vistas, exempelvis permanentbostäder, fritidsbostäder och vårdlokaler. Nivån bör därför klaras när ny bebyggelse uppförs vid järnvägen. Några riktvärden för kombinationen av buller och vibrationer finns inte i dagsläget. Spridningen av vibrationer påverkas av geotekniska förhållanden och blir kraftigare på lerjordar och andra finkorniga jordar. Byggnaders grundläggning har betydelse för hur vibrationen kan dämpas eller förstärkas. Alingsås kommun har några av Sveriges mest vibrationskänsliga områden, varav ett är området nordväst om Alingsås station.

Risker

Kommunens viljeinriktning vid planering

- Vid planläggning och bygglovgivning ska olägenheter och hälsorisker som kan påverka omgivningen från olika verksamheter beaktas.

Byggnadsfritt avstånd till allmänna vägar och järnvägar

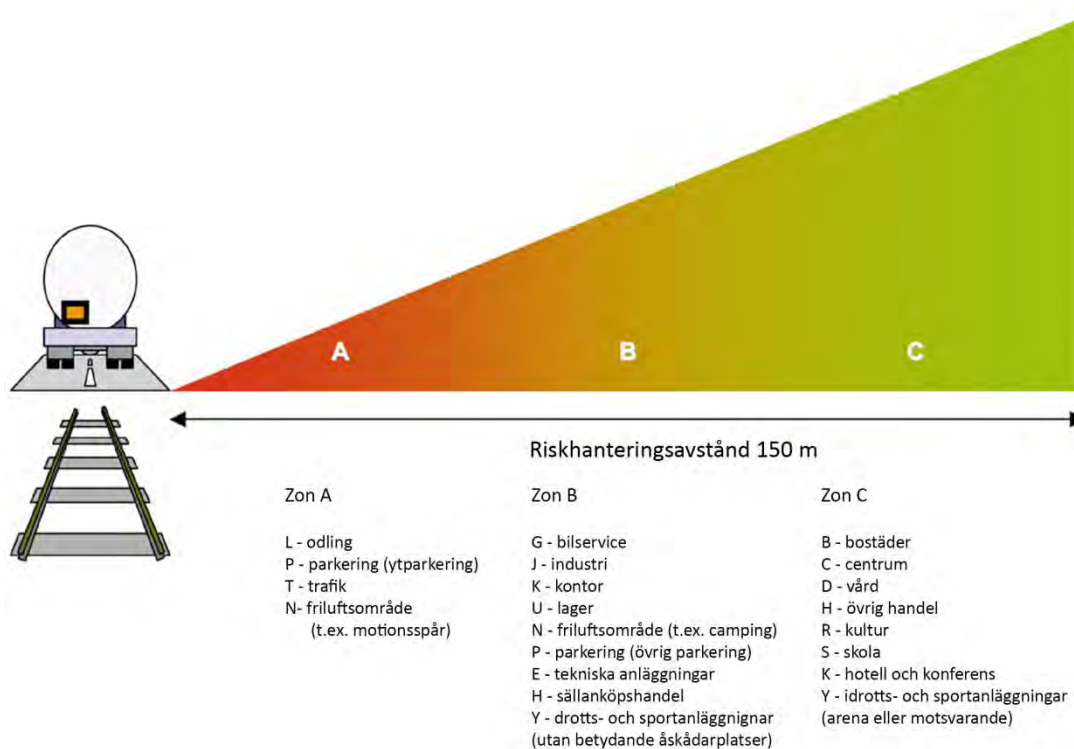
Av hänsyn till trafiksäkerheten gäller ett byggnadsfritt avstånd på 12 meter intill allmänna vägar enligt § 47 Väglagen. I Alingsås kommun är förbudet utsträckt till 50 meter utefter väg E20 på ömse sidor om vägområdets gräns. Utefter länsvägarna 42, 180, 190 och 1890 är förbudet 30 meter. För järnvägar har Trafikverket en rekommendation om 30 meters byggnadsfritt avstånd från närmsta spårmitt. Verksamheter som inte är störningskänsliga och där människor endast vistas tillfälligt kan dock få finnas inom 30 meter.

Transporter med farligt gods

Väg E20 och riksväg 42 är primära rekommenderade transportleder för transporter med farligt gods i kommunen. Västra Stambanan är en strategiskt och prioriterad godstransportled där det är tillåtet att transportera farligt gods.

Länsstyrelsen i Västra Götaland har tillsammans med länsstyrelserna i Skåne och Stockholm utarbetat en handledning vid planering av markanvändningen intill transportleder för farligt gods ”Riskhantering i detaljplanprocessen”.

Länsstyrelsen rekommenderar att kommunerna tillämpar ett riskhanteringsavstånd på 150 meter från vägen eller järnvägens kant. Avgörande för vilken markanvändning som kan tillämpas inom riskhanteringsavståndet är vilken riskbild som råder i det aktuella området. Det innebär att planarbetet bör inledas med en riskbedömning så att de lokala förhållandena identifieras. Riskhanteringsavståndet delas upp i tre olika zoner med flytande gränser. I zon A, närmast transportleden, kan markanvändning som odling, parkering, trafik etc accepteras, i zon B kan t ex industri, kontor, parkering och sällanköpshandel accepteras och i zon C längst bort från leden men inom riskbedömningsavståndet kan bostäder, skolor, vårdbyggnader etc förläggas.

(Källa: Länsstyrelsen (2006) *Riskhantering i detaljplanprocessen – Riskpolicy för markanvändning intill transportleder för farligt gods.*)

Förorenade områden

I Alingsås stad har sedan 1800-talet ett antal industrier varit verksamma, såsom garverier, mekaniska verkstäder, textilindustri, ytbehandlingsverksamheter, bryggeri, gasverk och gjuteri. Dessa verksamheter har medverkat till att det idag finns områden där marken är förorenad med bland annat tungmetaller, olja, cyanid och kolväten. I kommunen finns även sex kända avslutade deponier vilka klassas som förorenade områden. Kommunen har kartlagt områden där det kan finnas förorenad mark och ca 170 objekt har identifierats. Av dessa finns god kunskap om ca 30.

Planering av ändrad markanvändning inom sedan tidigare bebyggda områden bör alltid föregås av en kartläggning av vilka verksamheter som genom historien tidigare legat på platsen och vilka föroreningar de kan ha orsakat. Om kartläggningen visar att det finns risk för föroreningar i marken bör alltid provtagningar göras i området som visar vilka föroreningar som finns och vilken grad av sanering som måste genomföras innan området kan bebyggas.

Markradon

Radon är en radioaktiv gas som finns i varierande grad i all jord- och berggrund. Radon från marken kan tränga in i byggnader via otätheter. Inandning av luft med höga halter av radongas ökar på lång sikt risken för uppkomst av lungcancer.

Halterna markradon i kommunen är i allmänhet låga eller normala, enligt gällande klassificering. Riktvärdet ligger på 200 Bq/m³ som ska klaras i bostäder och lokaler.

Elektromagnetisk strålning

Boverket har tillsammans med Arbetsmiljöverket, Socialstyrelsen, Elsäkerhetsverket och Strålsäkerhetsmyndigheten givit ut skriften Magnetfält och hälsorisker. Rekommendationerna i skriften är att placering av nya bostäder, skolor och förskolor nära elanläggningar som ger förhöjda magnetfält ska undvikas. Man ska även sträva efter att utforma eller placera nya ledningar och andra elektriska anläggningar så att exponering för magnetfält begränsas, samt att sträva efter att begränsa fält som starkt avviker från vad som kan anses normalt i hem, skolor, förskolor respektive aktuella arbetsmiljöer. Alingsås kommun tillämpar, liksom många andra kommuner rekommendationen 0,2 mikrotesla. Det finns inga fastlagda rekommendationer om minsta tillåtna avstånd till högspänningsledningar.

Verksamheter som kräver särskild hänsyn

Kommunens viljeinriktning vid planering

- Vid planläggning och bygglovgivning ska olägenheter och hälsorisker som kan påverka omgivningen från olika verksamheter beaktas
- Nya byggnader bör placeras på ett sådant avstånd från täktområdet att riktvärden för buller, vibrationer och liknande inte överskrids.

Kommunen ska vid planläggning och bygglovgivning beakta olägenheter och hälsorisker som kan påverka omgivningen från olika verksamheter. Inom Sävelunds industriområde får verksamheter lokaliseras som kan medföra störningar och risker för omgivningen. Även bensinstationer, anläggningar med djurhållning, berg- och grustäkter m m kan innebära störningar och riskavstånd till bebyggelse måste därmed beaktas.

Anläggningar med djurhållning

Djurhållning kan ge upphov till störningar gentemot omgivningen som lukt, flugor, damm, oljud och allergiska reaktioner. Allteftersom bostadsbebyggelsen utvecklas runt tätorterna kommer tidigare lantligt belägna gårdar att omgärdas av bostäder.

Enligt Boverkets rapport Vägledning för planering för och invid djurhållning bör bedömningar kring avstånd mellan bostadsbebyggelse och djurhållningsverksamheten göras i den aktuella planeringssituationen för varje enskilt fall. Verksamhetens art och omfattning, lokala förhållanden som vind, topografi och vegetation och vilken typ av bebyggelsemiljö som planeras är parametrar att ta med i planeringen.

Berg- och grustäkter

Verksamheter inom och runt berg- och grustäkter förorsakar störningar i form av buller, damm och vibrationer. Trafiken till och från täkterna är ofta tung och frekvent. Det finns utfärdade villkor för verksamheterna som handlar om tider, uttagsmängder etc. Nya byggnader bör placeras på ett sådant avstånd från täktområdet att riktvärden för buller, vibrationer och liknande inte överskrids. Ett riktvärde för lämpligt sådant avstånd är 500 meter, men måste bedömas från fall till fall.

Klimat

Kommunens viljeinriktning vid planering

- Vid planläggning ska bebyggelse och verksamheter lokaliseras till områden som är lämpliga utifrån framtida klimataspekter.
- Utsläppen av växthusgaser ska minska genom en energieffektiv omställning samt en omställning mot förnybar energi.

Ett förändrat klimat påverkar de flesta områden i samhället och är en av de största utmaningarna för samhällsplaneringen. Det skapar både hot och möjligheter samt ställer krav på anpassning.

Klimatförändringar leder till ökad nederbörd, stigande havsnivåer och grundvattenhöjning, högre temperatur och ändrad relativ fuktighet. Det handlar också om en ökad frekvens av extrema väderhändelser som skyfall och värmeböljor med torka. Allt detta får konsekvenser för såväl bebyggelse och infrastruktur som för de areella näringarna, människors hälsa och säkerhet samt för växter och djur. Klimatanpassning i byggande och planering måste ses i ett helhetsperspektiv vilket kräver ett tvärsektorielt och gränsöverskridande arbete mellan olika aktörer.

Arbetet med att begränsa klimatförändringarnas effekter måste ske från två håll – att minska utsläppen av växthusgaser och att anpassa samhället till ett förändrat klimat.

Utsläppen av växthusgaser ska minska genom att planera för ett mer energieffektivt samhälle där byggnader och resor drar mindre energi samtidigt som andelen förnyelsebar energi ska öka.

Lokalisering av bebyggelse och infrastruktur ska anpassas efter de förändrade risker för högre vattennivåer och erosion ett förändrat klimat kan medföra. Befintlig bebyggelse kan redan till viss

del ligga i riskutsatta områden och anpassningar för att förhindra negativa konsekvenser krävs. För att klara av utamningarna behöver en klimatstrategi för kommunen tas fram. Fler värmeböljor kan också skapa nya utmaningar och krav för både inom- och utomhusklimatet där behovet av kylning ökar under sommarmånaderna.

Översvämningsrisk

Kommunens viljeinriktning vid planering

- Endast inom områden utan översvämningsrisk kan bostäder och anläggningar med samhällsviktiga funktioner anläggas. I annat fall måste särskild utredning föregå lokalisering och åtgärder vidtas.

Förhållanden i Alingsås

Flera av kommunens tätorter och samhällen ligger i dalgångar och i anslutning till vattendrag eller sjöar vilket innebär översvämningsrisker. De områden som är mest utsatta för översvämnningar ligger vid Mjörn, Säveån, Lillån och Gerdiska ström samt runt sjön Gerdskan. Även områden runt Sävälången och Mellbyån riskerar att översvämmas.

Vid kraftigt regn finns risk att de två centralt belägna vägportarna under järnvägen i Alingsås stad fylls med vatten. Vid sådana situationer kan exempelvis framkomligheten för ambulans och räddningstjänst försvåras och insatserna försenas eftersom lasarettet och räddningstjänststationen ligger på skilda sidor om järnvägen.

Vid skyfall klarar dagvattenledningarna i gatan inte alltid av att transportera bort allt regnvatten, vilket innebär att gator svämms över. Inom nybyggnadsområden som riskerar att översvämmas är det särskilt viktigt att lokalt omhändertagande av dagvatten (LOD) tillämpas där det är möjligt. Områden som kan tillåtas översvämmas kortare perioder och som även kan infiltrera vatten, så som park- och grönområden men även sekundära avrinningsvägar, kan bidra till minskade risker i samhället.

Översvämnningar kan leda till vattenskadorna samt ökad risk för erosion, ras och skred i utsatta områden. Det kan också medföra problem med föroreningar av det kommunala dricksvattnet. Förorenad mark kan påverkas vid förhöjda vattenstånd och leda till risk för utsläpp av föroreningar. Förutom att enskilda fastighetsägare riskerar att drabbas av ekonomiska och personliga tragedier kan översvämnningar även medföra stora skador för samhället.

Riktlinjer för planering och byggande

Människors hälsa och säkerhet får inte äventyras genom olämplig exploatering av mark där risken för översvämnning är stor. Samhällsviktiga funktioner och stora ekonomiska investeringar, till exempel sjukhus, infrastruktur och tekniska försörjningssystem, bör inte utsättas för risken att en översvämnning leder till att delar av samhället slås ut.

Länsstyrelsen har 2011 tagit fram rekommendationen *Stigande vatten – en handbok för fysisk planering i översvämningshotade områden*, för hur kommunerna vid fysisk planering bör ta hänsyn till översvämningsrisker. Här har lämplig markanvändning indelats i fyra översvämningszoner. I Alingsås kommun har inte 200- årsflöden beräknats varför indelningen istället sker i tre zoner. I en framtida klimatstrategi för kommunen kan zonindelningen komma att förändras om exempelvis ytterligare beräkningar för 200- årsflödet görs.

De tre översvämningszonerna

Zon 4: Markområden med stor sannolikhet för översvämning

I områden som hotas av det klimatanpassade 100-årsflödet bör det inte tillkomma någon bebyggelse alls. Undantag för enkla byggnader som garage och uthus om fastighetsägaren tar på sig räddningsansvaret vid översvämning, funktioner av mindre vikt och parkeringsplatser, uppställningsytor, vägar med alternativa förbifartsmöjligheter om riskreducerande åtgärder vidtas. Grönytor, vegetation och våtmarker, jord- och skogsbruk, parker och rekreationsområden, sport- och fritidsaktiviteter (utomhus) tillåts.

Zon 2-3: Markområden med viss sannolikhet för översvämning

I områden som hotas av översvämningsrisker som beräknas ske mer sällan än det klimatanpassade 100-årsflödet och upp till högsta beräknade klimatanpassade flödet kan samhällsfunktioner av mindre vikt lokaliseras. Exempel på detta är parkeringsplatser, uppställningsytor, vägar med alternativa förbifartsmöjligheter, industri och verksamheter (ej miljöfarlig), service, sport- och fritidsaktiviteter (inomhus), sällanköpshandel och volymhandel, delårsboende och besöksboende. Helårsboende och dagligvaruhandel tillåts om åtgärder vidtas så att verksamheten fungerar och inte skadas vid översvämning.

Zon 1: Markområden med låg sannolikhet för översvämning

Endast i områden som inte hotas av översvämningsrisker bör riskobjekt och samhällsfunktioner av betydande vikt lokaliseras. Detta kan vara anläggningar för utbildning, hälso- och sjukvård samt omsorg, anläggningar för information och teletjänster, infrastruktur och transportanläggningar av stor betydelse (tex riksvägar och andra vägar utan reella förbifartsmöjligheter, järnväg), anläggningar för energi- och kommunalteknisk försörjning (distribution och produktion av vatten- och avlopp, el och fjärrvärme, avfall), miljöfarliga industrier och verksamheter som ansvarar för samhällets skydd och säkerhet (räddningstjänst, polis, kriminalvård etc).

Zonerna ska dock ses som en indikation på översvämningsrisken; den faktiska risken kan vara både högre och lägre med tanke på eventuella översvämningskydd, felaktigheter i riskbedömningen eller förekomst av andra översvämningskällor.

Beräkningar

Beräkningar av framtida översvämningsrisker har gjorts i Hydraulisk modellering av Sävån och Lillån med översvämningskartering, Översvämningsutredning för Mjörn- bedömning av framtida klimatpåverkad vattennivå i Mjörn samt Dimensionerande vattennivåer i Sävången. För Mellbyån och Gerdskan finns inga översiktliga karteringar.

Vid nyplanering gäller att säkerheten mot översvämning med hänsyn till klimatanpassade flöden bedöms tillräcklig om bebyggelse inte läggs under följande nivåer (höjdssystem RH2000):

Mjörn ca +61,0 m ö h (högsta uppmätta nivå +59,9). Enligt Översvämningstudering för Mjörn- bedömning av framtida klimatpåverkad vattennivå i Mjörn, Sweco, 2012 har ett scenario +60 % beräknats som ger högsta nivån: +60,5 m ö h. Till detta kommer varierande våghöjder på olika platser (ca 0,5-0,9 m) vilket ger en högsta nivå på ca +61,0 m ö h.

Sävelången ca +55,6 m ö h (högsta uppmätta nivå +53,9). Enligt Dimensionerande vattennivåer i Sävelången, SMHI, 2013 har det beräknats att med klimatpåverkat 100- årsflöde +60 % blir högsta nivån i norra delen av Sävelången +55,6 m ö h.

För övriga sjöar behöver hydrauliska beräkningar göras.

Åtgärder

Exempel på riskreducerande åtgärder som kan behöva vidtas vid markanvändning i ett riskområde för översvämningar finns beskrivna i rekommendationen *Stigande vatten – en handbok för fysisk planering i översvämningshotade områden*. Åtgärder för att minska risken för översvämningar i Alingsås har studerats i *Värdering av åtgärder mot översvämningar i Alingsås*. Här anses vallar för Lillån och magasinering i Färgen som de två bästa alternativen för att minska riskerna. Magasinering i Färgen används idag som riskreducerande åtgärd. Ytterligare åtgärder kan komma att behövas och bör studeras i en ny klimatstrategi för kommunen.

Erosion, skred- och rasrisk

Kommunens viljeinriktning vid planering

- Vid planering och byggande måste stabiliteten klarläggas i områden där det finns risk för bristande stabilitet. Stabilitetsrisken ska även beaktas med hänsyn till ett förändrat klimat. Åtgärder måste vidtas också för befintliga bebyggelseområden.

Erosion, ras- och skredrisker utgör inget omfattande problem i Alingsås. Jordarterna i Alingsås kommun utgörs huvudsakligen av sand, lera och moränjord. Skredrisk kan förekomma vid bland annat sluttande lermark i Säveåns och Lillåns dalgång. Längs stora partier av Säveåns stränder pågår en betydande eroderingsprocess vilket resulterar i att stabilitetsförhållanden längs stora delar av Säveåns dalgång kan vara problematiska. Även i slänter som vetter mot Gerdsdens västra sida kan det finnas problem med stabiliteten, vilket också gäller för någon av bäckravinerna i de nordvästra delarna av samhället. Av övriga orter är det Gendalen, Stora Mellby, Sollebrunn och Gräfsnäs i anslutning till Mellbyån där stabilitetsförhållandena inte bedöms vara tillfredsställande. Även i Hjälmedal finns ett antal slänter såväl mot Lilla Färgen och Maryd å som inte uppfyller Skredkommissionens rekommendationer.

Ett förändrat klimat med ökad nederbörd påverkar jordars stabilitet negativt och medför ökad risk för skred, ras och erosion. Risken finns därmed att ytterligare områden kan behöva skyddas i framtiden och inte är lämpliga att bebygga.

Försiktighet ska iakttas vid eventuell utbyggnad utefter områden där det finns risk för instabilitet, och all nybyggnad ska föregås av erforderliga geotekniska utredningar. Ytterligare detaljerade utredningar kan även behöva göras för att säkerställa jordarnas stabilitet i redan bebyggda områden. I övrigt ska särskild uppmärksamhet ägnas sluttande lerjordar. En tumregel är att där terrängen lutar mer än en meter på tio meter bör stabiliteten utredas.

En översiktlig stabilitetskartering har utförts i Alingsås kommun för att bedöma stabilitetsförhållanden inom redan bebyggda områden. Den översiktliga stabilitetskarteringen har följts upp med en detaljerad stabilitetsutredning för Sävås dalgång där särskilt känsliga områden längs Sävån och Gerdsdals västra sida har specialstuderats. Stabilitetskarteringarna visar var det finns risk för dålig stabilitet och där man därför ska vara extra vaksam och utreda ytterligare vid nybyggnation eller andra förändringar.

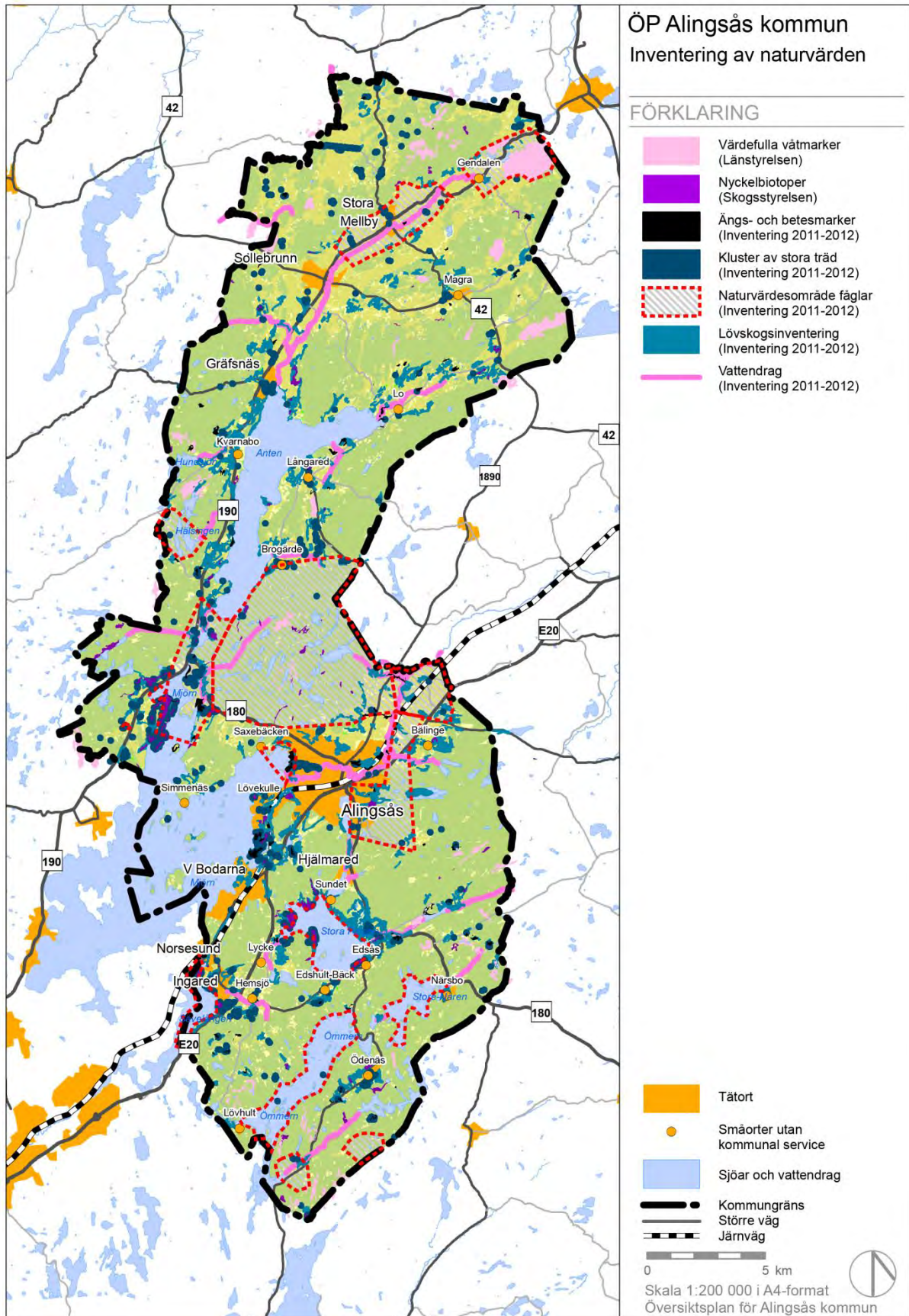
Natur

Kommunens viljeinriktning vid planering

- I all planering tas stor hänsyn till de biologiska värdena i grön- och blåstrukturen.
- Grönområden i tätorter och tätortsnära grön- och rekreationsområden värnas.
- I planeringen tas hänsyn till att sambanden i den sammanhängande blå- och grönstrukturen inte bryts.
- Lättillgängliga natur- och friluftsområden ska finnas i närheten av alla orter.
- Prioriterade naturvårdsobjekt i naturvårdsprogrammet är Stora Halö, Högmossen och Månsaskogen i Ödenäs. Här bör kommunen arbeta med att bilda naturreservat alternativt kulturreservat som skydd för natur- och kulturvärdena.
- Detaljerade naturvärdesinventeringar ska ligga till grund för planering av ny sammanhållna bebyggelse som berör områden med utpekade naturvärden.
- Vid borttagna värden i samband detaljplanering kan kompensationsåtgärder komma att krävas.
- Park- och gatuträd som tas ned ska ersättas enligt principen "ett träd ner - tre nya upp".
- Inom områden med höga naturvärden ska särskild hänsyn tas till dessa vid förändrad markanvändning. Om områden med höga naturvärden berörs vid planering av ny sammanhållna bebyggelse eller vindkraftetableringar ska noggrannare naturvärdesinventeringar ligga till grund för bedömningarna om bebyggelsens avgränsning och omfattning.
- I den enskilda planeringssituationen då fördjupningar av översiktsplanen tas fram, då detaljplaner upprättas eller vid prövning av enstaka bygglov utanför detaljplan, ska hänsyn tas till värdena i grön- och blåstrukturen utifrån aktuell planeringsnivå och områdenas karaktär och innehåll.

Områden för naturvård och friluftsliv

Av Alingsås kommuns naturvårdspolicy framgår att kommunens ambition är att i olika sammanhang främja och säkra den biologiska mångfalden. Ett naturvårdsprogram ska finnas som omfattar hela kommunens yta samt beskriver de viktigaste tätortsnära områden som ingår i kommunens Grönstrukturplan.

Ett övergripande mål för den kommunala naturvården är:

Bevara biologisk mångfald och traditionella naturvärden

Kommunens naturvårdsambitioner konkretiseras i kommunens naturvårdsprogram från 2005. Programmet utgör ett av underlagen för kommunens fysiska planering. Naturvårdsprogrammet omfattar hela kommunens yta och redovisar 24 sammanhängande områden med naturvärden och ett stort antal enstaka objekt.

Kommunens grön- och blåstruktur

De många sjöarna och stora skogarna i Alingsås kommun ger goda förutsättningar för ett aktivt friluftsliv. I kommunen finns också mycket värdefull natur med bland annat ädellövskog. Flera av sjöarna ligger tätortsnära. Sjön Mjörn är en viktig del av stadens grönstruktur med möjlighet till bad- och båtliv. Ömmern, Nären, Ören, Sävelången och Färgen, är uppskattade kanot- och skridskosjöar, och ingår både i den regionala och kommunala grönstrukturen. De stora skogs- och sjöområdena Risveden och Härskogen som till stora delar är klassade som områden av riksintresse för både friluftsliv och naturvård är viktiga delar av de regionala gröna kilarna.

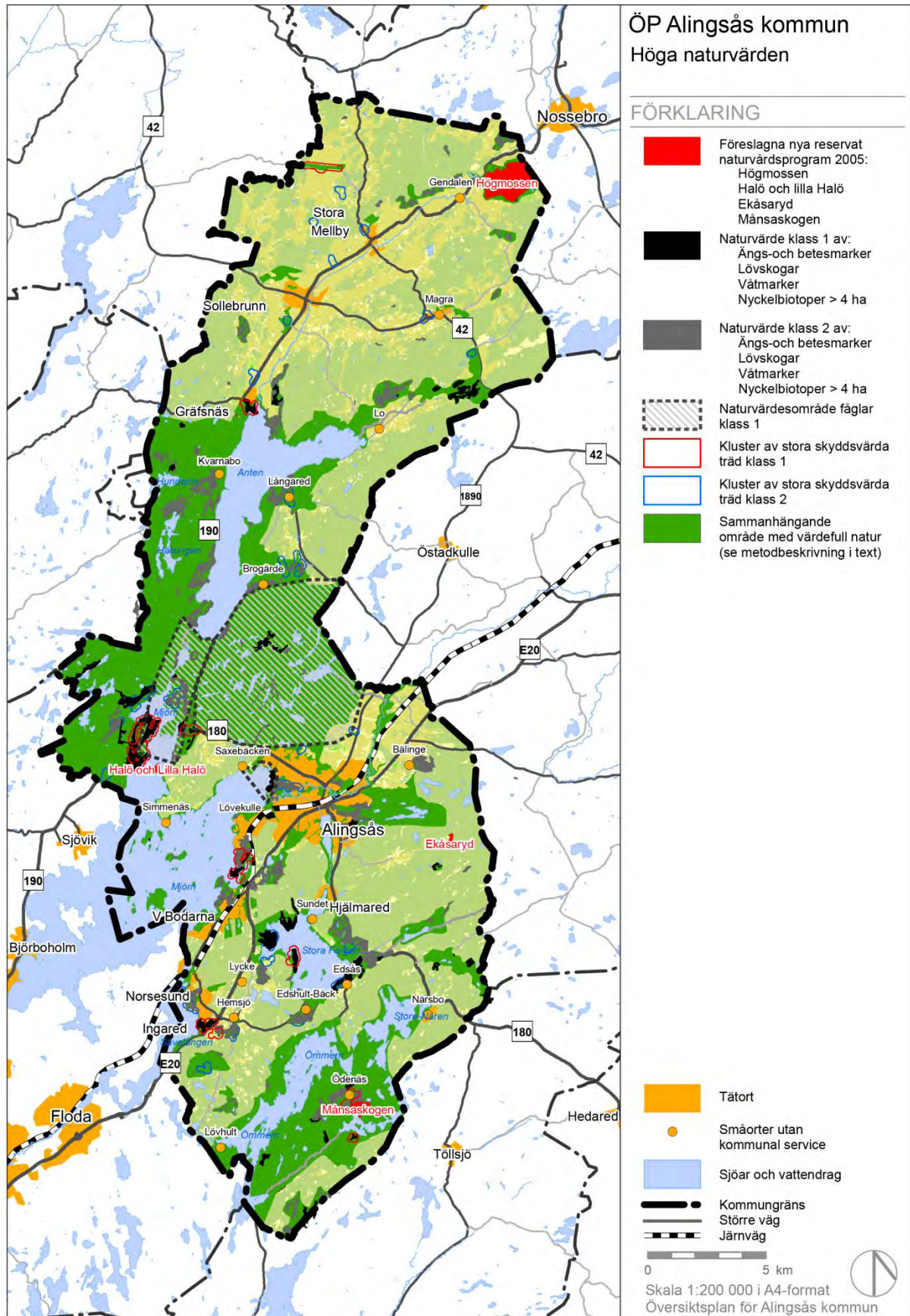
Den relativt sammanhängande grön- och blåstrukturen, som till stora delar är skyddad genom reservatsbildning eller annat skydd, innehåller stora natur-, kultur- och friluftsvärden. Grön- och blåstrukturen inrymmer vår biologiska mångfald och bidrar därmed till ekosystemtjänsterna. Det är viktigt att vi värdesätter och förvaltar den biologiska mångfalden och ekosystemtjänsterna för kommande generationer.

Naturvårdsavtal

I kommunen finns 12 naturvårdsavtalsområden om sammanlagt 37,2 ha. Avtalen är frivilliga och tecknas mellan markägare och staten eller kommunen. Syftet är att bibehålla och förstärka områdenas naturvärden.

Riksintresse för naturvård 3 kap 6 § MB

Mark- och vattenområden som har så höga naturvärden att de är av nationell betydelse är utpekade som riksintressen enligt miljöbalkens tredje kapitel. Områden av riksintresse för naturvård ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada naturmiljön. Naturvårdsverket anger vilka områden som är av riksintresse för naturvård. Kommunerna ska i översiktsplanen visa hur riksintressena tillgodoses i planeringen.

Nedanstående värdebeskrivningar är hämtade ur ”Värdebeskrivningar för riksintresse för naturvård Västra Götalands län” (beslut 2000-02-07, uppdaterat 2008-01-16)”. Områdena beskrivs också i Alingsås kommuns naturvårdsprogram. Riksintresse för naturvård pekas ut av Naturvårdsverket enligt 3 kap 6 § MB.

I Alingsås kommun finns tre riksintressen för naturvård:

NRO 14123, Risveden

Berörda kommuner:

Ale, Lerum och Alingsås.

Värdeomdöme:

Representativt odlingslandskap, med lång kontinuitet och stort inslag av naturbetesmarker och naturlig slåttermark, vid Slereboåns dalgång, Strömliden- Lund-Boråsen, Grandalen och Boråsen. Långemossen domineras av ett sluttande kärr, en sällsynt våtmarkstyp i regionen. I området finns flera medelrika - rika kärr med rik flora. Ett omfattande, sjörikt skogslandskap dominerat av barrskogar. Bitvis finns naturskogsavsnitt med värdefull flora och fauna.

Förutsättningar för bevarande:

Området bibehålls som relativt opåverkat barrskogsområde där skogsbruket bör ta stor hänsyn till naturkvaliteterna. Åtgärder som kan påverka området negativt är bl a utdikning av våtmarker, vägdragningar, ledningsdragningar, vissa åtgärder inom skogsbruket såsom gödsling, herbicidbehandling, större kalhugningar etc.

NRO 14138 Anten-Mjörn

Berörda kommuner:

Alingsås och Lerum.

Värdeomdöme:

Representativt odlingslandskap, med lång kontinuitet och inslag av naturbetesmarker och naturlig slåttermark, vid Torstö-Halö. Mjörn är en måttligt näringsrik sjö med rik flora och fauna samt förekomst av glacialmarina relikter. Anten har liksom Mjörn flera glacialmarina relikter, fiskeribiologiska värden samt rik fågelfauna. Sjöarna utgör viktiga rastplatser för fågelsträcket. Mjörn och Anten har stam av öring samt flodkräfta. Uppväxtområde för Mjörnöring. Längs Mjörns västsida finns välutvecklade lövskogs- och hagmarksmiljöer med rik flora. I skogarna på Djurgården vid Östads säteri förekommer rikligt av gamla och mycket grova ekar med bl a flera sällsynta lavar och skalbaggar. Längs genombrottsdalen vid Brobacka finns en mängd jättegrytor, flera av gigantiska format.

Förutsättningar för bevarande:

Vattenkvaliteten bibehålls eller förbättras. Lövskogs- och hagmarksmiljöerna bevaras och vårdas. Störningsfria områden bibehålls för reglering, ytterligare bebyggelse längs stränderna och rationellt skogsbruk.

NRO 14149 Ömmern-Ödenäs

Berörda kommuner:

Alingsås, Lerum och Bollebygd

Värdeomdöme:

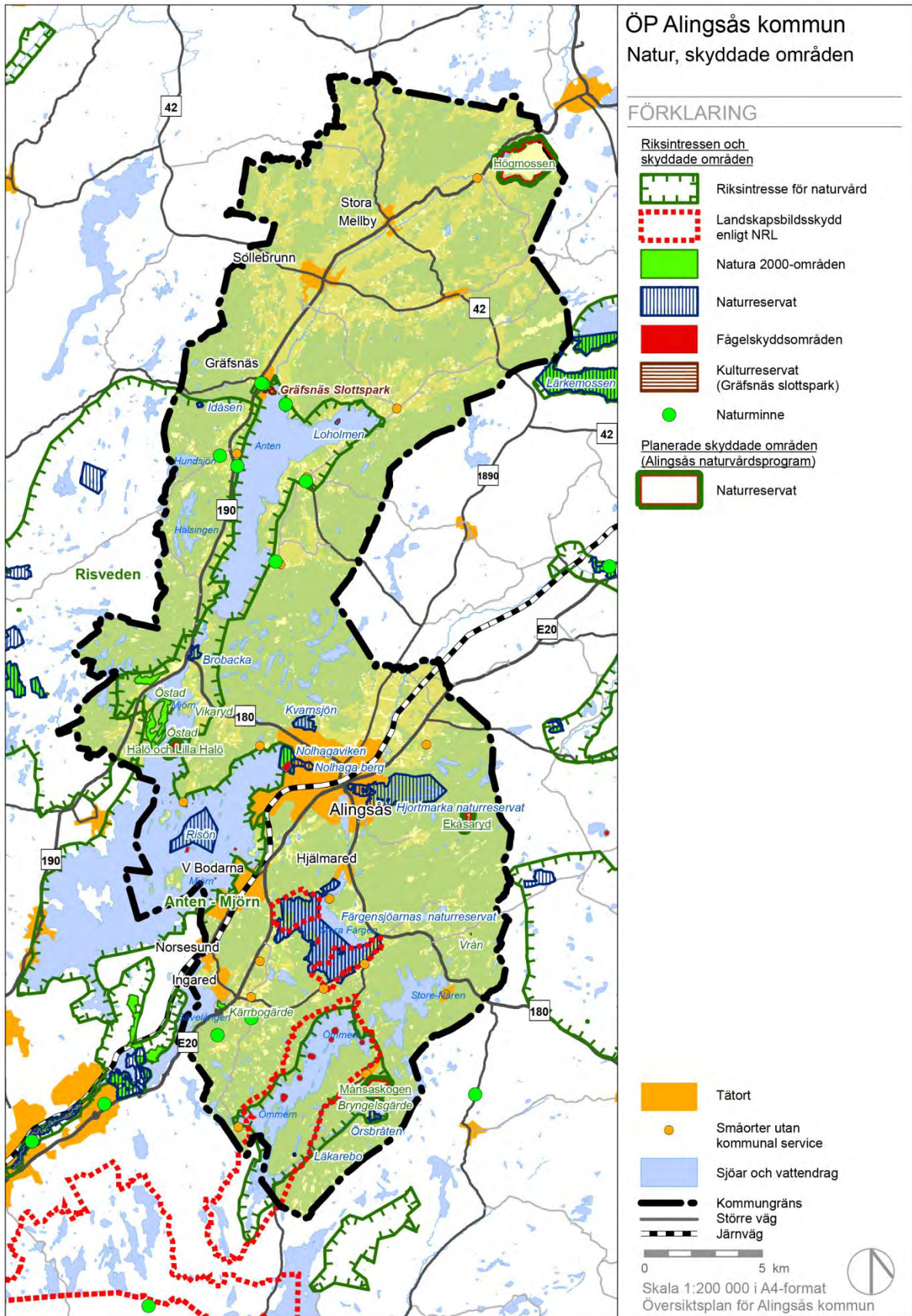
Framstående och representativt exempel på en stor drumlinbildning. Representativt odlingslandskap, med lång kontinuitet och stort inslag av naturbetesmarker och naturlig slättermark, vid Ödenäs, Örsbråten och Bryngelsgårde-Västergården. I helhetsmiljön ingår även ängs- och hagmarksobjektet Örsbråten. Ömmern är en näringsfattig klarvattensjö med ett 30-tal öar och skär. Sjön har en högbiologisk funktion. Laxån, som förbinder Ören med Ömmern, har flera forsar och utgör lekomsområde för Ömmerns öring.

Förutsättningar för bevarande:

Hög grundvattennivå bibehålls längs drumlinsidorna. Vattenkvaliteten bibehålls hög i Ören-Laxån-Ömmern. Värdet kan påverkas negativt av bl a rationellt skogsbruk, markavvattning. Fortsatt jordbruk med åkerbruk, naturvårdsinriktad betesdrift och skötsel av landskapselement. Restaurering av igenvuxna ängar och naturbetesmarker. Områdets värden kan påverkas negativt av minskad eller upphörd jordbruks-/betesdrift, skogsplantering på jordbruksmark, energiskogsodling, spridning av gifter eller gödselmedel, bebyggelse, nydikningar, täkt, luftledning eller vägdragningar.

Skyddade områden enligt 7 kap MB

Skydd av naturområden förbättrar förutsättningarna för bevarandet av biologisk mångfald och bidrar till att uppfylla de nationella miljö kvalitetsmålen. Det finns ett stort allmänt intresse av att bevara skyddsvärda mark- och vattenområden för nuvarande och kommande generationer.

Naturreservat

Ett mark- eller vattenområde kan, enligt miljöbalkens 7 kap. 4 - 8 §§, förklaras som naturreservat av länsstyrelsen eller kommunen. Syftet är att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet. Naturreservat kan också behövas för att skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter. I beslutet om naturreservat ska anges de inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med reservatet.

Brobacka

Jättegrytor och ett rikt växt- och djurliv. Populärt utflyktsmål.

Förvaltare:

Västkuststiftelsen.

Areal:

ca 18 ha.

Färgensjöarna

Höga flora- och faunavärden, tilltalande landskapsbild samt goda möjligheter för rekreation och friluftsliv. Reservatet är en sammanslagning av de tidigare reservaten Granön och Stora Slättö. Delar av landskapsbildskyddet runt sjön ingår i reservatet.

Förvaltare:

Västkuststiftelsen.

Areal:

ca 708 ha.

Hjortmarka

Höga rekreations- och naturvärden. Kommunalt reservat, bildat år 2010.

Förvaltare:

Alingsås kommun.

Areal:

ca 363 ha.

Idåsen

Torpmiljö med omväxlande öppna inägor och slutna partier med lövdungar och solitära lövträd mitt i Risveden. Populärt utflyktsmål.

Förvaltare:

Västkuststiftelsen.

Areal:

ca 3,5 ha.

Kvarnsjön

Gammal skog med lång kontinuitet, med förekomst av minst 150-åriga tallar. Populärt tätortsnära strövområde. Kommunalt reservat.

Förvaltare:

Alingsås kommun.

Areal:

ca 40 ha.

Loholmen

Skyddad ö. Skydd för fågellivet på ön.

Förvaltare:

Alingsås kommun.

Areal:

ca 1 ha.

Läkarebo

Skyddad skog. Skogsgård med kulturhistoriskt intressanta byggnader. Bestånd av gamla tallar som skyddades som naturminne 1959.

Förvaltare:

Alingsås kommun.

Areal:

ca 0,56 ha

Lärkemossen

En av sydvästra Sveriges mest intressanta mossar med en rik flora och ett rikt fågelliv. Natura 2000-område. Ligger i Alingsås och Vårgårda kommuner.

Förvaltare:

Västkuststiftelsen.

Total areal:

ca 572 ha.

Nolhaga berg

Höga naturvärden och rekreationsmöjligheter knutet till lövskog, i synnerhet bokskog. Kommunalt reservat. Reservatsbildat 2010.

Förvaltare:

Alingsås kommun.

Areal:

ca 26 ha.

Nolhagaviken

Mosaikartat området som en värdefull och lättillgänglig fågellokal. Del av området ingår i Natura 2000-området Nolhagaviken.

Förvaltare:

Alingsås kommun.

Areal:

ca 51 ha.

Risön

Öreservat i sjön Mjörn som består av tre öar. Del av området är fågelskyddsområde.

Förvaltare:

Alingsås kommun.

Areal:

ca 204 ha.

Örsbråten

Småskaligt och kuperat jordbrukslandskap. Kulturhistoriskt intressant gård.

Förvaltare:

Västkuststiftelsen.

Areal:

ca 13.5 ha.

Föreslagna områdesskydd

Prioriterade naturvårdsobjekt för skydd av naturen enligt naturvårdsprogrammet är Stora Torstö, Stora Halö, Högmossen och Månsaskogen i Ödenäs. Här bör kommunen arbeta med att bilda naturreservat eller kulturreservat som skydd för natur- och kulturvärdena. Fler natur- och friluftsområden i kommunen kan behöva skyddas på sikt.

Landskapsbildsskydd/Naturvårdsområde

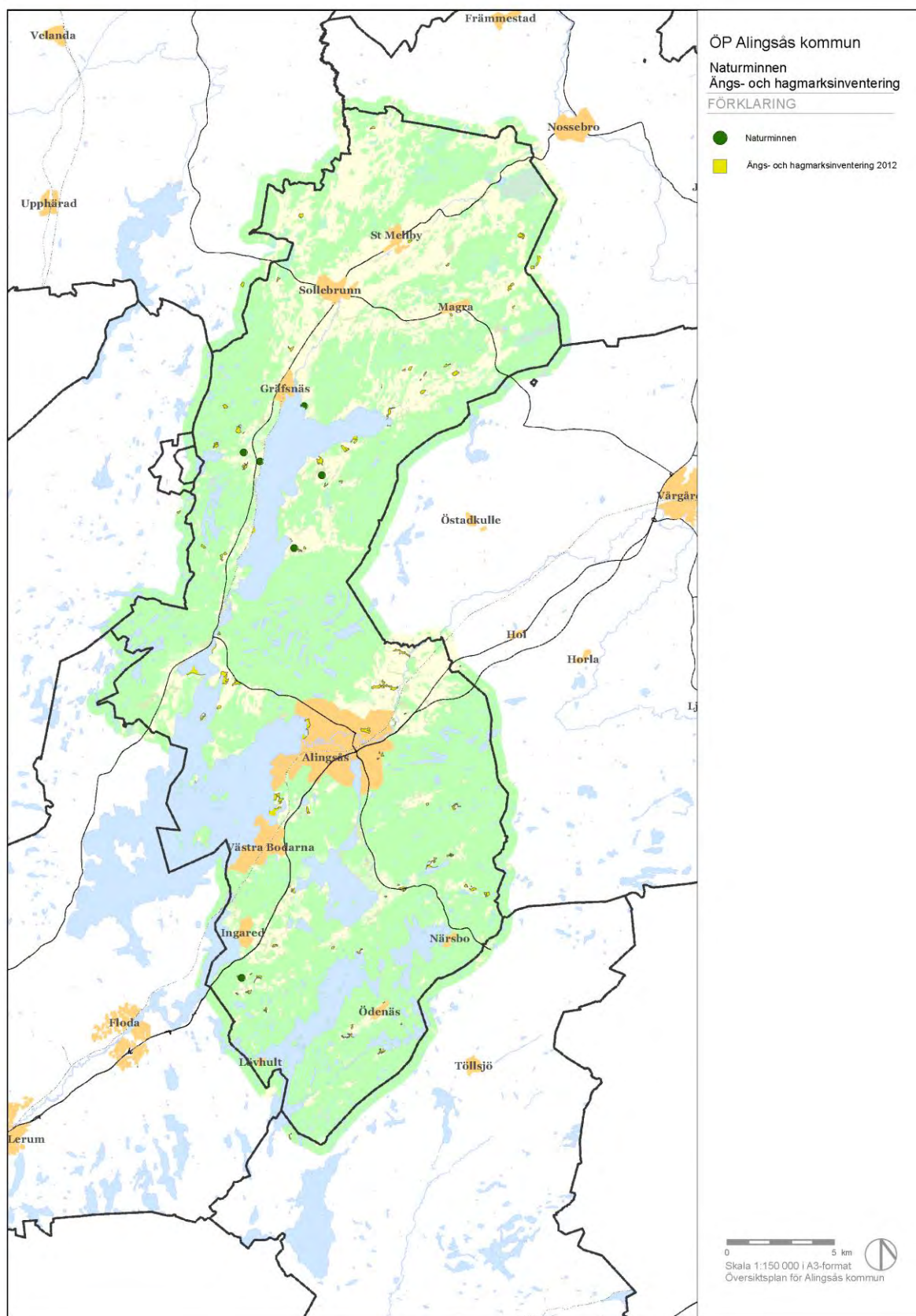
Flera naturvårdsområden inrättades före 1975 enligt naturvårdslagens 19 § för att reglera t ex bebyggelse och vägar som kunde ha negativ påverkan på landskapsbilden. Landskapsskydd kvarstår även efter miljöbalkens tillkomst 1999. Enligt miljöbalken ska område med landskapsbildsskydd betraktas som naturreservat.

I Alingsås har Härskogen landskapsbildsskydd uppdelat i flera delområden, dels runt sjön Ömmern och dels i flera mindre områden runt sjön Färgen.

Naturminnen

Ett särpräglad naturföremål kan, enligt miljöbalkens 7 kap. 10 §, förklaras som naturminne av länsstyrelsen eller kommunen, om det behöver skyddas eller vårdas särskilt. Förklaringen får omfatta även det område på marken som krävs för att bevara naturföremålet och ge det behövt

utrymme. I Alingsås kommun har många särskilt värdefulla ädellövträd - företrädesvis ekar - avsatts som naturminnen.

Biotopskyddsområden

Biotopskyddsområden, enligt miljöbalkens 7 kap. 11 §, är små mark- eller vattenområden som är värdefulla livsmiljöer för hotade djur- eller växtarter. Biotopskydd kan gälla samtliga lätt igenkännbara områden av ett visst slag. Exempel på sådana generella biotopskydd är alléer, åkerholmar, stenmurar i jordbruksmark, öppna diken i jordbrukslandskap m.m. Biotopskydd kan även pekas ut för enskilda skyddsvärda områden. Inom ett biotopskyddsområde får man inte bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd som kan skada naturmiljön. Även den som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd utanför ett biotopskyddsområde ska iakttä hänsyn så att skada inte uppkommer på det berörda biotopskyddsområdet.

Skogsstyrelsen har till dags dato satt av 17 biotopskyddsområden inom kommunen, främst äldre naturskogsartade barrskogsskiften, men även några skiften ädellövskog och en allé i Nohlagaparken. Total yta är 54,6 ha.

Djur- och växtskyddsområde

Om det behövs särskilt skydd för en djur- eller växtart inom ett visst område, får länsstyrelsen eller kommunen, enligt miljöbalkens 7 kap. 12 §, meddela föreskrifter som inskränker rätten till jakt eller fiske eller allmänhetens eller markägarens rätt att uppehålla sig inom området. Alingsås kommun har ett antal öar och skär i Mjörn, Ömmern, Anten och Stora Färgen samt del av Natura 2000-området i Nohlagaviken avsatts som fågelskyddsområden med tillträdesförbud mellan 15/4 – 15/7. Vid sjöarna Ören och Nären finns så kallade vädjandeskyltar uppsatta med vädjan till allmänheten att frivilligt ta hänsyn till häckande storlom och flera andra arter.

Strandskydd

Strandskydd, enligt miljöbalken 7 kap. 13 - 18 §§, gäller vid havet och kring insjöar och vattendrag. Syftet med skyddet är att långsiktigt trygga allmänhetens tillgång till strandområden och att bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet. Strandskyddet omfattar land- och vattenområdet intill 100 meter från strandlinjen, men kan i enskilda fall vara utvidgat upp till 300 meter. Strandskyddet är utvidgat till 300 meter runt ett tiotal sjöar, bland andra Mjörn och Anten, och till 200 meter runt ett sextiotal sjöar. Inom ett strandskyddsområde är det förbjudet att uppföra nya byggnader, att ändra byggnaders användning på ett sätt som avhåller allmänheten från att beträda området. Det är också förbjudet att utföra förberedelsearbeten eller att vidta åtgärder som väsentligt förändrar livsvillkoren för djur- eller växtarter. Kommunen och i vissa fall länsstyrelsen kan besluta om dispens från strandskyddet enligt särskilda skäl som anges i miljöbalken. Kommunen kan också upphäva strandskyddet genom bestämmelse i detaljplan enligt samma särskilda skäl som för dispens.

LIS-område

Kommunerna kan peka ut områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS-områden). I ett sådant område kan dispens från strandskyddet ges för verksamheter som bidrar till en utveckling av landsbygden eller för enstaka en- eller tvåbostadshus i anslutning till befintlig bebyggelse. I Alingsås föreslås LIS-område i Kvarnabo, ca 20 km norr om Alingsås stad vid Antens västra strand.

Natura 2000-områden

Natura 2000 är ett nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Två direktiv ligger till grund för bestämmelserna i områdena: Habitatdirektivet och Fågeldirektivet. Medlemsländerna ska tillse

att de utpekade naturtyperna och arterna finns kvar inom områdena i en omfattning som är långsiktigt hållbar. I Alingsås kommun är alla Natura 2000-områden enligt habitatdirektivet. Natura 2000-områden i Sverige är av riksintresse enligt 4 kap 8 § Miljöbalken. Skyddet av områdena regleras också i 7 kap 27 - 29 §§ Miljöbalken. Verksamheter eller åtgärder som ett betydande sätt kan påverka naturmiljön i ett Natura 2000-område kräver tillstånd hos länsstyrelsen. För samtliga Natura 2000-områden i Västra Götaland har länsstyrelsen utarbetat bevarandeplaner.

Bryngelsgårde, SE 0530105

En så kallad hackslåttäng med mycket lång kontinuitet som är en del av resterna av de småskaliga odlingsmarkerna på Ödenäsdrumlinens sluttningar.

Yta:

4,8 ha

Kärrbogårde, SE 0530091

Området utgörs av en delvis igenvuxen ekhage, en gammal löväng och ekskog med mycket grova ekar och lindar. I området finns rödlistade lavar som gammelekslav och almlav samt läderbagge, en skalbagge som är klassad som sårbar i Sverige och hotad och sällsynt i hela Europa.

Yta:

7,1 ha

Nolhagaviken SE 0530100

Mjörns nordostligaste vik har genom igenväxning de senaste decennierna utvecklats en yppig våtmarksvegetation. I området finns naturtyper som fuktängar, lövsumpskog och svämlövskog. Området som är lättillgängligt är ett naturreservat med rikt fågelliv.

Yta:

5,1 ha

Vikaryd SE 0530079

Området utgörs av två välbetade ekhagar vid länsväg 180. Det hyser flera grova ekar och några enstaka grova almar och lindar. I området finns en speciell fauna och flora som är bunden till lövträden, t ex rödlistade skalbaggar som ekoxe och läderbagge och rödlistade lavar.

Yta:

4,9 ha

Vrån SE 0530159

Området utgörs av en liten rest av tidigare mer omfattande slätterängar med lång kontinuitet på fuktig och stenig sidvallsäng vid gården Vrån i Skogsbygden.

Yta:

ca 0,1 ha

Östad SE 0530112

Ädellövskogsmiljöer med mycket stor artrikedom och med lång kontinuitet, fördelat på två delområden, Djurgården och Östads lövravinskoogar.

Yta:

124 ha.

Framtida utveckling

Tätortsnära grönområden

Tätortsnära natur- och friluftsområden ska finnas i staden, samtliga orter och småorter. Gröna oaser i form av mindre parker, träd och vatten i staden och orterna är viktiga inslag i den bebyggda miljön. Tätortsnära rekreationsområden ska särskilt aktas och inte bebyggas så att deras funktion som närrekreationsområden förloras. Tätortsnära grönområden bidrar till en mer hållbar stadsutveckling där samhället, genom olika ekosystemtjänster, lättare kan stå emot verkningarna av t ex klimatförändringar.

Särskilt värdefulla tätortsnära grönområden kan även skyddas genom naturreservat eller annan skyddsform. Kring staden Alingsås finns skyddade natur- och rekreationsområden avsatta i Hjortmarka, Kvarnsjön och Nølhaga berg. Även i Kärrbogårde vid Ingared, slottsparken i Gräfsnäs och Bryngelgårde i Ödenäs finns skyddade områden.

Rødeneplatån norr om staden Alingsås har stora värden som natur- och friluftsområde. Inom delar av området kommer vindkraftanläggningar att etableras. Områdets karaktär kommer då att förändras i de delar som upptas av vindkraftverk, kraftledning och vägar. Avsikten är dock att friluftslivet ska samsas med vindkraftanläggningarna, och att stigar och strandområden på den sjörika platån ska vara tillgängliga även fortsättningsvis.

Träd i tätort och stad

Träd är viktiga inslag i vår levnadsmiljö och har stora positiva effekter på vår hälsa och vårt välbefinnande. Träd renar luften vi andas och det är därför extra viktigt att värna träden i tätorts- och stadsmiljö. Många träd tas ned, dels på grund av de blivit sjuka eller utgör en fara av annan anledning, dels då marken behövs för byggnation. Målsättningen är att om ett träd tas ner så ska tre nya planteras. Trädplanen, antagen av tekniska nämnden 2012-02-06, drar upp riktlinjer för vad kommunen bör tänka på inför framtiden och ska fungera vägledande för att säkerställa ett framtida grönt Alingsås där träd tas hänsyn till och respekteras i planerings- och byggprocesser.

Grönska och historiska miljöer

Gröna oaser i form av mindre parker, träd och vatten i staden och orterna är viktiga inslag i den byggda miljön. Träd och grönska främjar långsiktig hållbarhet. Träd bidrar bland annat med biologiska värden, hjälper till att dämpa översvämningar, tar bort partiklar från luften och medverkar till bättre folkhälsa. Särskilt barns utveckling och hälsa gynnas av tillgång till bostadsnära grönområden. Kulturhistoriskt värdefulla miljöer och identitetsskapande särdrag i bebyggelsen ska utvecklas och tas tillvara. I kulturmiljöplanen pekas sådana miljöer ut.

Friluftsliv

Kommunens viljeinriktning vid planering

- Det ska finnas lättillgängliga natur- och friluftsområden i närheten av alla orter.
- I områden där det finns både höga naturvärden och höga värden för friluftslivet ska det råda stor restriktivitet mot ny bebyggelse.
- Nära tillgång till lekplatser, grönytor och sportaktiviteter ska finnas på stadsdels- och ortsnivå. Högst 500 meter från bostad till närmaste grönområde (park, natur eller område för rekreation) ska eftersträvas i planeringen.
- Det mellankommunala samarbetet om de regionala grönkilarna ska fortsätta att utvecklas
- I planeringen ska hänsyn tas till att sambanden för friluftslivet i den sammanhängande blå- och grönstrukturen inte bryts.

Områden för naturvård och friluftsliv

I Alingsås kommun finns många områden med goda förutsättningar till ett aktivt friluftsliv. Rödeneplatån norr om staden är en skogsklädd och sjörik platå som utnyttjas av Alingsåsborna för rekreation och friluftsliv. I öster ligger naturreservatet Hjortmarka som är kommunens mest frekventerade rekreationsområde med friluftsgård, elljusspår och strövstigar samt flera småsjöar. I söder finns Stadsskogen och Rosendal, två lättströvade skogsområden nära bebyggelsen samt sjön Gerdsken med flera mindre badplatser och en välfrekventerad vandrings slinga. Dessutom finns sjön Mjörn väster om staden, som har många öar och skär att besöka och som är populär för båtliv med flera livaktiga segel- och motorbåtsföreningar och även en ångbåtsförening.

I kommunens södra delar är topografin mycket varierad och terrängen rik på granskogar. Där finner man de stora sjöarna Ömmern, Nären, Ören, Sävelången och Färgen. Eftersom flera av dessa är långsmala och därmed relativt vindskyddade är de förutom bra badsjöar även uppskattade kanot- och skridskosjöar när förutsättningar ges. Denna del av kommunen ingår i Delsjön – Härskogområdet, ett område av riksintresse för friluftsliv.

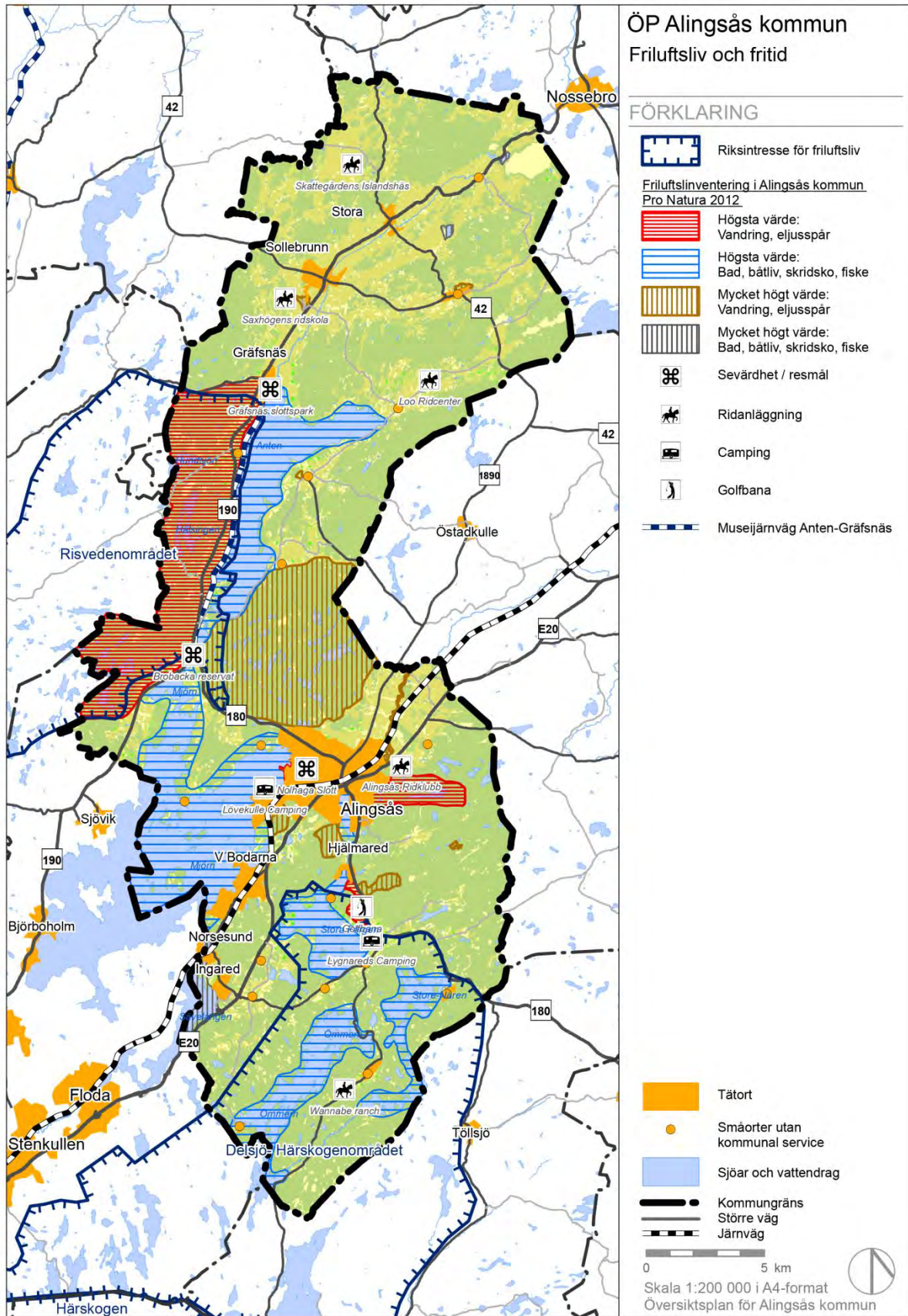
Väster om sjöarna Anten och Mjörn ligger det stora sjörika skogsområdet Risveden, som till stora delar klassats som ett område av riksintresse för både friluftsliv och naturvård. Risveden har stora natur- och friluftsvärden och främst i den sydöstra delen utanför kommungränsen har flera områden avsatts som naturreservat. Området präglas av ett intensivt skogsbruk men Risveden är ändå attraktivt för många friluftaktiviteter, t ex fiske, bad, vandringar, naturstudier, bär- och svampplockning.

Norr om Rödeneplatån ligger kommunens näst största sjö Anten. Den har en annorlunda karaktär med få öar och stora öppna ytor. Norr om Anten finns stora öppna jordbruksmarker som ger långa utblickar mot omgivande skogspartier.

Tillgängligheten till flera av friluftsområdena behöver utvecklas med förbättrad kollektivtrafik samt fler parkeringsplatser för cyklar och bilar. För att öka tillgängligheten kan informationstavlor kompletteras med information på flera språk.

Anläggningar för friluftsliv

Som underlag till översiktsplanen har en genomgång av områden för friluftslivet i kommunen genomförts under 2011. Identifierade områden har kategoriserats utifrån hur dessa används: elljusspår, vandringsleder, badplatser, båtliv etc. Områdena har klassats som "högsta värde" eller "mycket högt värde". De stora sjöarna i kommunen och Risvedenområdet har klassats som högsta värde, liksom de tätortsnära strövområdena Hjortmarka, Nohaga och Mjörnstranden. Mycket högt värde har bland annat Rödeneplatån samt delar av Rosendal och Stadsskogen.

Friluftslivet i regionen

Enligt Göteborgsregionens strukturbild ska kommunerna ta hänsyn till de regionala gröna kilarna i sin planering. Grönkilarna utgörs av de större sammanhängande skogs- och jordbrukslandskap som når djupt in mot kärnan Göteborg. Kommunerna i GR är överens om att de gröna kilarna ska tas tillvara och utvecklas och att särskild uppmärksamhet ska ägnas markanvändningen i mötet mellan tätortsområden och landsbygd/grönområden.

Vid alla åtgärder som rör de gröna kilarna är det angeläget att säkerställa att sambanden inom kilarna inte bryts.

Delsjö – Härskogenkilen

Sedan slutet av 2012 har ett pilotprojekt pågått för Delsjö-Härskogen-kilen, en grönkil som delvis sammanfaller med riksintresseområdet för Härskogen. Projektet drivs av Göteborgsregionens kommunalförbund GR tillsammans med berörda kommuner. Projektet har som huvudsyfte att öka och sprida kunskapen kring grönkilens värden.

Anläggningar för friluftslivet

I Alingsås finns ett varierat utbud av anläggningar för friluftslivet både för aktiviteter på land och på vatten. Här finns bland annat campingplatser och stugbyar, vandrings-, kanot- och cykelleder samt motionsspår. I många av kommunens sjöar finns badplatser och möjlighet till fiske och båtliv.

Stora opåverkade områden

Med stora opåverkade områden menas stora mark- eller vattenområden som inte alls, eller endast obetydligt, är påverkade av exploatering eller ingrepp i miljön. Med ingrepp menas här vindkraftverk, täkter, större kraftledningar, större vägar samt industrier med omgivningspåverkan och liknande. Ett rationellt jord- och skogsbruk kan bedrivas, enstaka ny bostads- och fritidsbebyggelse och annan mindre exploatering kan genomföras utan att karaktären av stort opåverkat område påverkas. Särskild hänsyn ska tas till att områdena bevaras som opåverkade.

Med ovanstående definition finns stora opåverkade områden nordväst om Stora Mellby mot Trollhättans kommun, norr om sjön Anten, Risveden, Rödeneplatån, området öster om Maryd mot Vårgårda kommun samt i kommunens södra delar i trakten av Ödenäs.

Tysta områden

Stora delar av Alingsås är påverkat av buller från väg-, tåg- och flygtrafik, men det finns också områden som anses tysta. När sådana tysta områden sammanfaller med områden av särskilt intresse för friluftsliv eller naturintressen såsom i Risvedenområdet, ska särskild hänsyn tas i planeringen.

Riksintresse för friluftsliv

Ett riksintresse för friluftsliv är ett geografiskt område som på grund av höga värden är av nationell betydelse. Områden av riksintresse för friluftsliv ska skyddas mot åtgärder som kan innebära ”påtaglig skada” på intresset. Med friluftsliv avses vistelse utomhus i natur- eller kulturlandskap för välbefinnande och naturupplevelser. Naturvårdsverket ansvarar för att peka ut riksintresseområden för friluftslivet och har formulerat motiv och värdebeskrivningar för varje område.

I Alingsås finns två riksintresseområden för friluftsliv. Ytterligare ett område, det kommunala naturreservatet Hjortmarka, är föreslaget att bli riksintresse för friluftslivet.

Risvedenområdet, FP 8

Ett skogs- och sjölandskap av jämförelsevis opåverkad karaktär, med bl a klarvattensjöar och fågellokaler, goda strövmarker med särskild betydelse för Göteborgsregionen. Området ingår i riksintresse för naturvård NP 29.

Berörda kommuner:

Alingsås, Lerum, Ale och Göteborg.

Värdeomdöme:

Stort barrskogsområde med goda möjligheter till strövande, svamp- och bärplockning, fritidsfiske m.m. Områdets storlek, sjörikedom, odlingsmiljöer och den relativa orördheten ger Risveden dess speciella värden. Närheten till flera stora befolkningscentra gör området välbesökt.

Förutsättningar för att områdets värde skall bestå:

Skogsbruket bedrivs med hänsyn till det rörliga friluftslivet. Stigar hålls i ordning och partier med kulturmarker hålls öppna. Kalkning av vissa sjöar. Området påverkas negativt av exempelvis vägdragningar, rationellt skogsbruk utdikning av våtmarker, försurning, bebyggelse m.m.

Delsjön-Härskogenområdet, FP 10

Ett område av stort värde för Göteborgsregionen som närströvområde och även som objekt för andra slags friluftaktiviteter. Här finns friluftsgård, strövstigar, skidspår, teknikbackar, badplatser (vissa sjöar har mycket klart vatten) och vattendrag för kanotsport.

Berörda kommuner:

Alingsås, Bollebygd, Lerum, Härryda, Partille och Göteborg.

Värdeomdöme:

Härskogsområdet är mycket väl lämpat för mer arealkrävande och extensivt utnyttjade ströv- och vandringsaktiviteter. Genom sitt läge och storlek uppfyller området krav såsom lämpligt utflykts- och veckoslutsområde för regionen samt som semesterområde för längre ledighet. Härskogens friluftsgård, goda anordningar såsom stigar, leder, badplatser, goda kommunikationer, åretomaktiviteter m.m. bidrar i hög grad till Härskogens stora betydelse för friluftslivet.

Förutsättningar för att områdets värde skall bestå:

Ett hänsynstagande till friluftslivet från skogsbrukets sida är nödvändigt. Det öppna kulturlandskapet bibehålls. Området påverkas negativt av exempelvis stor bebyggelseexploatering, nya vägar och annan exploatering samt ingrepp i vattensystem vilka ger störningar för fiske och kanot.

Kulturmiljöer och kulturminnesvård

Kommunens viljeinriktning vid planering

- Områdesbestämmelser eller detaljplan föreslås för att säkerställa kulturmiljöerna i Ödenäs by, Borgs by, Erska by och Lunde, Stora Mellby samt Ryd.
- Bebyggelse inom utpekade kulturmiljöområden, och som inte omfattas av detaljplan eller områdesbestämmelser, bör vid ny-, om- eller tillbyggnad anpassas till den kulturhistoriska miljön och den befintliga bebyggelsens kulturhistoriska värden.
- Det är en nationell angelägenhet att skydda och vårda kulturmiljön. Ansvaret för kulturmiljön delas av alla. Detta är inledningen till Kulturmiljölagen (KML). I lagen finns bl a bestämmelser om ortnamn, fornminnen, byggnadsminnen och kyrkliga kulturminnen.
- Kulturarvet är en viktig resurs i samhällsutvecklingen. Kunskapen om hur vår hemtrakt har formats och skapats av tidigare generationer utgör en värdefull grund när vi formar vårt samhälle idag. De äldsta spåren i landskapet utgörs av fornlämningar. Det finns mer eller mindre synliga fornlämningar och alla är långt ifrån upptäckta och registrerade. Gravfält och rösen är exempel på fornlämningar som kan vara tydligt synliga i landskapet och visar att det har funnits människor på platsen långt före oss. Likaså syns stenmurar och fågator i odlingslandskapet som vittnar om hur man tidigare skötte odling och djurhållning.
- Alingsås kommun är långsträckt och spänner över ett stort område som skiljer sig mycket åt i sina olika delar.

Kulturmiljöprogram för Alingsås kommun

Bebyggelsehistorisk inventering

En uppdatering av en tidigare bebyggelsehistorisk inventering i kommunen gjordes under åren 2009-2011 av Västarvet/Lödöse museum i samarbete med Alingsås kommun. Varje fastighet som valts ut har bedömts efter tre klasser: "A" (mycket högt kulturhistoriskt värde), "B" (högt kulturhistoriskt värde) och "C" (kulturhistoriskt värde). De utvalda byggnaderna är goda representanter för sin tid och speglar samhällsutvecklingen i kommunen.

Värdefulla kulturmiljöer som är representativa för olika tidsepoker i kommunen har beskrivits i kommunens kulturmiljöprogram KMP. Miljöerna berättar om tiden före oss och bär på spår av det liv som har levt på platsen från vår tidiga förhistoria fram till dagens moderna samhälle. Programmet togs fram genom ett samverkansprojekt mellan Alingsås kommun och Västarvet med bidrag från Länsstyrelsen. Genom Kulturmiljöprogrammet tydliggörs att Alingsås kommun har många intressanta kulturmiljöer med viktiga värden att slå vakt om. Programmet ger också ett aktuellt och bra planeringsunderlag för den fortsatta samhällsplaneringens olika skeden.

Kulturhistoriskt värdefulla byggnader kan skyddas på olika sätt, exempelvis genom bestämmelser i detaljplan. Vid upprättande av ny eller genom tillägg till en befintlig detaljplan kan byggnader som är identifierade som kulturhistoriskt intressanta få skyddsbestämmelser. Ligger de kulturhistoriskt intressanta byggnaderna och miljöerna utanför detaljplanelagda områden kan de säkerställas med hjälp av områdesbestämmelser. I Kulturmiljöprogrammet föreslås att

områdesbestämmelser ska tas fram för Ödenäs by, Borgs by, Erska by och lunde, Stora Mellby samt Ryd i kommunens fortsatta planeringsarbete. Utpekad värdefull bebyggelse inom ett utpekat kulturmiljöområden, och som inte omfattas av detaljplan eller områdesbestämmelser, bör vid ny, om- eller tillbyggnad anpassas till den befintliga bebyggelsens kulturhistoriska värden. En arkeologisk undersökning kan alltid bli aktuell innan exploatering om fornlämningar misstänks på platsen.

Riksintressen för kulturmiljövård

Riksintressen 3 kap 6 § MB

Ett riksintresse för kulturmiljövård är ett geografiskt område som på grund av höga värden är av nationell betydelse. Områden av riksintresse för kulturmiljövård ska skyddas mot åtgärder som kan innebära ”påtaglig skada”. Riksantikvarieämbetet har ansvar för att ange vilka områden som är av nationellt intresse för kulturmiljövården och har formulerat motiv och värdebeskrivningar till varje riksintresse. Riksantikvarieämbetet har vid några tillfällen gjort en översyn av urval, avgränsning och värdebeskrivningar av riksintressena sedan de först beslutades 1987. Värdebeskrivningarna är senast uppdaterade 1997.

I Alingsås kommun finns fem områden utpekade som riksintressen för kulturmiljövården:

Alingsås innerstad, P 36

Motivering:

Småstadsmiljö med välbevarad trästadsbebyggelse anpassad till stadens huvudsakligen under 1600- och 1700- talen framvuxna stadsplan och bl a förknippad med Jonas Alströmer och dennes statsfinansierade industriprojekt under 1700- talet.

Uttryck för riksintresset:

Rutnätsplan och tomtindelning som bevarar oregelbundna drag från det tidiga 1600- talet och som genom regleringar och utvidgningar under 1700- talet och 1800- talet fått alltmer regelbunden form. Kyrka från samma tid, trästadsbebyggelse med handels- och hantverksgårdar från 1700- och 1800- talen, det Alströmerska magasinet från 1700- talet, institutionsbyggnader från tiden kring sekelskiftet 1900.

Antens västra strand, P 33

Motivering:

Järnvägsmiljö med ett flertal välbevarade stationsmiljöer, ursprungligen en del av den s k ”Västgötabanan” som förband en rad orter i Västergötland med Göteborg. Järnvägen etablerades på ett för Sverige typiskt sätt på privat initiativ, här bl a till följd av ökade avsättningsmöjligheter för jordbruksprodukter kring sekelskiftet 1900.

Uttryck för riksintresset:

Smalspårig järnväg mellan Anten-Gräfsnäs, Antens station, Humlebo banvaktstuga, Kvarnabo stationsbyggnad med väntsal, allt uppfört efter mönstertitningar kring 1900 samtidigt som f d postkontor, uthus, semafor och ”vattenhäst” vid Kvarnabo. I området ingår även Gräfsnäs slottsruin, Erska hembygdsgränd samt ett stort antal stenåldersboplatser.

Erska, P 34

Motivering:

Bymiljö med välbevarad bebyggelsestruktur som tydligt visar hur en förhistorisk centrumbildning utvecklats till ett sockencentrum.

Uttryck för riksintresset:

Ett stort järnåldersgravfält, storhög, fossila åkrar, medeltida vägsträckning, centralkyrka från 1800- talets senare del, skolmiljö och en väl sammanhållen bymiljö med åtskilda mangårdsbyggnader och ekonomibygnader på traditionellt västsvenskt vis samt f d tingshus.

Hemsjö-Ingared, P 35

Motivering:

Odlingslandskap med fornlämnings- och vägmiljöer som illustrativt påvisar den bebyggelsehistoriska utvecklingen under förhistorisk tid och samfärdseln i äldre tider.

Uttryck för riksintresset:

Stenåldersboplats, hällkistor, bronsåldersrösen, järnåldersgravfält, halvög och äldre vägsträckning omgiven av stenmurar.

Avgränsning av riksintresset:

Kommunen har i kulturmiljöprogrammet definierat två värdekärnor för riksintresset ”Hultebacka och Ingareds åsar” respektive ”Hemsjö kyrkby”.

Mellbydalen, P 73

Motivering:

Odlingslandskap med välbevarade bymiljöer längs den medeltida vägsträckningen mellan Skara-Lödöse, tidigare också känt som ”kvarnarnas dal” på grund av sin rikedom på väderkvarnar.

Uttryck för riksintresset:

Järnåldersgravfält vid Holmberget, medeltida vägsträckning, välbevarade byar vid Mellby och Borg, där flertalet gårdar uppvisar typiska västsvenska gårdsformer med välbevarade byggnader, väderkvarnar, Stora Mellby kyrka med intilliggande stallar och församlingshem samt f d kyrkskola.

Skydd av kulturmiljöer

Kulturresevat 7 kap 9 § MB

Ett kulturresevat är ett mark- eller vattenområde som skyddas i syfte att bevara ett värdefullt kulturpräglat landskap, exempelvis ålderdomliga odlingslandskap eller parkmiljöer. Gemensamt för miljöerna är vanligen att de skapats genom människans påverkan på sin omgivning och att fortsatt hävd är nödvändig för att värdena skall bestå. Inte sällan har hävden lett till att det i denna typ av områden ofta finns mycket höga naturvärden, vilka värnas genom resevatsföreskrifterna.

Gräfsnäs slottspark

Slottsparken är ett kommunalt reservat. Slottspark, slottsruin, vallgrav, alléer m.m. med anor från 1500-talet. Syftet är att bevara och visa parken som en rekreationspark vid det förra sekelskiftet, att utveckla parken som rekreationsområde samt att bevara och utveckla parkens naturvärden. Ett av kommunens mest besökta utflyktsmål.

Fornminnen 2 kap KML

I Alingsås kommun finns ett stort antal registrerade fasta fornlämningar. Fasta fornlämningar är lämningar efter människors verksamhet under forna tider, som har tillkommit genom äldre tiders bruk och som är varaktigt övergivna. Det kan vara gravar, gravfält, lämningar efter boplatser, färdvägar, ruiner och skeppsvrak. Till en fornlämning hör ett så stort område på marken eller på sjöbotten som behövs för att bevara fornlämningen och ge den ett tillräckligt utrymme med hänsyn till dess karaktär.

Kända fornlämningar finns registrerade i Riksantikvarieämbetets fornminnesregistersregister som är tillgängligt genom Fornsök.

Fasta fornlämningar har absolut skydd enligt lagen. Det är förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller genom bebyggelse, plantering eller på annat sätt ändra eller skada en fornlämning. Det är den som avser att uppföra en byggnad eller anläggning som har skyldighet att ta reda på om fasta fornlämningar kan beröras av den planerade åtgärden. Det innebär att om man vid ett arbete påträffar en fornlämning måste arbetet avbrytas och anmälan göras till Länsstyrelsen.

I Alingsås kommun är området runt Ingared-Hemsjö och Erska - Mellbydalen särskilt fornlämningsrika med lämningar från sten-, brons- och järnålder.

Byggnadsminnen 3 kap KML

En byggnad, anläggning park eller trädgård som har särskilt högt kulturhistoriskt värde eller som ingår i ett bebyggelseområde som är särskilt kulturhistoriskt värdefullt får förklaras som byggnadsminne av länsstyrelsen. Länsstyrelsen beslutar om skyddsbestämmelser och föreskrifter för varje byggnadsminne.

I kommunen finns elva byggnadsminnen. Av dessa finns tio i stadskärnan och ett längs järnvägssträckan utmed sjön Antens västra strand.

Landsbygd

Alingsås kommun är en del av storstadsregionen Göteborg. Kommunen domineras av staden Alingsås, där den övervägande delen av all utbyggnad sker. Kommunen expanderar också utefter infrastrukturstråket E20 och Västra Stambanan söder om staden med bostadsutbyggnad i Västra Bodarna och Ingared som har gång- och cykelavstånd till stationslägena på Västra stambanan. Kommunen deltar i arbetet med att följa överenskommelsen i den gemensamt framtagna strukturbilden för Göteborgsregionen. Områden som ligger utanför staden Alingsås och kring infrastrukturstråket E20 och Västra Stambanan, har en i huvudsak negativ eller stagnerande befolkningsökning och ett allt minskande underlag för kommunal och kommersiell service.

En av översiktsplanens huvudfrågor handlar om förhållandet mellan staden, orterna och landsbygden. I de framtagna strategibilderna som bygger på målbilderna visas de förhållanden som råder och kommunens vilja att i planeringen stärka småorter och verksamheter på landsbygden för att på så sätt bidra till en positiv befolkningsutveckling och uppnå ett bättre serviceunderlag.

I strategibilden visas hur områden med stor efterfrågan på mark har avgränsats från resten av kommunen där bebyggelsestrycket är betydligt mycket mindre och efterfrågan liten. På delar av landsbygden med lågt bebyggelsestryck kan spridd bebyggelse tillåtas, som ett led i att utveckla delar av kommunen som riskerar minskande befolkning.

Det finns landsbygdsområden i Alingsås kommun, områden där efterfrågan på mark är liten och där åtgärder för att stärka serviceunderlaget och bidra till en positiv landsbygdsutveckling behövs.

Jordbruk

Kommunens viljeinriktning vid planering

- Andelen våtmark i jordbruksbygd ska hållas på samma nivå eller öka.
- Vid avvägning mellan utbyggnad av tätorter och vid byggande på landsbygden ska i första hand jordbruksmark bevaras. Detta gäller särskilt i stora sammanhängande jordbruksområden med höga produktionsvärden.
- Kvarvarande jordbruksmark ska vara i brukningsvärda enheter.
- Där det vid tätortsutbyggnad finns konkurrerande starka allmänna intressen får jordbruksmark tas i anspråk om detta främjar en god bebyggelsestruktur med sammanhållna tätorter och inga andra rimliga alternativa lösningar finns.
- Särskild hänsyn ska tas till såväl naturvärden som landskapliga och kulturella värden. Före anspråkstagande av jordbruksmark bör därmed markens naturvärden säkerställas.
- Vid planläggning och bygglovsprövning tas hänsyn till biotopskyddade miljöer, såsom stenmurar, öppna diken, åkerholmar och odlingsrösen.

Jordbruket i den fysiska planeringen

Jord- och skogsbruksmark representerar betydande nationella värden. Hur denna mark utnyttjas har därför stor betydelse för samhällets välfärd.

Den nu gällande svenska lagstiftningen om hur mark ska utnyttjas syftar till att främja en långsiktigt god hushållning med naturens resurser för att kommande generationer ska tillförsäkras en god miljö. Enligt miljöbalken är jordbruk liksom skogsbruk av nationell betydelse men inte klassade som riksintressen.

Synen på hur jordbruksmark ska värderas i den fysiska planeringen har förändrats över tiden. Jordbruksmarken har tidigare i första hand värderats utifrån rationella produktionshänsyn. Över tid har jordbruksmarkens värde som bärare av ekosystemtjänster fått allt mer uppmärksamhet. Att ta jordbruksmark i anspråk för bebyggelse, anläggningar och infrastruktur är åtgärder som oåterkalleligt förstör jordbruksmarken för produktion. Förutom att den irreversibla åtgärden att bebygga produktiv jordbruksmark är ifrågasatt ur ett långsiktigt försörjningsperspektiv, påverkas också de kulturellt betingade upplevelsevärdena och de biologiska värdena av ett krympande eller igenväxande jordbrukslandskap.

Som alternativ till den mer storskaliga jordbruksproduktionen har intresset ökat för alternativ närproducerad och ekologisk produktion liksom också till förvärv av mindre jordbruksenheter för hästgårdar och ridanläggningar. En konsekvens av ekologisk produktion är ett ökat behov av jordbruksmark då produktionsförmågan för vissa grödor minskar. Jordbruksmarkernas värden som resurser ur ett kretslopps- och robusthetsperspektiv har uppmärksammas. Sociala aktiviteter i jordbrukslandskapet som stadsnära odling och andra fritidsaktiviteter knutna till landsbygden och jordbruket har också fått allt större betydelse för att stärka städernas och landsbygdens attraktionskraft.

Naturförutsättningar

Stora delar av kommunen har legat under den s k högsta kustlinjen som är den högsta nivå som havet nådde efter inlandsisarnas avsmältning. Områdena består huvudsakligen av sedimentjordar. De bördigaste jordbruksområdena som finns i Säveåns och Mellbyåns dalgångar är sydliga utlöpare av den stora västgötsläätten. Områdena är avsatta under havsytan och består av sorterat material. Det översta organiska skiktet har uppstått när växtdelar brutits ned.

Andra stora jordbruksbygder finns vid Hede säteri i kommunens nordligaste del, vid Loo - Upplo, Vänga, Östad, Vikaryd - Björkekärr och Hemsjö. I Ödenäs finns äldre odlingsområden insprängda i skogslandskapet. Dessa har legat över den högsta kustlinjen och utgörs mestadels av moränjordar. Här finns också jordbruksmark på en drumlin, som är en ås bildad genom isälvsavlagring.

Jordbruket i Alingsås kommun

I Alingsås kommun finns ca 8500 ha jordbruksmark. Den högst klassade jordbruksmarken ligger framför allt i Mellbyåns och Säveåns dalgångar. År 2011 var 18 % av jordbruksmarken omställd eller var under omställning för ekologisk odling, jämfört med 16 % i riksgenomsnitt.

Jordbruksföretagen

I Alingsås kommun har jordbruket som näring stor betydelse. Genomsnittlig areal jordbruksmark per företag i de största jordbruksområdena är mellan 30-35 ha.

Ianspråkstagande av jordbruksmark

Jordbruksmarkens arealer minskar, såväl globalt som regionalt. Samtidigt ökar världens befolkningen och energibehovet. För att uppnå en mer långsiktigt hållbar jordbruksproduktion behövs en restriktiv syn på ianspråkstagande av jordbruksmark. En omställning till ekologisk odling innebär att produktionen per hektar av vissa grödor minskar. För att upprätthålla produktionsmängden behövs därför mer jordbruksmark vid ekologisk odling än vid så kallad konventionell odling. I framtiden kan energigrödor komma att odlas i större utsträckning då fossila bränslen ska ersättas med t ex biogas. Till detta behövs jordbruksmark.

Målet för planeringen är att all jordbruksmark i kommunen ska värnas och särskilt den högst klassade jord- och skogsbruksmarken som är av nationell betydelse skall säkerställas för fortsatt biologisk produktion. Konflikt mot målet uppstår vid tätortsutbyggnad i kommunen. Här har en avvägning gjorts mellan intresset att bevara jordbruksmark och intresset av att främja ett ändamålsenligt samhällsbyggande. Ianspråkstagande av jordbruksmark ska endast ske då det är av väsentligt samhällsintresse och inga andra rimliga alternativa lösningar finns. Tätortsutbyggnad kan prioriteras för att få en ändamålsenlig struktur med sammanhållna tätorter. Kvarvarande jordbruksmark ska vara i brukningsvärda enheter. Före ianspråkstagande av jordbruksmark ska markens naturvärden säkerställas. Kompensationsåtgärder kan komma att krävas. Jordbruksmarker kan vara biotopskyddade i och med stenmurar, öppna diken, åkerholmar och odlingsrösen.

Jordbruksmarkens värden

Produktionsvärden ur ett långsiktigt perspektiv

Den svenska jordbruksmarken kan i framtiden komma att få betydligt större betydelse för den långsiktiga livsmedelsförsörjningen än den har idag. Den globala befolkningsökningen och förändrade klimatförutsättningar för odling i andra delar av världen är två aspekter att beakta då jordbruksmark tas i anspråk för annat än produktion.

Natur- och kulturvärden

Ett intensivt odlat jordbrukslandskap kan, under förutsättning att det finns landskapselement som öppna diken, stengårdsgårdar, stenrösen, åkerholmar etc hysa en stor biologisk mångfald. Sådana landskapselement kan fungera som refuger till småkryp, groddjur och olika växter. De skapar kommunikationsstråk och spridningsvägar för populationer av arter mellan olika delar av landskapet.

Jordbruksmark som tidigare ansetts ha marginell betydelse för produktion har ofta stora landskapliga, biologiska och kulturella värden. Sådana marker kan också ha höga sociala värden och vara betydelsefulla för småskalig, lokal livsmedelsproduktion. Särskild hänsyn ska tas till naturvärdena och till de landskapliga och kulturella värdena. Före ianspråkstagande av jordbruksmark ska markens naturvärden säkerställas.

Naturbetade ängs- och betesmarker hyser särskilt stor variation av arter som är beroende av att landskapet hålls öppet.

Kretsloppsvärden

Jordbruksmarken kan användas för miljötjänster för rening och omhändertagande av utsläpp för förädling till nya resurser att driva nästa varv i samhällets kretslopp. Samtidigt bidrar jordbruk och boskapsskötsel till miljöproblem, som övergödning via utsläpp av ammoniak till luft och läckage av kväve från åkermark till vattensystem, försurning via ammoniakutsläpp, läckage av bekämpningsmedel samt klimatteffekter. Det finns därför en målkonflikt mellan att producera tillräckligt mycket livsmedel, och att producera med liten miljöpåverkan. Det hållbara jordbruket kännetecknas ofta av kompromisser mellan hög produktion i närtid och långsiktig hållbarhet.

I kommunen finns tydliga konflikter mellan intensivproducerande jordbruk och skydd av dricksvattenförekomster. Ett nybildat vattenskyddsområde ligger i Mellbyåns utlopp mot Anten, där bestämmelser för skydd av grundvattentakten medför restriktioner i jordbruksdriften.

Sociala värden, landskapliga värden

De sociala värdena av jordbrukslandskapet är svåra att kvantifiera, och är delvis ihopkopplade med natur- och kulturvärden. Värdena kan visas i ett vackert och omväxlande landskap som är attraktivt för boende och besökare.

Barns och vuxnas kunskaper och förståelse för vikten av en levande landsbygd med aktiva lantbruksföretag kan öka om det finns anläggningar som tar emot besök från förskolor och skolor.

Våtmarker i jordbrukslandskapet

Historiskt sett har våtmarker i landskapet setts som områden med låg avkastning och många våtmarker har torrlagts för att ge produktiv jordbruksmark. De kvarvarande våtmarkerna bör värnas och ett återskapande av våtmarker eftersträvas. Förutom att bidra till en varierad landskapsbild bidrar våtmarker till att motverka översvämningar och kan förhindra att vattendrag helt torkar ut. Flera rödlistade arter är också knutna till våtmarksmiljöer. Våtmarker fungerar som naturliga reningsverk som fångar upp näringsämnen, som kväve och fosfor, som läcker ut från jordbruksmark och som bidrar till övergödning av sjöar och vattendrag.

Skogsbruk

Kommunens viljeinriktning vid planering

- I de tätortsnära skogsområdena (kommunala) bör skogsbruket bedrivas med hänsyn till värdena för friluftslivet och en biologisk mångfald.

Skogsbruket i Alingsås kommun

I Alingsås kommun finns ca 28000 ha skogsmark, vilket utgör ca 60 % av kommunens landyta. Skogsbruket som näring är ett betydelsefullt komplement till jordbruket och är också en mycket viktig näring nationellt sett. Skogsbruket bidrar med bland annat pappers- och trävaror samt biobränsle. I framtiden kan biobränsleproduktionen vara en bidragande faktor till ett neutralt koldioxidssystem och en fossilfri transportsektor och skogsmarker bör därmed bevaras för framtida bruk.

Skogarna i kommunen består huvudsakligen av barrskogar, ibland med lövskogsinslag. Stora sammanhängande skogsbygder är Risveden, Rödeneplatån och skogarna i kommunens östra och

södra delar. De sydliga skogsområdena i kommunen är mestadels kraftigt kuperade. Risveden har kvar vissa områden med gammal värdefull skog och ett intressant växt- och djurliv.

Skogen bidrar med flera ekosystemtjänster och hyser många arter av vikt för naturvärden. Stora skogsområden ger också möjligheter till rekreation och friluftsliv och har därför stora sociala värden.

Det är särskilt viktigt att det i tätorternas närområden bedrivs ett skogsbruk som tar hänsyn till natur- och friluftsvärdena på ett sådant sätt att värdena består. För att säkerställa kvaliteterna i närreklamationsområdena kan naturreservat bildas. Det kommunala naturreservatet Hjortmarka är ett exempel på ett sådant reservat som säkerställer de tätortsnära värdena.

Med ett varmare klimat följer en ökad tillväxt men även större risk för bland annat sjukdomar, stormar och bränder. Genom att ta hänsyn till naturvärden och införa blandbestånd av barr- och lövskog tillsammans med en varierande ålderssammansättning kan klimatförändringarnas påverkan på skogsbruket minska. En sådan inriktning ligger även i linje med kommunens Naturvårdspolicy samt kommunens lokala miljömål där en biologisk mångfald ska bevaras. I Ödenäs finns marker där skogsägare provar alternativ till trakthyggesbruk.

Berg och grus

Kommunens viljeinriktning vid planering

- I översiktsplanen redovisas endast pågående berg- och grustäkter med tillstånd. I fortsatt arbete ska tas fram berg- och grusförsörjningsplan. Denna ska utgöra underlag för en bedömning av framtida behov av berg och grus i regionen och i kommunen.
- Det är viktigt att skydda berg- och grusfyndigheter eftersom detta är en ändlig naturtyp och resurs.

Naturgrus är en ändlig naturresurs som bildades under den senaste istiden. Göteborgsregionens och kommunens kvarvarande mängder naturgrus är mycket begränsade. Det är därför viktigt att skydda denna ändliga naturtyp. Naturgrus förekommer i kommunens norra del samt vid Mjörn och i Sävås dalgång. Dessa är till största delen sedimentavlagringar.

Utöver att vara viktig resurs för dricksvattenförsörjningen finns det användningsområden vid samhällsbyggande där naturgrus ännu inte kan ersättas fullt ut med tillverkat bergkrossmaterial. Som ersättning för naturgrus måste därför finnas tillgång till krossat berg för olika ändamål inom samhällsbyggandets olika sektorer.

GR Göteborgsregionens kommunalförbund har tagit fram en policy som fått namnet ”Strategi för långsiktig hushållning med berg, grus och sand – en förutsättning för samhällsbyggande i Göteborgsregionen”. Policyn som är antagen 2008, omfattar utöver hushållning med naturgrusresurser även planering och användning av det bergkrossmaterial som behövs vid samhällsbyggande.

Enligt den antagna strategin ska GR bland annat:

- Driva mellankommunalt samarbete vid lokalisering av berg- och grustäkter
- Driva mellankommunalt samarbete för att skydda återstående naturgrustillgångar som är möjliga att använda som allmänna vattentäkter
- Driva mellankommunalt samarbete för återanvändning av material

GR:s medlemskommuner bör bland annat:

- Arbeta med försörjningsplaner för vatten, berg och naturgrus som underlag för respektive översiktsplan
Lokalisera mellanlagringsstationer för att möjliggöra återanvändning och återvinning av bygg-, grus- och krossmaterial
- Tillsammans med länsstyrelsen och omkringliggande kommuner lokalisera naturgrusförekomster som är viktiga för den regionala dricksvattenförsörjningen och skydda dessa mot åtgärder som försvårar framtida nyttjande av vattentäkt
- Tillsammans med länsstyrelsen och omkringliggande kommuner lokalisera naturgrus- och bergförekomster som är viktiga för den regionala materialförsörjningen och skydda dessa så långt som möjligt mot åtgärder som försvårar framtida utvinning
- Inte försvåra befintlig täktverksamhet genom planering eller åtgärd i nära anslutning till pågående täkt

I kommunen finns fem aktiva täkter. Två av dessa täkter, i Upplo vid Magra och i Ålanda-Östad, har tillstånd för utvinning av naturgrus. Resterande tre är bergtäkter och finns vid Bjärlanda, i Bälunge-Torp och i Hästeryd vid Västra Bodarna.

Det saknas aktuellt underlag för att dels bedöma det framtida behovet av berg och grus, dels peka ut lämpliga områden för nya täkter. I denna översiktsplan redovisas därför inga andra täktområden än de befintliga och vissa avslutade.

I samband med arbetet med ÖP-95 togs ett materialförsörjningsprogram avseende ballast (grus, bergkross och återvinning) fram. I detta program redovisas förekomster av berg och grus som bedömdes vara exploateringsbara utan någon koppling till förekomster och behov i regionen. Programmet är inaktuellt och bör uppdateras. Detta görs lämpligen i form av en berg- och grusförsörjningsplan enligt GR:s strategi. Detta arbete kommer att påbörjas efter det att översiktsplanen antagits, och samordnas med det regionala arbetet med berg- och grusförsörjningen i Göteborgsregionen.

Kommunen har tagit fram en vattenförsörjningsplan som underlag för översiktsplanen.

Landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS)

Kommunens viljeinriktning vid planering

- Ett LIS- område prövas i Kvarnabo vid Anten.

Vad är LIS?

Med LIS avses *Landsbygdsutveckling i strandnära lägen*. Den lagstiftning som reglerar LIS-områden och hanteringen av sådana är införd i plan- och bygglagen och miljöbalken. Syftet med

lagstiftningen är att långsiktigt stimulera och främja den lokala och regionala utvecklingen genom att i landsbygdsområden ge möjligheter att bygga strandnära och därmed stärka attraktiviteten för inflyttning. Det gäller i kommuner som har god tillgång på strandområden och där man kan bygga utan att strandskyddets syften åsidosätts.

I översiktsplanen ska kommunerna enligt PBL redovisa lämpliga områden där det kan betraktas som ett särskilt skäl att ta strandskyddsområden i anspråk för byggnader, verksamheter, anläggningar eller andra åtgärder som kan bidra till utveckling av landsbygden. Detta förutsätter att det finns sådana områden i kommunen. Redovisningen i översiktsplanen ska vara vägledande när dispenser prövas och när strandskyddet upphävs.

Var är LIS tillämbart?

I Naturvårdsverkets handbok 2009:4 Strandskydd- en vägledning för planering och prövning, tolkas lagstiftningen och lämnas råd för tillämpningen. Möjligheten att differentiera strandskyddet genom att peka ut områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen gäller med några undantag i hela landet. Alingsås kommun berörs inte av de undantag som redovisas.

Det viktigaste kriteriet för lämpliga områden är att strandskyddets långsiktiga syften fortfarande kan tillgodoses långsiktigt, även om strandskyddsområde tas i anspråk. Ett annat kriterium är att ett strandnära läge ska bidra till positiva sysselsättningseffekter eller ökat serviceunderlag på landsbygden.

Då måste kommunen också definiera begreppet landsbygd, eftersom det finns olika definitioner på vad som menas beroende på i vilket sammanhang begreppet används.

Av Länsstyrelsens råd om hantering av områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen s.k. LIS-områden i översiktsplaner framgår att det i Alingsås kommun endast är centralorten Alingsås som inte kan bedömas vara landsbygd.

Stora delar av de strandnära områdena i Alingsås omfattas av riksintresse för naturvård, friluftsliv eller kulturmiljövård. Här finns också naturreservat, kulturreseptat, landskapsbildsskydd, biotopsskydd, inventerade lövskogar eller förekomst av skyddade arter. Inom sådana områden är inrättande av LIS-område inte lämpligt men inte heller otänkbart om det går att motivera. Principen att jordbruksmark i första hand inte ska tas i anspråk gäller även vid utpekande av LIS-områden. I första hand är det alltså områden som redan är ianspråktagna som kommer ifråga. Översvämningsrisken ökar ju närmre strandlinjen man är. Låglänta områden mer översvämningsbenägna.

Områden som är olämpliga att peka ut som LIS-områden:

- Strandområden med stor betydelse för friluftsliv och allmänhet
- Områden i och i närheten av större tätorter
- Större orörda eller opåverkade strandnära områden
- Områden med dokumenterat höga naturvärden samt strand- och vattenmiljöer som är ovanliga i Västernorrland

- Skyddade områden som t.ex. nationalparker, naturreservat, kulturresevat, fågelskyddsområden, Natura 2000-områden, naturminnen och biotopskyddsområden

Sjöar och stränder i kommunen

Strandskyddade områden

I Alingsås kommun finns gott om sjöar och vattendrag och sammantaget har kommunen en lång strandsträcka. De största sjöarna är Anten och Mjörn som ingår i sjösystemet Anten-Mjörn-Sävelången-Aspen. I den södra kommundelens skogs- och bergsområden ligger sjösystemet Stora Färgen, Store-Nären, Ömmern och Ören med mellanliggande småsjöar och vattendrag. Rödeneplatån norr om Alingsås är mycket sjörik liksom också skogs- och bergsområdet Risveden i kommunens västra del. I kommunens norra områden som till stora delar utgörs av slättbygd med jordbruk finns inga sjöar förutom Anten. Vattendrag som Mellbyån och Sävån flyter genom jordbrukslandskapets dalgångar.

Utökat strandskydd på 300 meter råder utefter samtliga större sjöar. Utökat strandskydd på 200 meter råder runt sjöar i Risveden och på Rödeneplatån. Runt tjärnar och större vattendrag är strandskyddet 100 meter.

Bebyggda strandområden

Stora delar av strandområdena utefter sjöarna Anten, Mjörn, Säve-lången och Färgen är ianspråktagna av tätorter, småorter, täta fritidhusområden och en hel del spridd bebyggelse. Staden Alingsås, Västra Bodarna och Ingared är exempel på orter belägna vid vattnet. Utefter Anten finns täta bebyggelsekoncentrationer vid Gräfsnäs och Kvarnabo och täta fritidhusområden finns i Långared. Spridd bebyggelse i mer eller mindre täta koncentrationer ligger utefter Antens stränder. Utefter Färgens östra strand, samt i Simmenäs vid Mjörns norra strand. Utefter Ömmern och Store-Nären ligger tät fritidshusbebyggelse vid Båtviken och Lövhult vid Ömmern och i Näsbo vid Store-Nären.

Strand- och vattenområdenas värden ur ett regionalt perspektiv

Strand- och vattenområdena i kommunen är inte bara attraktiva platser för bebyggelse, utan har också stora natur-, kultur och friluftsvärden. Sjöarna Ömmern, Ören och Store-Nären ingår i den regionala grönkilen som kallas Delsjön-Härskogenkilen. Sjöarna i Risveden ingår i den regionala grönkilen Risveden. De delar av Härskogen och Risveden som ligger inom kommunen är av riksintresse för friluftslivet. Risveden och sjön Anten är också av riksintresse för naturvård, liksom sjön Ömmern och Ödenäs öster om sjön.

Landsbygdsområde Ödenäsbygden

Ödenäsbygden

Den södra kommundelen öster om Hemsjö - Ingared är ett landsbygdsområde enligt kommunens definition. I Ödenäs kommun del som innefattar mycket landsbygd bodde ca 700 personer år 2011. Befolkningsutvecklingen i Ödenäs har varit svagt växande mellan åren 2001-2011. Befolkningen är åldrande och det finns få personer i åldrarna 20-29 år. Servicen är koncentrerad till Ödenäs by där det finns skola, förskola, kyrka, församlingshem och bygdegård. Kommersiell service finns inte. Antalet barn i skolan är få och underlaget behöver stärkas.

I kommundelen fanns 70 arbetsplatser år 2010. Förutom utbildning finns arbetsplatser inom jordbruk, skogsbruk och byggverksamhet. Småföretagen har inriktning mot häst- och hunduppfödning och hantverk.

Sjöar och vattendrag i Ödenäsbygden

Sjöarna Ömmern, Store-Nären, Lille-Nären och Ören med sammanbindande vattendrag ingår samtliga i den regionala grönkilen Härskogen med stora regionala värden för friluftslivet.

Värden

Härskogen är i sin helhet av riksintresse för friluftsliv. Området runt Ömmern och Ödenäs är också av riksintresse för naturvård.

Strandområden för utveckling av landsbygden

Bedömningen är att de nationella och regionala värdena är för höga och att kriterierna för LIS-område inte är uppfyllda inom landsbygdsområdet Ödenäsbygden.

Landsbygdsområde Bjärkebygden

Bjärkebygden

Hela den norra kommundelen inklusive Långared kan anses vara ett landsbygdsområde.

Befolkningsantalet för kommundelen totalt har i stort sett varit oförändrat den senaste 10-årsperioden. De mest påtagliga förändringarna har skett i Gräfsnäs som minskat medan Långared ökat sin befolkning. Servicenivån är relativt god i kommundelen. Skolor med klasserna 1-6 finns i Magra, Stora Mellby och Sollebrunn, där det också finns klasserna 7-9. I Gräfsnäs finns förskola men ingen skola. Det vikande barnantalet gör dock att stängning av någon av de mindre skolorna kan bli verklighet om inte inflyttning av barnfamiljer sker och underlaget därmed stärks.

Det finns ett antal småföretag som har anknytning till byggverksamhet och inredning i kommundelen, men det totala antalet arbetsplatser har minskat. De flesta arbetstillfällena finns nu inom barn- och äldreomsorg samt inom vården. Jord- och skogsbruk är fortfarande en viktig näring, men dessa näringar sysselsätter inte lika många människor som förr.

Turism och besöksnäring

Turism och besöksnäring har hittills haft relativt liten betydelse i Alingsås kommun. Trästadens i stadskärnan som välbevarad och pittoresk handelsplats lockar en del besökare liksom Gräfsnäs med museijärnvägen utefter Anten. Järnvägen och miljön runt denna är välbevarad och är av riksintresse för kulturmiljövården. Det kan finnas ett behov av att utveckla besöksanläggning(-ar) för boende, upplevelser, mat etc. inom Antens strandområde utefter järnvägssträckan. Sådana anläggningar skulle kunna stärka och komplettera näringslivet i bygden, skapa fler arbetsplatser och bidra till ett ökat underlag för servicen i området.

Sjöar och vattendrag i Bjärkebygden

I Bjärkebygdens slättlandsområde finns få sjöar och vattendrag. Den största och mest betydelsefulla sjön är Anten, med Gräfsnäs och Kvarnabo och Långared på den östra. Runt Sollebrunn, Magra och Stora Mellby saknas sjöar. Det huvudsakliga vattendraget som flyter genom bygden är Mellbyån, som mynnar i Anten.

I områdets västra skogsbygder ligger området Risveden. Här finns flera sjöar som den relativt stora Hälsingen och den mindre Hundsjön, den senare förbunden i ett system av mindre sjöar med mellanliggande vattendrag.

Värden

Anten med strandområden är av riksintresse för naturvård och friluftsliv (Risveden). Gräfsnäs och museijärnvägen är av riksintresse för kulturmiljövård. Sjöarna inom Risveden ligger inom riksintresse för såväl naturvård som friluftsliv.

LIS-områden i Alingsås Kommun

I översiktsplanen pekas Kvarnabo ut som ett möjligt LIS-område. Under arbetet med översiktsplanen har även områden i Loo och Långared, Bruks udde varit aktuella, dessa kommer behöva studeras närmare vid ett detaljplaneskede eller en framtida LIS-utredning över hela kommunen och finns därför inte utpekade i översiktsplanen.

Om Staden och orterna

Norra kommundelens orter *Sollebrunn, St Mellby, Magra, Gräfsnäs* och *Långared* redovisas på ett detaljerat sätt. Nuvarande och föreslagen markanvändning redovisas i text och genom karta.

I södra kommundelen redovisas *staden Alingsås* utifrån gällande fördjupning. *Norsesund-Ingared-Hemsjö* redovisas detaljerat med frågeställningar att behandla i en kommande fördjupning. Fördjupningen för *Västra Bodarna* redovisas översiktligt. *Ödenäs* redovisas detaljerat i text och i kartan med nuvarande och föreslagen markanvändning.

Norra kommundelen

Landskapet

Landskapet är växlingsrikt och omfattar både uppodlad jordbruksmark i dalgångarna och omgivande kuperad skogsmark. Väster om sjön Anten börjar skogsområdet Risveden. Mellbyån genomkorsar en bred uppodlad dalgång där de flesta av Bjärkebygdens orter är belägna. Genom Magra löper Mörlandabäcken som ansluter till Mellbyån söder om Sollebrunn. Jordbruksbygden Bjärke dominerades tidigare av de stora godsens med respektive slottsbyggnader, Gräfsnäs vid sjön Anten och Koberg vid Vanderydsvattnet.

Administrativ historia

Bjärke är en gammal bygd i norra delen av Alingsås kommun. Sollebrunn, Stora Mellby, Magra, Gräfsnäs och Långared är orter som ligger i Bjärke. Loo, Kvarnabo, Anten och Lagmansered kan också räknas dit. Fram till 1952 var området uppdelat i flera små kommuner. Den 1 januari 1952 slogs dessa ihop till Bjärke kommun med kommunhuvudort Sollebrunn. 1974 bildades den nya Alingsås kommun tillsammans med Alingsås och Hemsjö kommuner. Namnet Bjärke kommer från det fornnordiska Biarka av ordet Biork dvs björk. Bjärke härad har sedan mycket gammal tid varit ett begrepp. Häradindelningen går tillbaka till bronsåldern. Häradet skulle ställa upp en här, hålla ting (rättsskipning) och driva in skatt. Bjärke bestod ursprungligen av fem socknar och fem kyrkor, som också bildade kommuner.

Kommunikationerna

En viktig del av kulturlandskapets struktur i Bjärke hänger samman med kommunikationsleder – vattendrag, stigar, lands- och järnvägar. Här finns åar och sjöar, gamla viktiga vägdragningar och också en äldre järnvägssträckning. Det västgötska vägnätet var väl utvecklat vid medeltidens slut. En handelsled gick från Lödöse via Hålanda och Risveden. Vid Dammens gård väster om Gräfsnäs kan vägen ha vikit av i sydvästlig- nordostlig riktning och fortsatt längst Mellbydalen över Erska Lunde och nuvarande Erska by, Sollebrunn och Stora Mellby och vidare till Skara. På 1600- talet hade vägen fått en delvis annan sträckning över Risveden. Vägen vek då av mot norr längre österut vid Gräfsnäs. Här gick export- och importvaror i stora mängder mellan hamnen i väster och det inre av Västergötland. I Sollebrunn vittnar den bevarade gästgiveribyggnaden om den stora betydelse orten hade som knutpunkt. Här korsade vägen Skara- Lödöse vägen mellan Alingsås och Vänersborg.

Vid 1600-talets början hade Göteborg blivit landets stora import- och exporthamn mot väster. Lödöse fortsatte ändå att vara en viktig exporthamn för jordbruksprodukter från den bördiga Mellbydalen och de stora jordbruksområdena i Skaraborg. Västergötland – Göteborgs järnväg öppnades för trafik år 1900. Banan var smalspårig och gick mellan Göteborg och Skara. Järnvägen, som följde Mellbyåns dalgång underlättade tillkomsten av småindustriverksamhet i Sollebrunn och Stora Mellby. 1948 förstatligades banan och under 1960- till 1980- talet lades den etappvis ner. Sträckan Anten- Gräfsnäs lades ner år 1970, men sedan år 1971 har museiföreningen Anten- Gräfsnäs Järnväg (AGJ) bedrivit museitrafik där.

Näringslivet - jordbruk och industri

Jordbruket har sedan århundraden varit huvudnäringen i Bjärke. En god jordmån och ett gynnsamt klimat bidrar. Jordmänen är ofta svartmylla på lerbotten. Gårdsstrukturen har till stor del bestått av medelstora familjejordbruk. Några större anläggningar finns. Gräfsnäs gods dominerade hela den södra delen av området fram till början av 1900- talet. Då styckades och såldes godset och torpare och arrendatorer kunde bli självägande jordbrukare. I sydöst dominerar en annan större gård – Upplo och i nordväst finns Hede som fram till 1953 hörde till Kobergs fideikommiss.

I Sollebrunn etablerades under 1900- talets första hälft en mängd industrier, påtagligt många inom möbel- och inredningsbranschen. Industrin i området är också kopplad till råvarutillgången grus och skog. I både Sollebrunn och Magra etablerades cementindustrier, snickerier och sågverk. Många av de företag som kom till under 1900- talet har upphört, men de grundläggande förutsättningarna för verksamheterna i skog och grus finns i viss mån kvar.

Utveckling under 2000-talet

I Bjärkebygden som helhet bor ca 6000 personer. Befolkningsutvecklingen i Bjärkebygdens olika delar har med undantag av Långared varit stagnerande eller sjunkande under 2000- talet. I Långareds kommun del har befolkningen ökat med 86 personer mellan åren 2001 till 2011, medan utvecklingen i Magra, Sollebrunn och Gräfsnäs har varit sjunkande, där det skett en minskning på sammanlagt ca 100 personer mellan 2001-2011. Orterna har en åldrande befolkning där åldrarna 50-59 och 60-69 är utmärkande.

Stora Mellby

Ortens framväxt och historia

Samhället Stora Mellby har vuxit fram som en jordbruksby längs den gamla landsvägen mellan Skara och Lödöse. Byn förtätades i början av 1900-talet kring vägkorsningen mitt i byn. Den dåvarande järnvägen påverkade ortens framväxt och bidrog till en mindre bybildning i söder och de småindustrier som uppfördes.

Befolkning, service och arbetsplatser

Ca 1000 personer bor i Stora Mellby med omnejd, varav drygt en tredjedel i tätorten. Andelen äldre är hög i tätorten, och behov av mindre hyresrätter finns. Ca 150 arbetstillfällen finns i orten och den vanligaste sysselsättningen inom privat sektor är tillverkning, byggverksamhet och transporter. Vid stationsområdet i söder finns ett verksamhetsområde. I centrumkorsningen ligger verksamheter, lanthandel, och ett café och museum. Sammanlagt finns tre museer på orten:

Mellby mekaniska museum, Väderkvarn & Holkvarns museum och Lanthandelsmuseum. I orten finns förskoleverksamhet och en F-6 skola. Stora Mellby SK är ortens sportklubb med verksamheter inom fotboll och gymnastik.

Nuvarande markanvändning

Bebyggelse

Radbyn i västra delen av Stora Mellby och Borgs by i öster har en tydligt oskiftad karaktär och flera ekonomibyggnader är mycket kulturhistoriskt värdefulla. Kyrkan med anor från medeltiden och den gamla kyrkskolan är också en välbevarad miljö. I övrigt präglas orten av villabebyggelse från 1940- till 80-talet.

Natur, friluftsliv och kulturmiljö

Stora Mellby ligger på gränsen mellan skog och jordbruksmark, vilket ger ortsinvånarna möjlighet till såväl skogs promenader som jordbrukslandskapets öppna vyer. Fotbollsplaner, vandringsstråk och isbana finns i anslutning till skola och kyrka. Huvuddelen av Stora Mellby och Borgs by är utpekad som riksintresse för kulturmiljövård och samma område pekas ut i Kulturmiljöprogram för Alingsås kommun.

Trafik

Mellan Sollebrunn och Stora Mellby finns idag en gång- och cykelväg. Trottoar finns på ena sidan av väg 190 genom Stora Mellby och övergångsställe över väg 190 genom byn saknas. Prästvågen vid skolan och Bjärlandavågen saknar trottoarer. Väg 190 mot Sollebrunn är av stor vikt för orten men trafiken innebär störningar och risker för de som bor och vistas invid vägen. Tillgängligheten med kollektivtrafik är i dagsläget begränsad.

Jordbruksområden

Jordbruksmarken runt Stora Mellby utgörs av produktiv och brukad mark.

Översvämningsrisker och VA

Stora Mellby försörjs med vatten och avlopp via överföringsledningar från vattentäkt och avloppsreningsverk i Sollebrunn. Bebyggelsen i de centrala och norra delarna av orten ingår i verksamhetsområdet, medan bebyggelsen i Radbyn, norr om kyrkan samt söder om Mellbyån ligger utanför. I södra delen finns en gemensamhetanläggning för VA som ägs av en samfällighet. Runt Mellbyån finns risk för översvämnningar och skred. Översvämningskartering saknas för Mellbyån.

Planförslag

Bebyggelse

En tillåtande inställning ska gälla för komplettering av bostadsbebyggelse utanför detaljplan genom prövning i förhandsbesked, så att orten ges möjlighet att växa. I Radbyn föreslås områdesbestämmelser för att säkerställa det höga kulturvärdet. För ny bebyggelse utanför detaljplan och kommunalt verksamhetsområde ska om så är möjligt i första hand anslutning till kommunalt vatten och avlopps nät väljas.

RFB, Bebyggelse vid Anneberg

RFB

RFB – Tätortsbebyggelse huvudsakligen bostäder

I området finns ca 3,3 hektar mark möjlig för utbyggnad av bostäder, med inslag av mindre verksamheter och service. Området är beläget på jordbruksmark. Motivet för att ta i anspråk jordbruksmarken är att bebyggelsen i orten därmed kan hållas samman på ett lämpligt sätt.

RFN, Närrecreation

RFN

RFN – Närrecreation

RFOB, Radbyn

RFOB

RFOB - Kulturmiljö där områdesbestämmelser bör tas fram

Områdesbestämmelser föreslås för området för att säkra det kulturhistoriska värdet. Områdesbestämmelserna kan reglera bygglovplikten och bebyggelsens utformning.

Trafik

Trafiksäkerheten bör förbättras längs väg 190 med övergångsställe vid centrumkorsningen och gång- och cykelbanor på ömse sidor om vägen. Gång- och cykelbana bör även tillkomma på Prästvägen utmed skolan samt mellan centrumkorsningen och stationsområdet i söder. Det är även av betydelse för orten att tillgängligheten med kollektivtrafiken till Sollebrunn med anknytning till Alingsås förbättras.

Jordbruksmark

Planförslaget innebär att ca 1,6 ha jordbruksmark kan tas i anspråk för ny bebyggelse. Att ny bebyggelse föreslås på jordbruksmark grundas i ambitionen att orten bör utvecklas på ett sammanhållet sätt.

Sollebrunn

Ortens framväxt och historia

Sollebrunn hade tidigt betydelse som knutpunkt mellan viktiga handelsvägar mellan de västliga hamnarna i Lödöse och Göteborg och det inre av Västergötland. Vid gästgivaregården anlades en skjutsstation år 1834 och en poststation tillkom då postdiligensen sattes in på sträckan Stockholm – Göteborg på 1860- talet. Vid 1900- talets början, då också järnvägen byggdes mellan Göteborg och Skara, uppstod ett litet samhälle kring järnvägsstationen. Sollebrunn var kommuncentrum i Bjärke mellan åren 1952 och 1973.

Befolkning, service och arbetsplatser

Det bor ca 1500 personer i Sollebrunns tätort. Av de drygt 500 arbetstillfällen i Sollebrunn finns de flesta inom vård, omsorg och sociala tjänster. Inom den privata sektorn dominerar byggverksamhet och tillverkning. Sollebrunn är centrum för Bjärkebygdens service. Här finns god kommunal och kommersiell service. Livsmedelsbutiker, apotek, bank och detaljhandel inom olika branscher. Sollebrunns skola är en F-9 skola. I skolan finns kombinerat skolbibliotek och

folkbibliotek. Övrig barnomsorg är tillgodosedd genom förskola och fritidsverksamhet. I Bjärkehallen finns kombinerad bygdegård och idrott. Kommunalt äldreboende finns i Bjärkegården med servicelägenheter, gruppboende för personer med fysisk funktionsnedsättning, och gruppboende för personer med demenssjukdom. Även vårdcentral finns på orten.

Nuvarande markanvändning

Bebyggelse

Bostadsbebyggelsen i Sollebrunn utgörs till största delen av villaområden från 1930- till 70-talet. Verksamhetsområden finns öster om Mellbyån nära centrum och i området Stommen i väster. Centrumområdet ligger sydväst om korsningen mellan väg 42 och väg 190. Här finns en platsbildning vid den äldre gästgivaregården, bussterminal och längre västerut en torgparkering omgiven av låga handelsbyggnader. I området ligger också Sollebrunns skola, idrottsanläggningen Bjärkehallen samt en idrottsplats.

Natur, friluftsliv och kulturmiljö

Jordbrukslandskapet runt Sollebrunn är värdefullt för rekreation. Flera mindre vägar leder ut i landskapet, med möjlighet till kortare och längre rundor och vackra utblickar. Erska Lunde i söder och Rävåsen i norr är skogsområden som erbjuder en annan typ av rekreation. Erska by och Lunde är av riksintresse för kulturmiljövård och är utpekade som värdefull kulturmiljö i kommunens kulturmiljöprogram. I området återfinns bland annat ett förhistoriskt gravfält, fornåkrar, medeltida vägsträckning, kyrka och äldre bymiljö. En stor del av Sollebrunns tätort pekas också ut som kulturmiljö i kulturmiljöprogrammet.

Jordbruksområden

Sollebrunn omgärdas av jordbruksmark med högt produktionsvärde.

Trafik

Sollebrunn genomkorsas av vägarna 42 och 190 som är vägar med hög trafikbelastning. Väg 42 är också primär transportled för farligt gods. Trafiken genom orten utgör en hälsorisk och trafikfara och påverkar miljön i de centrala delarna av Sollebrunn. Väg 190 är en viktig förbindelse mellan Alingsås och Sollebrunn. Cykelvägar finns från Sollebrunn till Gräfsnäs, Magra och Stora Mellby. Möjligheten att pendla med bil till omkringliggande orter så som Trollhättan, Vårgårda och Nossebro är bra och leder till ett stort utbud av arbetsmöjligheter. Möjligheten att resa med kollektivtrafik till dessa orter är dock begränsad. Till Alingsås finns idag goda möjligheter att åka kollektivt.

Översvämningsrisker och VA

Sollebrunn försörjs med dricksvatten från en grundvattentäkt belägen rakt under orten, vars skyddsområde påverkar hela sydöstra Sollebrunn. Inom skyddsområdet krävs tillstånd hos Miljöskyddsnämnden för sådana nyetableringar som bedöms kunna medföra förorening av tälten. Så gott som hela orten ingår i det kommunala verksamhetsområdet för VA. Erska och Torp samt ett tiotal hus i norra delen av samhället ligger utanför verksamhetsområdet. Runt Mellbyån finns risk för översvämningsrisker och skred. En översvämningskartering bör tas fram för Mellbyån.

Planförslag

Bebyggelse

Allmänt gäller som utbyggnadsprincip att nya bostäder ska komplettera befintligt bostadsutbud med olika typer av bostäder. I Sollebrunn behöver bostadsutbudet kompletteras med ett mer varierat boende med olika upplåtelseformer.

En blandad bebyggelsestruktur är en viktig förutsättning för integration och kan ge människor möjlighet att bo kvar i samma område vid ändrad livssituation. Fem områden föreslås för ny bebyggelse av bostäder och verksamheter. Centrumområdet ska studeras för möjlighet till omvandling och komplettering med nya bostäder.

RFB, Centrum

RFB

RFB - Tätortsbebyggelse huvudsakligen bostäder

Sollebrunns centrum har en i stora delar funktionsuppdelad användning, med enbart handel- och servicefunktioner och inga bostäder. Möjligheten till omvandling mot fler bostäder bör studeras. Norr om Bjärkehallen finns obebyggda ytor, där komplettering med ny bebyggelse kan vara möjlig. Upprustning av de offentliga rummen i centrum är av betydelse för hela orten. Utformning och innehåll behöver studeras.

RFB, Stensberget

RFB

RFB – Tätortsbebyggelse huvudsakligen bostäder

Området, som är på ca 5 hektar, pekas ut för bostadsutbyggnad. Den befintliga cykelvägen mot Erska Lunde är viktig att bevara och kopplingen till befintligt bostadsområde i öster är viktigt. Stensberget i väster bildar ett naturligt avslut på orten.

RFV, Verksamheter

RFV

RFV – Verksamheter

Ca 7 ha ny mark för verksamheter pekas ut i anslutning till det redan detaljplanlagda verksamhetsområdet öster om Mellbyån. I södra delen av området finns sedan tidigare ca 6 hektar outbyggd mark för verksamheter inom gällande detaljplan. Vid planering av det norra området ska möjligheten att lösa infart till området studeras. I den gällande detaljplanen för området, som är från 1969, redovisas en föreslagen ny sträckning av väg 942 (nuvarande väg 190) som begränsar verksamhetsområdets utbredning österut. Denna vägdragning är inte längre aktuell, och det är därför lämpligt att ge möjlighet till utvidgning av verksamhetsområdet österut, i direkt anslutning till väg 42. Den befintliga vägen och gårdsbebyggelsen i öster bildar en naturlig gräns för orten. För att få ett sammanhållet verksamhetsområde och för att kunna ta tillvara på de transportmässiga fördelar som finns av att ligga nära riksväg 42 föreslås jordbruksmarken kunna tas i anspråk.

RFÖ, Väster om Tosseberget

RFÖ

RFÖ – Översyn – inriktning mot grönyta, bostäder och verksamheter

Området är till stora delar redan detaljplanelagt för bostäder, verksamheter och grönområde. Flera detaljplaner är endast till hälften utbyggda. Sammantaget finns ca 8 ha mark i området att bebygga, inräknat ej utbyggda områden i befintliga detaljplaner. Västra delen av området kan vara lämpligt för såväl bostäder som verksamheter beroende på efterfrågan. Bostadsområdet i norr är dåligt kopplat till sin omgivning. Vid kommande detaljplanering bör man ta ett helhetsgrepp på området och då studera möjligheten att skapa en bättre koppling med gång- och cykelförbindelser till centrum, skola och övriga delar av orten. Storlek och utformning på grönytor bör också studeras. Genom området går en högspänningsledning i luften. Denna kräver ett skyddsavstånd om den inte grävs ner.

Natur, friluftsliv och kulturmiljö

RFN, Rävåsen/Ulvåsen

RFN

RFN – Närrekreation

Rävåsen/Ulvåsen norr om Sollebrunn ska bevaras och utvecklas som ett tätortsnära rekreativområde. Även de mindre skogsdungarna och grönytor som är insprängda i bebyggelsen, eller ligger i direkt anslutning till orten är viktiga att bevara och utveckla för rekreation eller som parkmiljöer.

Det är viktigt att de mindre vägarna ut i jordbrukslandskapet bevaras. Nya stigar kan anläggas som ger möjlighet till fler och genare slingor.

RFOB, Erska Lunde

RFOB

RFOB - Kulturmiljö där områdesbestämmelser bör tas fram

Erska Lunde är en mycket värdefull rekreativ- och kulturmiljö. Områdesbestämmelser ska upprättas i området med syfte att utöka bygglovsplikten och reglera bebyggelsens utformning.

Trafik

RFT, Miljöprioriterad genomfart

RFT

RFT – Miljöprioriterad genomfart

Kommunen har sedan mitten på 90-talet verkat för att en miljöprioritering av väg 42 genom Sollebrunn ska komma till stånd. En ny utformning av vägen är fortfarande angelägen. En förstudie till miljöprioriterad genomfart togs fram år 1996 av kommunen i samarbete med Vägverket. I förstudien ges förslag på trafiksäkerhetsåtgärder, nya gång- och cykelvägar och rondeller för väg 42 och väg 190 genom orten. Detta är av stor vikt för att framför allt barn och ungdomar ska kunna transportera sig säkert till skola och andra målpunkter i orten. Ett

vägreservat för förbifart av väg 42 redovisas norr om Sollebrunn. En sådan sträckning av vägen kan bli aktuell att genomföra på längre sikt.

Jordbruksmark

Planförslaget innebär att ca 13 ha högklassig jordbruksmark kan tas i anspråk för ny bebyggelse. Ny bebyggelse föreslås på jordbruksmarken vilket grundas i ambitionen att orten bör utvecklas på ett sammanhållet sätt.

Magra

Ortens framväxt och historia

Magra har vuxit fram som en långsträckt jordbruksby längs väg 42 mellan Vänersborg och Borås. Det gamla sockencentrumet finns vid kyrkan. I Magra finns cementindustrier, snickerier och sågverk etablerade.

Befolkning, sysselsättning och service

I Magra bor ca 700 personer, varav ca 200 inom tätorten. Befolkningen i området ökade under 1980-talet och har därefter legat på en relativt jämn nivå. Den dominerande sysselsättningen i Magra är tillverkning av olika slag, och jordbruket är en stor näring i kommundelen. Orten har förskoleverksamhet och en F-6 skola. Magra IS har sektioner inom fotboll, gymnastik och skidor.

Nuvarande markanvändning

Bebyggelse

Kyrkan och skolbyggnaderna bildar tillsammans en historisk miljö och utmed väg 42 finns en del äldre gårdsbebyggelse. Ett villaområde med bebyggelse från 1950- och 1960-talet är utbyggt i Furulund i öster.

Natur, friluftsliv och kulturmiljö

Stora delar av Magra samhälle är utpekade som värdefull kulturmiljö i kulturmiljöprogrammet och särskild hänsyn ska tas vid ombyggnad och komplettering. I skogsområdet i norr finns ett elljusspår och intill detta ligger två fotbollsplaner. Skjutbanor finns i de sydöstra delarna.

Trafik

Cykelväg finns till Sollebrunn. Väg 42 passerar rakt genom orten och innebär störningar och risker för dem som vistas och befinner sig utefter vägen. Gång- och cykelvägar i orten behöver förbättras för att bättre knyta ihop målpunkter som exempelvis skola och bostadsområde. Utmed väg 42 finns endast en smal trottoar i dagsläget. Väg 42 är en primär transportled för transporter av farligt gods och riskhanteringsavstånd ska tillämpas.

Jordbruksområden

Jordbruksmarken runt Magra har goda produktionsförutsättningar.

VA och risker

Magra försörjs med vatten från egen grundvattentäkt med skyddsområde i östra delen av orten. Vattentäkten är känslig för påverkan och reservvattentäkt saknas. Bebyggelsen i den östra delen av Magra ligger inom kommunalt verksamhetsområde, medan den västra delen ligger utanför. I området krävs hög skydds nivå vid inrättande av enskilda avlopp.

Planförslag

Bebyggelse

En tillåtande inställning ska gälla för komplettering av bebyggelse utanför detaljplan genom prövning i förhandsbesked, för att ge orten möjlighet att växa. Ett mer varierat bostadsutbud skulle vara av stor vikt för orten som till stor del består av villabebyggelse. För ny bebyggelse utanför detaljplan och kommunalt verksamhetsområde ska om möjligt i första hand anslutning till kommunalt vatten och avloppsnät väljas.

RFB, Bebyggelse i östra Magra

RFB

RFB – Tätortsbebyggelse huvudsakligen bostäder

Ca 2,4 ha pekas ut för bostäder med möjlighet till inslag av service. Området är centralt beläget i anslutning till befintligt bostadsområde och skulle ge en sammanhållen utbyggnad av orten.

RFB, Bebyggelse vid skolan

RFB

RFB – Tätortsbebyggelse huvudsakligen bostäder

Ett område på ca 0,8 ha vid Magras skola rekommenderas som lämpligt för ny bebyggelse med i första hand bostäder. Området ligger inom Alingsås kulturmiljöer och på jordbruksmark. Områdets läge utmed Bjärlandavägen gör att ortens struktur kan bevaras.

RFE, Evenemang

RFE

RFE - Evenemangsområde

Dansstället Stommens loge inklusive plats för biluppställning pekas ut för att ge verksamheten planstöd.

RFV, Verksamhetsområde

RFV

RFV – Verksamheter

Nuvarande markanvändning redovisas i översiktsplanen, för att ge verksamheten planstöd. Området är på ca 2,4 ha. Området ligger inom Alingsås kulturmiljöer och på jordbruksmark.

Natur, friluftsliv och kulturmiljö

RFN, Närströvområden

RFN

RFN – Närrekreation

Skogspartiet i norra och östra Magra pekas ut som värdefullt närströvområde, här finns elljusspår och mindre stigar.

Trafik

För att bättre binda ihop skolan i väster och bostadsområdet i öster behövs trafiksäkrare gång- och cykelväg utmed väg 42. Bland annat skulle en bredare gång- och cykelväg, sänkta hastigheter och bättre belysning behövas för att öka tryggheten. Väg 42 föreslås även förläggas som en förbifart söder om Magra vilket skulle förbättra trafiksituationen och ge minskad bullerpåverkan. Å andra sidan tar en ny sådan väg mycket jordbruksmark och annan mark i anspråk samtidigt som den kan ge ytterligare barriäreffekter.

Jordbruksområden

Områden som pekats ut för möjlighet till prövning av bebyggelse bedöms lämpliga då de ger orten en sammanhållen struktur, samt möjliggör att sammanhängande jordbruksmarker fortfarande finns kvar.

Gräfsnäs

Ortens framväxt och historia

Gräfsnäs historia hör till stor del samman med Gräfsnäs slott som anlades under 1500-talet. På en halvö i sjön Anten, ligger ruinerna efter Gräfsnäs slott kvar. Slottet ersatte det tidigare Loholms slott, som låg på Loholmen längre österut i sjön. Slottsruinen omges av en stor park som sedan 1900-talets början varit ett populärt utflyktsmål. Bebyggelsen har tillkommit under olika tider, främst under 1900-talet. Järnvägen bidrog till att sommarvillor kunde uppföras vid sekelskiftet 1900.

Befolkning, service och arbetsplatser

I Gräfsnäs ökade befolkningen fram till mitten av 1990-talet, då befolkningskurvan började vika nedåt. Idag bor ca 400 personer i Gräfsnäs. En förskola finns i orten medan skola och annan kommunal och kommersiell service finns närmast i Sollebrunn. Av de ca 150 arbetstillfällen som finns på orten finns ca 100 inom vård, omsorg och sociala tjänster.

Nuvarande markanvändning

Bebyggelse

Gräfsnäs är ett samhälle med bebyggelse av varierande karaktär och från olika epoker. Intill Anten och slottsparken finns flera stora påkostade sommarvillor från början av 1900-talet. I norra Gräfsnäs finns ett flerbostadsområde med tre lamellhus och ett villaområde med bebyggelse från 1950 till 1980-talen. I söder finns ett villaområde under uppbyggnad. I centrala delen av orten finns möjlighet till förtätning.

Natur, friluftsliv och kulturmiljö

Gräfsnäs har stora kultur-, natur- och friluftsvärden. Gräfsnäs slottspark som blev kulturresevat år 2010, har höga natur- och kulturvärden. Slottsparken är liksom den byggnadsminnesförklarade museijärnvägen ett attraktivt besöksmål. Från slottsparken har man utsikt mot sjön Anten och det öppna jordbrukslandskapet i norr. Större delen av Gräfsnäs är utpekad i Alingsås kulturmiljöer. Stora delar av Gräfsnäs samhälle ingår i riksintresse för naturvård och museijärnvägen med tillhörande järnvägsbyggnader längs Antens västra strand är av riksintresse för kulturmiljövården. De södra delarna av orten ingår även i riksintresse för friluftsliv.

Trafik

Väg 190 är en viktig koppling för orten mot Alingsås och Göteborg samt norrut till Sollebrunn och väg 42. Väg 190 utgör en kraftig barriär vilket tydligt avskärmar bebyggelsen i väster vid Linnevedsvägen från övriga Gräfsnäs. Trafiksäkra korsningar efterfrågas på väg 190. Mot Sollebrunn finns en gång- och cykelväg via Erska Lunde. Genom stora delar av Gräfsnäs går Anten-Gräfsnäs Järnväg (AGJ). En gång- och cykelväg skulle även möjliggöra en säkrare sträcka mellan busshållplatsen och verksamhetsområdet Svedplan.

Jordbruksområden

Jordbruksmarken norr om Gräfsnäs är produktiv.

VA

Större delen av Gräfsnäs öster om väg 190 ingår i kommunalt verksamhetsområde för vatten och avlopp. Gräfsnäs försörjs med vatten från grundvattentäkt med skyddsområde i norra delen av orten. Runt Mellbyån finns risk för översvämningar och skred. En översvämningsskartering bör tas fram för Mellbyån.

Planförslag

Bebyggelse

Ny bebyggelse bedöms lämplig dels som komplettering inom samhället, dels genom en utvidgning av samhället åt söder. I orten finns många värden att ta hänsyn till och ny bebyggelse öster om väg 190 bör därför i huvudsak prövas i detaljplan, medan bebyggelse på den västra sidan bedöms kunna prövas genom förhandsbesked. För ny bebyggelse utanför detaljplan och kommunalt verksamhetsområde ska om möjligt anslutning till kommunalt vatten och avloppsnät väljas.

RFKG, Bebyggelse i väster

RFKG

RFKG - Komplettering bostäder, ekonomibyggnad, gårdsliknande struktur

Väster om väg 190 ligger spridd villabebyggelse längs Liveredsvägen. I området föreslås en varsam komplettering kunna ske genom förhandsbesked. Vissa delar ligger inom riksintresset för naturvård eller är värdefulla områden och därför bör hänsyn tas.

RFP, Slottspark

RFP

RFP - Slottspark

RFSK, Bebyggelse centralt

RFSK

RFSK – Sparsam komplettering med bostäder med hänsyn till kulturmiljö

I centrala Gräfsnäs pekas två områden ut där det kan finnas möjlighet att sparsamt komplettera med nya bostäder. I området finns bostäder och ett gruppboende. Vid en prövning av nya byggnader ska hänsyn tas till lövskogens höga naturvärden och till den kulturhistoriskt värdefulla

bebyggelsemiljön. Detaljerade naturvärdesinventeringar bör tas fram vid byggande i lövskogen. Ny bebyggelse prövas lämpligast i detaljplan. I området finns ledig mark för ny bebyggelse på ca 4 ha.

RFSK, Bebyggelse i söder

RFSK

RFSK – Sparsam komplettering med bostäder med hänsyn till kulturmiljö

I södra delen av Gräfsnäs finns en gällande detaljplan för bostäder. Sydvästra delen av planen är inte utbyggd. En utökning av området med ca 2,6 ha för ny bebyggelse kan ske söder om detaljplanelagt område. Området ligger inom strandskydd för sjön Anten. Då stora delar av Gräfsnäs ligger inom strandskyddet bedöms att strandskyddat område behöver tas i anspråk för att orten ska kunna utvecklas på ett sammanhållet sätt.

RFV, Verksamheter, Videhus

RFV

RFV – Verksamheter

Området pekats ut som verksamhetsområde för att ge verksamheten planstöd, och möjlighet att utvidga. Verksamheten föreslås ges möjlighet att utvidga inom strandskyddat område, eftersom detta främjar en sammanhållen utbyggnad av orten. I kommande detaljplanering behöver kommunen utreda om särskilda skäl för exploatering inom strandskyddat område finns och vilken påverkan en exploatering får på området för riksintresse friluftsliv.

Närströvområden

Mycket goda förutsättningar finns för friluftslivsaktiviteter som promenader, bad, båtliv etc i Gräfsnäs. Detta kan utvecklas och även marknadsföras ytterligare. I skogsområdet söder om Gräfsnäs kan strövstigar byggas ut.

Trafik

En säkrare överfart över väg 190 för cyklister till cykelvägen mot Sollebrunn bör utföras. Möjligheten att anordna en naturskön cykelväg mot Kvarnabo och vidare längs Anten bör undersökas. Gång- och cykelvägar behöver byggas ut även inom orten.

Jordbruksmark

Ingen ny bebyggelse föreslås på jordbruksmark. En varsam komplettering föreslås ske.

Kvarnabo

Område för landsbygdsutveckling i strandnära läge (LIS)

Historik och karaktärisering

Kvarnabo ligger ca 20 km norr om Alingsås vid Antens västra strand. Landskapsbilden runt Kvarnabo karaktäriseras av ett halvöppet landskap i sluttande terräng ned mot sjön med ett litet

antal glest belägna bostadsfastigheter. Ett område med sommarstugor finns längs sjökanten söder om Kvarnabo station.

Namnet Kvarnabo vittnar om kvarndrift på platsen sedan lång tid tillbaka och på 1890-talets ekonomiska karta finns både kvarn och såg markerade vid bäcken norr om stationen. Kvarnrörelsen fanns kvar långt in på 1900-talet.

År 1900 invigdes Västgötabanan (VGJ), som var en smalspårig järnvägslinje från Göteborg till Skara. Året innan uppfördes Kvarnabo station med stationshus och tillhörande uthus vid Antens strand. I stationens närhet etablerades lanthandel, postkontor och verksamheter med anknytning till sommarturism som bl a ett pensionat. Stationsmiljön är väl bevarad och har ett stort kulturhistoriskt värde. År 2010 beslutade Länsstyrelsen i Västra Götalands län att utnämna den fem km långa sträckan mellan Humlebo banvaktstuga och Kvarnabo station till byggnadsminne. Kvarnabo tillhör Långareds socken och eftersom kyrkan ligger öster om Anten utgick kyrkbåtar från Kvarnabo över sjön. Ångbåtstrafik bedrevs mellan åren 1906 och 1925 med passagerarbåten Greve Gormer mellan Loo-Attholmen-Långared-Hällsnäs-Vänga-Kvarnabo och kompletterade på så vis järnvägen. Kyrkbåtsverksamhet bedrivs fortfarande i föreningsregi och det finns en sjöbod nere vid Anten där verksamhet bedrivs.

Förorenad mark

Från 1966 till 1988 bedrevs impregneringsverksamhet vid olika tryck- och doppimpregneringsanläggningar på området (oklar avgränsning än så länge). Som impregneringsvätska användes bland annat koppar-, krom och arsenikbaserade impregneringsmedel, s k CCA- medel, samt pentaklorfenolbaserade preparat.

En miljöteknisk undersökning från 2012 visar spår av verksamheten, men halterna av tungmetaller, olja och dioxiner ligger generellt under Naturvårdsverkets riktvärden för Känslig Markanvändning*. Samtliga uppmätta värden, med undantag av en synligt påverkad impregneringsplatta i södra delen av området, understiger Naturvårdsverkets generella riktvärden för Mindre Känslig Markanvändning.

Riksintressen

Området mellan Anten och Gräfsnäs där museijärnvägen ingår är av riksintresse för kulturmiljövården. Hela området ingår också i ett större område av riksintresse för naturvården och för friluftslivet.

LIS-området

Begreppet LIS är en förkortning för "landsbygdsutveckling i strandnära läge". Området föreslås användas för en besöksanläggning eller annan turistanläggning. Ett LIS-område i Kvarnabo skulle kunna ge fler arbetstillfällen i Bjarkebygden samt öka underlaget för service i närområdet och i Gräfsnäs. Kommunikationerna med Gräfsnäs är viktiga för att förstärka de positiva effekter som en besöksanläggning kan få för närområdet. Det föreslagna LIS-området utgörs av mark som tillhört det nedlagda sågverket, dvs marken är redan ianspråktagen. Området består av stora asfalterade ytor, några industribyggnader och ungskog. Delar av det föreslagna området ligger utanför strandskyddet men föreslås för samma markanvändning. Delar av området kan vara förorenat av tidigare träindustriverksamhet och en positiv effekt av att peka ut området för LIS är att detta skulle kunna möjliggöra en sanering av marken. I ett PM från 2010 skriver Länsstyrelsen

i Västra Götalands län: ”Genom att planera för LIS på förorenad mark och sanera området kan miljömålet giftfri miljö tillgodoses.”

Ny bebyggelse ska tillkomma med hänsyn till det kulturhistoriskt värdefulla området vid stationen och byggnadsminnet för järnväg och stationsbyggnader. Hänsyn och anpassning måste också tas till att banan trafikeras av museitåg, och ny bebyggelse eller annan anläggning som kan påverkas ska tillkomma i järnvägens förvaltare Anten-Gräfsnäs Järnväg.

Långared

Ortens framväxt och historia

Bebyggelsen i Långared har vuxit fram längs vägarna och inga tydliga bybildningar finns, förutom den mer förtätade miljön runt Långareds kyrka. Landskapet är kuperat och mosaikartat med en blandning av skog och jordbruksmarker och en bitvis vacker utsikt över sjön Anten. Fram till 1928, då en ny väg byggdes öster om Anten var ångbåtstrafiken den viktigaste transportförbindelsen till Långared.

Befolkning, service och arbetsplatser

I Långareds kommundel bor ca 2000 personer, varav ca 150 i tätorten. Det är populärt att bosätta sig i Långaredsbygden och befolkningsökningen har varit tydlig under lång tid. Antal arbetstillfällen i Långared är ca 200. I Långared finns förskoleverksamhet och en F-6 skola. Långareds BoIS har aktiviteter inom bland annat fotboll, innebandy, simning och cykling.

Nuvarande markanvändning

Bebyggelse

Bebyggelsen utgörs huvudsakligen av glest förlagd villabebyggelse och lantbruksbebyggelse runt brukningscentra. Bebyggelsen längs med Långaredsvägen är placerad vid en stick väg eller gårdsplan. En tätare bybildning har uppstått runt kyrkan, där också skola och sport- och samlingshallen Albert Hall är placerade.

Natur, friluftsliv och kulturmiljö

Större delen av fördjupningens planområde ligger inom Anten-Mjörns riksintresseområde för naturvård. I flera skogspartier och i några ängs- och hagmarker finns utpekade höga naturvärden. Ett skogsområde med elljusspår väster om fotbollplanerna pekas ut som värdefullt i kommunens friluftsinventering. Ett mindre område söder om kyrkan pekas ut som värdefull kulturmiljö i kulturmiljöprogrammet.

Jordbruksområden

Jordbruksmarken kring Långared är värdefull såväl för produktion som för de höga natur- och kulturlandskapliga värden med utblickar mot sjön som den öppna marken erbjuder.

VA

Kommunalt vatten och avlopp saknas i Långared. En gemensamhetsanläggning finns för VA som delvis ägs av Fabs. Dricksvattenanläggningen har en för låg standard enligt EU- direktivet. I området tillämpas hög skyddsnivå för enskilda avlopp, och vid prövning av förhandsbesked kan krav komma att ställas på gemensamma avloppslösningar.

Planförslag

Bebyggelse

Ny bebyggelse i Långaredsbygden kan tillkomma genom i första hand prövning i förhandsbesked. Bebyggelsetrycket är relativt högt och för mycket spridd bebyggelse kan hota de höga naturvärdena och den vackra landskapsbilden. Inom rödmarkerade områden på mark- och vattenanvändningskartan redovisas ett förslag till var ny kompletterande bebyggelse kan prövas i förhandsbesked (beteckning RFB och RFKG). Dessa är placerade på ett sådant sätt att bebyggelsemönstret och utblickar mot sjön och jordbrukslandskapet bibehålls.

RFB, Tätortsbebyggelse huvudsakligen bostäder

RFB

RFB – Tätortsbebyggelse huvudsakligen bostäder

RFC, Centrum

RFC

RFC – Centrum

RFKG, Komplettering bostäder, ekonomibyggnad, gårdsliknande struktur

RFKG

RFKG - Komplettering bostäder, ekonomibyggnad, gårdsliknande struktur

Beteckning RFKG innebär att husen placeras grupperade kring en gemensam gårdsplan eller stickväg. För bebyggelsens utformning gäller rekommendationer för byggande på landsbygden.

RFSK, Sparsam komplettering med bostäder med hänsyn till kulturmiljö

RFSK

RFSK – Sparsam komplettering med bostäder med hänsyn till kulturmiljö

Södra kommundelen

Landskapet

Landskapet i den södra delen av kommunen är kuperat och rikt på sjöar. Skog med främst gran dominerar, men kring sjöarna Mjörn, Sävelången och Färgen, vid Säveån och kring Ödenäs finns också mycket ädellövsskog. Höjdskillnaderna är bitvis stora. Rödeneplatån norr om Alingsås är en skarpt avgränsad höjd i landskapet och i Ödenäsbygden är landskapet dramatiskt med milsvid utsikt. Ett större jordbruksområde finns i Säveåns dalgång norr om Alingsås. Staden Alingsås grundades år 1619, som marknadsplats och strategiskt fäste, men Alingsås som ort är känd sedan medeltiden. I den renässansmässiga stadsplanen från 1773 sträckte sig staden mellan de båda ringgatorna, och i en senare stadsplan utvidgades området öster och västerut. Staden har vuxit mycket från och med 1900- talets början.

Administrativ historia

Fram till 1964 bestod området av flera små kommuner, som då slogs samman till Alingsås och Hemsjö kommuner. I den senaste kommunreformen år 1974 slogs Alingsås, Hemsjö och Bjärke kommuner samman till Alingsås kommun.

Kommunikationer

Den viktigaste kommunikationsvägen i historisk tid var Säveån. I Säveåns dalgång anlades Kungsvägen, som senare gjordes om till riksväg mellan Göteborg och Stockholm och så småningom blev europaväg E20. Säveån och vägen har påverkat Alingsås utveckling och bebyggelsestruktur. Senare blev Västra Stambanan och ångbåtstrafiken på Mjörn mycket viktiga för Alingsås stad genom att industrins transporter underlättades av de båda stråken. Järnvägens tillkomst bidrog också till att pampiga sommarvillor på resavstånd från Göteborg kunde uppföras längs Mjörns stränder kring sekelskiftet 1900 i bland annat orterna Västra Bodarna och Norsesund.

I Ödenästrakten bidrog det kuperade landskapet till att området var svårt att nå landvägen, och i stället har sjöar och vattendrag använts som transportleder.

Näringslivet

Alingsås utveckling som industristad började på 1720- talet då Alingsås manufakturverk och Alströmers bomullsspinneri startade. Vid 1900-talets början fick textilindustrin återigen ett kraftigt uppsving och var en viktig näringsgren i staden fram till 1970- talet och jordbruksmarken runt staden togs successivt i anspråk för industribyggnader.

Jordbruket som näring har varit störst runt Alingsås och i Säveåns dalgång och består här främst av medelstora utskiftade gårdar. I skogs- och mellanbygderna återfinns ett småbrutet odlingslandskap. I Hjälmed, Vikaryd, Österbodarna och Nohaga ligger storgods och säterier vackert belägna. I skogsbygderna kring Ödenäs var hemslöjden en viktig bisyssla till jordbruket, och så kallat bastabinne var speciellt för bygden.

Utvecklingen under 2000- talet

Kommunikationerna är fortsatt viktiga för kommunens utveckling, vilket märks genom den stora befolkningsökning som fortfarande sker främst i Alingsås stad och i orter och landsbygdsområden intill E20 och Västra Stambanan. Även i Ödenäsbygden har befolkningen ökat under 2000- talet. I området som helhet har befolkningen ökat med ca 2800 personer eller 10% mellan åren 2001 till 2011. Huvuddelen av ökningen har skett i Alingsås stad, där befolkningen har ökat med 2450 personer.

Staden Alingsås

RF4 - Staden Alingsås

RF1a, Stadskärnan

RF1a - Stadskärnan

RFB, Tätortsbebyggelse huvudsakligen bostäder

RFB – Tätortsbebyggelse huvudsakligen bostäder

Utbyggnad störande verksamhet

Utbyggnad störande verksamhet

Utbyggnad verksamhet

Utbyggnad verksamhet

Utredningsområde

Utredningsområde

Utredningsområde väg

Utredningsområde väg

Fritidsanläggning som kräver särskild hänsyn

Fritidsanläggning som kräver särskild hänsyn

Fritidsanläggning, risk för buller störning

Fritidsanläggning, risk för buller störning

Område för begravningsplats

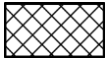
Område för begravningsplats

Område för utbyggnad av begravningsplats

Område för utbyggnad av begravningsplats

Järnvägsreservat

Järnvägsreservat

Tunnelreservat för järnväg

Tunnelreservat för järnväg

Fördjupning för Alingsås stadskärna antogs 2001 och fördjupning för staden Alingsås antogs 2008. Dessa fördjupningar är inaktuella och behöver förnyas. Tills dessa att nya fördjupningar kan antas ersätts de av denna översiktsplan men kvarstår som kunskapsunderlag som finns tillgängligt på kommunens hemsida.

Strategier för Staden Alingsås

Alingsås -cykelstaden. Alingsås stad ska byggas tätt och småskaligt och ny bebyggelse huvudsakligen lokaliseras inom 3 km från stationsläget.

Alingsås- den sammanhängande staden. Sjöar och vattendrag, parker och skogsdungar bildar sammanhängande grönområden som är en del av staden.

Alingsås- blandstaden. I Alingsås stad ska boende, service och arbetsplatser vara småskaligt blandade.

Sammantaget ges möjlighet till byggande av ca 5000 nya bostäder inom tidigare FÖP Stadenområdet. Flera av utbyggnadsområden har detaljplanelagts för ny bebyggelse och en uppskattning är att det finns mark kvar till att bygga ca 4500 nya bostäder. Markberedskapen är med andra ord fortsatt god.

Förutsättningar, riktlinjer och policys som kompletterar ÖP för Staden Alingsås

Översyn av FÖP Staden Alingsås och FÖP Stadskärnan

Fördjupningarna för staden respektive stadskärnan beskriver önskad utveckling då det gäller handel, bostäder och kultur, stadskärnans roll som mötesplats, hur de höga kulturhistoriska värdena ska beaktas och hur kvaliteterna i stadsmiljön ska utvecklas. Fördjupningarna innehåller också förslag till trafikstruktur. Flera förutsättningar för fördjupningarna har ändrats och nya ställningstaganden behövs för bland annat parkering, trafikflöden och gång- och cykelstråk.

Norra länken

Vägreservat har lagts ut för Norra Länken.

Planeringen av E20- viltpassage

I samband med planerad ombyggnad av väg E20 planerar Trafikverket för en viltpassage i tunnel längs Olstorpabäcken. Hänsyn till viltpassagen måste tas i planeringen, så att sambanden i grönstrukturen inte bryts.

Nya riktlinjer för översvämningskänsliga områden

Efter att fördjupningen antogs har en översvämningskartering genomförts för Säveån och Lillån genom Alingsås på uppdrag av Sweco.

Antal våningar i Alingsås stad

Enstaka hus, upp till 7 våningar samt indragen takvåning kan tillåtas där det kan motiveras, dock ej inom stadskärnan. Det ska visas särskild omsorg till arkitektonisk gestaltning.

Västra Bodarna

FÖP - Västra bodarna

Fördjupning av översiktsplanen för Västra Bodarna antogs 2014. Planen ska aktualiseras som en del i den nya översiktsplanen i samband med att denna antas.

Sammanfattning av planen

För att en hållbar utveckling ska kunna uppnås i Västra Bodarna har följande fem mål satts upp i fördjupningen:

1. Stationsnära boende och varierat bostadsutbud
2. Värnad karaktär
3. Väl sammanhållen struktur med tydlig kärna
4. Trygg och hållbar infrastruktur
5. Varm och välkomnande atmosfär

Samhället ska utvecklas inifrån och ut och inom ett avstånd på 1000 meter från stationen (dock inte på östra sidan om E20). En varsam förtätning och nybyggnad ska ske och bostadsbebyggelsen bli mer varierad med en större andel flerbostadshus än idag. En central kärna ska utvecklas i stationsområdet, som är lämpligt för framtida service.

Två områden för verksamheter pekas ut norr och öster om samhället och planskilda korsningar ska byggas över järnvägen. Stora områden pekas ut för tätortsnära rekreation, där ingen ny bebyggelse ska tillkomma. I övriga gröna områden kan enstaka komplettering prövas. Strukturen på ny bebyggelse ska anpassas till Västra Bodarnas karaktär, dvs bebyggelsen ska vara friliggande och tomterna få en oregelbunden utformning.

Planförslaget rymmer sammantaget ca 175 nya bostäder.

Norsesund/Ingared/Hemsjö

Den gällande fördjupningen för Hemsjö-Ingared (1998-03-25) är inaktuell genom att endast få markområden finns kvar att bebygga. Det gällande området för fördjupningen innefattar förutom Hemsjö och Ingared även bebyggelse i områdena Högen och Vassenbo och den del av Norsesund som ligger i Alingsås kommun. Nedan presenteras frågeställningar att studera i en ny fördjupning av översiktsplanen. Denna ska tas fram i en planprocess i samarbete med Lerums kommun. En strategisk fråga för en ny fördjupning gäller hur ny bebyggelse kan tillkomma i närheten av stationsläget i Norsesund. Flera detaljplaner för bostäder och verksamheter är under arbete.

Orternas framväxt och historia

Hemsjö, Ingared och Norsesund är tre byar/samhällen som allt mer växer samman. Byarna har sinsemellan olika karaktärer och åtskiljs genom påtagliga barriärer: Väg E20 avskiljer Hemsjö från Ingared, kraftiga sluttningar skiljer Ingared från området Högen/Vassenbo, Västra Stambanan och sjön Sävelången är barriärer mot Norsesunds station och samhälle. Huvuddelen av Norsesund inklusive järnvägsstationen ligger i Lerums kommun. Hemsjö kyrkby i öster är ett gammalt sockencentrum med äldre prägel. Kyrkan ligger på en höjd. Intill kyrkan ligger skola och daghem. Här finns också församlingshem och ett område med småhusbebyggelse. Vid Ingared har ett bostadsområde med villor och radhus från 1970-talet byggts. Här påverkas intrycket av grannskaps- och sektorsplanering, dvs trafikseparerade bostadsområden med bostäder av likartat uttryck för sig och servicen för sig. Här finns skola, vårdcentral, äldreboende och en mindre livsmedelsbutik som också är pizzeria. Många nya bostäder har tillkommit sedan 1970-talet. Norsesunds by inklusive Högen-Vassenboområdet består till stora delar av gles bebyggelse på det som tidigare var ängsmarker. Bebyggelsen har tillkommit successivt sedan Västra stambanan byggdes i mitten av 1800-talet. Mer koncentrerad fritidshusbebyggelse byggdes under 1930- och 40-talet i Vassenbo och Sandvik vid Sävelången.

Befolkning, service och arbetsplatser

Trycket på ny bebyggelse är högt i hela området längs Västra stambanan och E20, och så är även fallet i Ingared, Hemsjö och Norsesund. Befolkningen i området har vuxit de senaste åren och andelen barnfamiljer är stor. Andelen äldre är hög, dock inte över genomsnittet i kommunen.

I Hemsjö-Ingared kommunedel (vilket i stort sammanfaller med området för den nuvarande fördjupningen av översiktsplanen för Ingared) finns ca 200 arbetsplatser, medan drygt 800 personer pendlar ut till arbete på annan ort. Den vanligaste sysselsättningen hos Ingareds dagbefolkning finns inom områdena utbildning, vård- och omsorg samt transport och magasinering. I relation till befolkningsantalet i området är utbudet av kommersiell service litet, och många utför sina ärenden i Alingsås eller på annat håll.

Nuvarande markanvändning

Bebyggelse

I Ingared är bostadsbebyggelsen tät och består av villor på relativt små tomter, radhus och kedjehus. I övriga delar består bostadsbebyggelsen av villor på rymliga tomter samt kvarvarande bondgårdar och torp. Hyreslägenheter saknas. Ingared är centrum för service i området, med närbutik, vårdcentral och en skola för årskurserna 0 - 9. I Ingared finns även ett gruppboende

med plats för drygt 30 personer. I Hemsjö finns skola för årskurserna 0-6. Planer finns för utbyggnad av vårdcentralen i Ingared.

Natur, kultur och friluftsliv

Kulturmiljöer

På ömse sidor om E20 finns ett riksintresseområde för kulturmiljövård "Hemsjö-Ingared P35". Motivet för riksintresset lyder: "Odlingslandskap med fornlämnings- och vägmiljöer som illustrativt påvisar den bebyggelsehistoriska utvecklingen under förhistorisk tid och samfärdseln i äldre tider". Två kulturmiljöer är utpekade i kommunens kulturmiljöprogram, som värdekärnor i riksintresset: "Hemsjö kyrkby" och "Hultebacka och Ingareds åsar". Se "Kulturmiljöprogram för Alingsås kommun, Kulturmiljöer i Hemsjö och Ödenäs". Två ytterligare kulturmiljöer, "Kärrbogärde" och "Framnäs" liksom ett kulturmiljöområde i Högen-Vässenbo pekas ut. Denna kulturmiljö finns inte redovisad i kulturmiljöprogrammet.

Naturvärden

Stora naturvärden finns i omgivande lövskogar och i södra delen finns ansamlingar av äldre skyddsvärda träd. Särskilt högt värde har trakten runt Kärrbogärde, vilket delvis är ett Natura 2000- område och även ett värdefullt närströvområde.

Trafik

Gång- och cykelväg har nyligen byggts från Hemsjö till Norsesunds station med förbättrad pendlarparkering vid stationen.

Jordbruksområden

I Hemsjöområdet finns mycket jordbruksmark, vilken är värdefull ur såväl produktionssynpunkt som för landskapsbilden och den biologiska mångfalden. Jordbruksområdet kring Hemsjö kyrkväg har en mycket värdefull landskapsbild. Betesmarker med lägre produktionsvärden finns i Norsesundsområdet/Högen-Vässenbo-området. Dessa marker kan också hysa värdefull natur och vackra kulturlandskap, vilket bör utredas ytterligare inför den fortsatta planeringen.

Frågeställningar för en ny fördjupning

Allmänna intressen

En målbild för översiktsplanen är att ny bebyggelse i huvudsak ska tillkomma i befintliga orter och i goda kollektivtrafiklägen. Att bygga i Ingaredsområdet, särskilt i västra delen nära Norsesunds station, skulle därför vara lämpligt enligt utgångspunkten ovan. Inriktning för en ny fördjupning bör vara att peka ut mark för ytterligare 200-250 nya bostäder. Om det finns lämpligt belägna markområden för så många bostäder måste utredas i förhållande till andra starka allmänna intressen. Bland annat finns höga naturvärden i omgivande lövskogar, särskilt höga värden finns i området Kärrbogärde. Området norr om Ingared på ömse sidor om E20 är utpekad som riksintresse för kulturmiljövård, med en värdefull fornlämnings- och landskapsbild. Fördjupningens område föreslås utvidgas norrut och österut.

Förstärkt service och större andel flerbostadshus

Få flerbostadshus finns i området och serviceutbudet är lågt.

Områden för tätortsnära rekreation

I en ny fördjupning ska områden för värdefull närrekreation pekas ut.

Planförslag

RFKG, Norr om Hemsjögården

RFKG

RFKG - Komplettering bostäder, ekonomibygnad, gårdsliknande struktur

Området ligger inom riksintresseområde för kulturmiljön, men är inte utpekad som värdefull kulturmiljö i kulturmiljöprogrammet för Alingsås kommun. Området kan utvecklas för verksamheter och/eller bostäder.

RFKG, Söder om Hemsjögården

RFKG

RFKG - Komplettering bostäder, ekonomibygnad, gårdsliknande struktur

Ett mindre område med lucktomter finns kvar att bebygga enligt gällande fördjupning. Området kan eventuellt fortfarande vara aktuellt för ny bebyggelse och utvidgas åt väster.

RFSK, Högen-Vässenbo

RFSK

RFSK – Sparsam komplettering med bostäder med hänsyn till kulturmiljö

Området ligger såväl stationsnära som nära service i Ingared och skulle innebära att Ingaredsområdet byggs ut på ett sammanhållet sätt. Höga naturvärden finns i lövskogen och området har en lantlig karaktär som skulle påverkas av ny bebyggelse. Var och hur ny bebyggelse kan föreslås samt hur vatten och avlopp kan anslutas behöver studeras närmare tillsammans med mängden jordbruksmark som tas i anspråk vid exploatering.

RFUB, Bebyggelse på berget norr om Hultebacka

RFUB

RFUB - Utredningsområde huvudsakligen bostäder

Områdets västra del har inga utpekade höga natur- och friluftsvärden, medan östra delen pekas ut som värdefullt rekreativområde i gällande fördjupning av översiktsplanen. Avståndet till stationen är kort fågelvägen räknat. Den branta och kuperade terrängen innebär dock att lämpligt belägna stationsnära tillfarter till området - såväl för bil, som för gång- och cykel kan vara svåra att åstadkomma. Även uppe på berget är terrängen kuperad med få flacka partier.

RFUC Centrumområdet i Ingared

RFUC

RFUC – Utredningsområde centrum

Möjligheten till komplettering med ny bebyggelse kan utredas i centrumområdet. I gällande fördjupning påtalas att såväl kommersiell som allmän service behöver stärkas i centrum.

RFUJB, Norr om Hultebacka

RFUJB

RFUJB – Utredningsområde jordbruk och bebyggelseutveckling

Området är utpekad för bebyggelse i gällande fördjupning och är beläget på jordbruksmark. Området är utpekad som värdefull kulturmiljö i kulturmiljöprogrammet, men ligger utanför riksintresseområdet.

RFUJB, Området öster om E20

RFUJB

RFUJB – Utredningsområde jordbruk och bebyggelseutveckling

Trycket på ny bebyggelse är stort i området och mycket ny bebyggelse har tillkommit sedan gällande fördjupning antogs 1998. Enstaka kompletteringar kan leda till en utveckling med spridd bebyggelse som påverkar områdets karaktär negativt och kan försvåra framtida lämplig utbyggnad.

I översiktsplanen finns en föreslagen rekommendation som innebär att enstaka bebyggelse som kan försvåra en lämplig framtida utbyggnad och planering ska undvikas. Alternativt kan vissa delar pekats ut som lämpliga att bebygga. Höga naturvärden finns i området. Fördjupningens plangräns kan justeras i förhållande till hur rekommendationerna innanför och utanför gränsen formuleras.

Ödenäs

Ortens framväxt och historia

Ödenäs är en långsträckt by placerad längs krönet av en högt belägen drumlin. Från de öppna markerna runt Ödenäs by är det stundtals magnifik utsikt över de omgivande skogarna. Landskapet vid Ödenäs har en alldeles egen karaktär, där åkermarken ligger blandad med ängsmarker på ett ålderdomligt vis och i vissa delar kan man uppfatta hur landskapet kunde te sig före laga skifte.

Demografiska fakta

I Ödenäs kommundel, vilken innefattar mycket landsbygd, bor ca 700 personer.

Befolkningsutvecklingen i Ödenäs har varit svagt växande sedan 2001. Liksom i övriga landsbygdsdelar av kommunen är det en åldrande befolkning och mycket få personer i åldrarna 20-29 år. Andelen barn är visserligen över genomsnittet i kommunen, men beroende av att antalet barn är litet är underlaget för Ödenäs skola (F-6) trots allt ett problem. Utpendlingen är stor från Ödenäs. I kommundelen finns ca 70 arbetsplatser, medan ca 350 personer pendlar ut till arbete på annan ort. De största näringsgrenarna i Ödenäs är utbildning, jordbruk, skogsbruk och jakt, samt byggverksamhet.

Nuvarande markanvändning

Bebyggelse

Enstaka hus och mindre husgrupper ligger spridda längs byvägen. I Ödenäs norra del finns ett traditionellt sockencentrum med kyrka och skola. Här finns också församlingshem och hembygdsföreningens lokaler som hyser ett museum om traktens hantverkstradition Bastabinne.

Natur, friluftsliv och kulturmiljöer

Hela Ödenäs by är utpekad som värdefull kulturmiljö. Ett Natura- 2000 område finns i Bryngelsgårde. Området väster om byvägen omfattas av landskapsbildsskyddet, Härskogen, enligt ”gamla 19 § naturvårdslagen”.

Området runt sjön Ömmern och Ödenäs omfattas av riksintresse för naturvård. Höga värden finns i omgivande lövskogar och ett område med flera stora skyddsvärda träd finns i östra delen av byn. Några ängs- och hagmarker med höga naturvärden finns också. Hela planområdet ingår i riksintresse för friluftsliv.

Vatten och avlopp

Det centrala området väster om kyrkan omfattas av kommunalt verksamhetsområde och ett mindre reningsverk finns.

Planförslag

RFKG, Komplettering bostäder, ekonomibyggning, gårdsliknande struktur

RFKG

RFKG - Komplettering bostäder, ekonomibyggning, gårdsliknande struktur

Beteckning RFKG innebär att husen placeras grupperade kring en gemensam gårdsplan eller stickväg. Vid placering av ny bebyggelse ska hänsyn tas till att landskapselement som lövträd, gärdesårdar etc bevaras.

RFNA, Natur, Natura 2000-område och andra områden med värdefull natur

RFNA

RFNA – Natur, Natura 2000-område och andra områden med värdefull natur

Beteckningen RFNA visar på särskilt höga naturvärden. För bebyggelsens utformning gäller rekommendationerna för byggande på landsbygden i kapitlet Regler och rekommendationer. För ny bebyggelse utanför kommunalt verksamhetsområde ska där så är möjligt anslutning till kommunalt vatten och avloppsnät väljas. Möjlighet till utökning av begravningsplatsen ska studeras.

RFOB - Kulturmiljö där områdesbestämmelser ska tas fram

RFOB

RFOB - Kulturmiljö där områdesbestämmelser bör tas fram

Områdesbestämmelser bör upprättas för den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsemiljön öster om kyrkan (RFOB).

RFSK – Sparsam komplettering med bostäder med hänsyn till kulturmiljö

RFSK

RFSK – Sparsam komplettering med bostäder med hänsyn till kulturmiljö

Ny bebyggelse i Ödenäs kan tillkomma genom i första hand prövning i förhandsbesked. Inom rödmarkerade områden på mark- och vattenanvändningskartan redovisas ett förslag till var ny

sparsam kompletterande bebyggelse med hänsyn till kulturmiljö kan prövas i förhandsbesked. Dessa har pekats ut på ett sådant sätt att karaktären i landskapet och bebyggelsemönstret bibehålls.

Ändringar mot gällande FÖP- 95

De tidigare områdesvisa rekommendationerna ersätts med en markering av var kompletteringar med ny bebyggelse kan göras i förhandsbesked med hänsyn till landskapsbild och bebyggelsemönster.